

VILNIAUS UNIVERSITETO
KAUNO FAKULTETO
SOCIALINIŲ MOKSLŲ IR TAIKOMOSIOS INFORMATIKOS INSTITUTAS

Tvariųjų finansų ekonomikos studijų programa
Kodas 6211JX104

DOVILĖ KUDIRKAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS BANKININKYSTĖS
SEKTORIUJE**

Kaunas 2025

VILNIAUS UNIVERSITETO

KAUNO FAKULTETO

**SOCIALINIŲ MOKSLŲ IR TAIKOMOSIOS INFORMATIKOS
INSTITUTAS**

DOVILĖ KUDIRKAITĖ

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS BANKININKYSTĖS
SEKTORIUJE**

Darbo vadovė prof. dr. Asta Mikalauskienė

Kaunas 2025

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	5
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS.....	6
ĮVADAS	7
1. ES TAKSONOMIJOS TEORINIAI PAGRINDAI IR ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI	11
1.1. ES taksonomijos atsiradimo prielaidos ir konceptualus pagrindas.....	11
1.2. ES taksonomijos samprata, tikslai ir įgyvendinimo iššūkiai	16
1.3. ES taksonomijos reglamentinis pagrindas ir įgyvendinimas bankininkystės sektoriuje	24
2. ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMO EMPIRINIS IŠTYRIMO LYGIS	34
2.1. Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūriniai bruožai.....	34
2.2. Ankstesnių tyrimų apie ES taksonomijos įgyvendinimą apibendrinimas	38
2.3. ES taksonomijos įgyvendinimo Lietuvos bankininkystės sektoriuje tyrimo modelis	44
3. ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMO LIETUVOS BANKININKYSTĖS SEKTORIUJE TYRIMAS	47
3.1. Tyrimo metodika.....	47
3.2. Tyrimo duomenų analizė ir rezultatų aptarimas	57
3.3. Tyrimo rezultatų įvertinimas.....	64
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	67
SANTRAUKA (ANGLŲ KALBA).....	70
LITERATŪROS IR INFORMACINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	71
PRIEDŲ SĄRAŠAS	79

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

ASV – aplinkosauga, socialinė atsakomybė ir valdysena (angl. *Environmental, Social and Governance*, ESG)

BVP – bendras vidaus produktas

CSRD – Įmonių tvarumo atskaitomybės direktyva (angl. *Corporate Sustainability Reporting Directive*)

DNSH – reikšmingos žalos nedarymo principas (angl. *Do Not Significant Harm*)

DVT – darnaus vystymosi tikslai (angl. *Sustainable Development Goals*, SDG)

EBI – Europos bankininkystės institucija (angl. *European Banking Authority*, EBA)

ES – Europos Sąjunga

NFRD – Nefinansinės atskaitomybės direktyva (angl. *Non-Financial Reporting Directive*)

ROA – turto grąža (angl. *Return on Assets*)

ROE – nuosavo kapitalo grąža (angl. *Return on Equity*)

SFDR – Tvaraus finansavimo informacijos atskleidimo reglamentas (angl. *Sustainable Finance Disclosure Regulation*)

ŽTR – žaliojo turto rodiklis (angl. *Green Asset Ratio*, GAR)

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Tvarumo sampratos raida ir sąsajos su ES taksonomija.....	13-15
2 lentelė. ES taksonomijos aplinkosauginių tikslų, DVT ir ASV sąsajos	17-18
3 lentelė. ES taksonomijos paskirtis ir klaidingi interpretavimai.....	21
4 lentelė. Pagrindiniai su ES taksonomija susiję reglamentai ir jų poveikis bankams.....	27
5 lentelė. ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankuose ribojantys struktūriniai veiksniai	37
6 lentelė. ES taksonomijos įgyvendinimo praktikoje tyrimai	39-40
7 lentelė. Bankų ataskaitų kokybiniai vertinimo kriterijai (K1-K5)	49-50
8 lentelė. Kiekybiniai tyrimo kintamieji	51
9 lentelė. Hipotezių ir tyrimo kintamųjų sąsajos.....	52
10 lentelė. Bankų suskirstymas pagal ES taksonomijos įgyvendinimo lygį ir informacijos atskleidimo brandą (2020-2024 m.).....	58
11 lentelė. Potencialiai ES taksonomijos taikymo sričiai priskirtinų paskolų dalis Lietuvos bankininkystės sektoriaus ir atskirų bankų paskolų portfeliuose, 2020-2024 m. (%)......	60

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Veiklos taksonominės atitikties vertinimo procesas	19
2 pav. ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkiai	22
3 pav. ES tvarumo politikos ir reguliavimo raida.....	28
4 pav. ŽTR struktūra pagal ES taksonomiją.....	29
5 pav. ES taksonomijos įgyvendinimo bankuose teorinis modelis	32
6 pav. Lietuvoje veikiančių bankų turtas 2025 m. II ketvirtyje.....	35
7 pav. Bankų paskolų portfelio sudėtis Lietuvoje 2020-2024 m.....	36
8 pav. Tyrimo modelis	45
9 pav. Tyrimo eiga	48
10 pav. ŽTR _{vid} pokytis Swedbank ir SEB bankuose 2020-2024 m.....	61
11 pav. ŽTR koreliacijos su finansiniais bankų rodikliais	63

IVADAS

Magistro baigiamojo darbo (toliau – darbo) problema ir aktualumas. Pastaraisiais dešimtmečiais globalizacijos kontekste vis opesni tampa aplinkosauginiai ir socialiniai iššūkiai, tokie kaip klimato kaita, biologinės įvairovės nykimas, didėjanti socialinė nelygybė bei skurdas (Kuzmin, Mirzaev ir Alimov, 2024). Klimato kaitos keliamų rizikų suvaldymas ir tvarių investicijų skatinimas tapo vienu iš pagrindinių Europos Sąjungos (toliau darbe – ES) strateginių prioritetų. Siekiant sukurti vieningą supratimą apie tvarią ekonominę veiklą ir nukreipti kapitalą į aplinkai palankias iniciatyvas, 2020 m. buvo priimtas ES Taksonomijos reglamentas (Reglamentas (ES) 2020/852), nustatantis aiškius kriterijus, pagal kuriuos ekonominė veikla gali būti pripažįstama tvaria (Schrems ir Bär, 2021; Kooths, 2022; Kuzmin ir kt., 2024).

ES taksonomija yra viena pagrindinių tvarumo politikos priemonių, kurios įgyvendinimas tiesiogiai priklauso nuo finansų sektoriaus, ypač bankų, vaidmens. Kaip pagrindiniai finansinio tarpininkavimo dalyviai, bankai daro reikšmingą įtaką kapitalo srautų nukreipimui (Roy ir Shaw, 2022). Dėl šios priežasties jiems tenka esminė atsakomybė integruojant tvarumo kriterijus į finansinius sprendimus, vertinant klientų veiklos atitiktį ES taksonomijos reikalavimams ir užtikrinant didesnę informacijos skaidrumą (Schrems ir Bär, 2021). Tačiau mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad ES Taksonomijos reglamento įgyvendinimas praktikoje tebėra ankstyvojoje stadijoje, o pagrindiniai sunkumai kyla dėl riboto duomenų prieinamumo, nepakankamo ataskaitų rengimo standartizavimo ir metodologinių neapibrėžtumų (Garcia-Torea, Luque-Vílchez ir Rodríguez-Gutiérrez, 2024). Tarptautiniu mastu bankų praktikos, susijusios su ES taksonomijos įgyvendinimu, yra nagrinėjamos fragmentiškai, o Lietuvos kontekste tokio pobūdžio analizės kol kas išlieka ribotos. Nors Lietuva, kaip ES valstybė narė, yra įpareigota įgyvendinti ES Taksonomijos reglamento nuostatas, akademinėje literatūroje vis dar trūksta sisteminių tyrimų, analizuojančių šių reikalavimų įgyvendinimą bankų veikloje. Atsižvelgiant į tai, aktualu tirti šio reglamento įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje.

Problemos ištyrimo lygis. Analizuojant mokslinę literatūrą pastebima, kad didžioji dalis tyrimų skiriama išanalizuoti ES Taksonomijos reglamento tikslus, tvarių ekonominių veiklų atrankos kriterijus bei šio reglamento įgyvendinimo iššūkius ir metodinius ribotumus. Daugelis autorių pabrėžia, jog ES taksonomija veikia kaip svarbi priemonė, padedanti nukreipti kapitalo srautus į aplinkosaugos požiūriu tvarias ekonomines veiklas, didinanti finansų rinkų skaidrumą ir mažinanti ekomanipuliavimo riziką (Schütze, Stede, Blauert ir Erdmann, 2020; Marcos ir Castrillo, 2022; Fiestas, 2023; Galdikaitė ir Budrionytė, 2023; Och, 2023; Mikalopė ir Lapinskienė, 2024; Tettamanzi, Gotti Tedeschi ir Murgolo, 2024; Brabec ir Macháč, 2025; Tonnarello, Vermiglio, Migliardo ir Naciti,

2025). ES taksonomijos nuostatos ir jų sąsaja su darnaus vystymosi tikslais išsamiai analizuojami Alessi ir Battiston (2022), Gortsos ir Kyriazis (2024) bei Kuzmin ir kt. (2024) darbuose. Kiti autoriai pabrėžia, kad visiška veiklos atitiktis ES taksonomijai gali būti pripažinta tik pagrįstai įvertinus techninių atrankos kriterijų, reikšmingos žalos nedarymo principo ir minimalių socialinių reikalavimų laikymąsi (Schrems ir Bär, 2021; Conea, 2022; Schütze ir Sandbaek, 2025). Praktinį ES taksonomijos įgyvendinimą atskiruose ekonomikos sektoriuose analizuoja palyginti nedidelis skaičius empirinių tyrimų (Lucarelli, Mazzoli, Rancan ir Severini, 2023; Norang, Støre-Valen, Kvale ir Temeljotov-Salaj, 2023; Garcia-Torea ir kt., 2024; Hummel ir Bauerhofer, 2024; Ostojic, Simone, Edler ir Traverso, 2024; Tonnarello ir kt., 2025). Lietuvos kontekste išsiskiria Jokubausko ir Janušauskaitės (2023) tyrimas, kuriame analizuojamas nacionalinių teisės aktų, reguliuojančių investuotojų veiklą ir aplinkosauginius mokesčius, suderinamumas su ES taksonomijos reikalavimais. Nors ES taksonomija mokslinėje literatūroje plačiai nagrinėjama teoriniu lygmeniu, šiame darbe teoriniai aspektai yra sisteminami ir pritaikomi konkrečiam bankininkystės sektoriaus empiriniam kontekstui, siekiant įvertinti, kaip ES taksonomijos reikalavimai įgyvendinami bankų veikloje Lietuvoje.

Darbo problema – kaip įvertinti ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje?

Darbo objektas – ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimo Lietuvos bankininkystės sektoriuje vertinimas.

Darbo tikslas – ištirti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje, įvertinant teorinius, reglamentavimo ir praktinio taikymo aspektus.

Tikslo siekiama išskiriant šiuos **uždavinius**:

1. Išanalizuoti ES taksonomijos atsiradimo prielaidas, conceptualų pagrindą, jos sampratą, tikslus ir įgyvendinimo iššūkius;
2. Ištirti ES taksonomijos reglamentavimo sistemą bei jos įgyvendinimo ypatumus bankininkystės sektoriuje;
3. Išnagrinėti Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūrą ir atliktus empirinius tyrimus apie ES taksonomijos taikymą įvairiuose sektoriuose;
4. Parengti tyrimo metodiką ir empiriškai įvertinti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje;
5. Palyginti bankų rezultatus ir suformuluoti išvadas bei pasiūlymus dėl ES taksonomijos įgyvendinimo tobulinimo.

Tyrimu siekiama patvirtinti arba paneigti šias **hipotezes**:

- H1 – 2020-2024 m. Lietuvos bankuose pastebimas nuoseklus perėjimas nuo fragmentiškų, naratyviniu pagrindu teiktų ES taksonomijos atskleidimų prie labiau struktūruotų, standartizuotų ir su ES taksonomijos reikalavimais suderintų duomenų teikimo praktikų.

- H2 – Bankai, kurių žaliųjų paskolų dalis yra didesnė, pasižymi geresniais finansiniais rezultatais, didesne turto ir nuosavo kapitalo grąža.
- H3 – Skandinavijos kapitalo bankai Lietuvoje aktyviau įgyvendino ES taksonomijos reikalavimus ir sparčiau didino tvarių paskolų dalį nei vietinio kapitalo bankai.

Darbo ir tyrimo metodai. Siekiant įvertinti ES taksonomijos tikslus bei jos įgyvendinimo ypatumus bankininkystės sektoriuje teoriniu lygmeniu, šiame darbe taikyti mokslinės literatūros ir informacinių šaltinių analizės ir sintezės metodai. Tai leido apibendrinti pagrindinius teorinius požiūrius ir akademinius diskursus, susijusius su ES taksonomijos vaidmeniu integruojant tvarumo principus į finansų sektoriaus praktiką. Darbe taip pat taikomi statistinių duomenų analizės ir aprašomosios statistikos metodai, leidžiantys apibūdinti Lietuvos bankų sektoriaus struktūrą, bankų paskolų portfelių sudėtį ir šalies ekonomikos struktūrinius bruožus. Ankstesnių empirinių tyrimų rezultatai pasitelkiami siekiant kontekstualizuoti analizę ir pagrįsti gautų rezultatų interpretaciją. Empirinėje dalyje taikyti kokybiniai ir kiekybiniai tyrimo metodai: analizuotos bankų viešai skelbiamos finansinės ir (ar) tvarumo ataskaitos bei atliktas ES taksonomijos įgyvendinimo vertinimas pagal pasirinktas rodiklių grupes, remiantis koreliacinės analizės rezultatais.

Darbo struktūra. Šis darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių: pirmojoje, teorinėje, dalyje analizuojama ES taksonomijos samprata, jos tikslai, vertinimo kriterijai ir reglamentinis pagrindas bankininkystės sektoriuje, formuojamas teorinis modelis. Antrojoje, analitinėje, dalyje apžvelgiamas Lietuvos bankininkystės sektorius, sisteminami moksliniai tyrimai apie ES taksonomijos taikymo praktiką ir pateikiamas tyrimo modelis. Trečiojoje, tyrimo, darbo dalyje aprašoma tyrimo metodika, analizuojamos bankų teikiamos ataskaitos, skaičiuojamas koreliacinis ryšys tarp tvarumo ir finansinių rodiklių, apibendrinami tyrimo rezultatai. Pabaigoje formuojamos darbo išvados ir pasiūlymai.

Darbe naudoti literatūros ir informaciniai šaltiniai. Teorinėje darbo dalyje analizuojamas ES Taksonomijos reglamentas ir mokslinė literatūra, aptarianti šio reglamento reikalavimus ir jų įgyvendinimą. Formuojant tyrimo teorinį pagrindą, taip pat remiamasi Europos Komisijos oficialioje interneto svetainėje skelbiama informacija. Analitinėje darbo dalyje naudojami oficialūs Lietuvos banko ir Eurostat duomenų bazės statistiniai duomenys, skirti Lietuvos bankų sektoriaus ir ekonomikos struktūrinių ypatumų analizei, bei apžvelgiami ir sisteminami ankstesni moksliniai tyrimai. Trečiojoje darbo dalyje analizuojamos bankų viešai skelbiamos ataskaitos.

Darbo teorinė reikšmė:

1. Išplečiama mokslinė diskusija apie ES Taksonomijos reglamento reikalavimų įgyvendinimą bankininkystės sektoriuje, remiantis Lietuvos bankų praktikos analize.
2. Sistemiškai analizuojamas tvarumo kriterijų integravimas į bankų veiklą, identifikuojant pagrindinius teorinėje literatūroje ir praktikoje kylančius iššūkius.

3. Darbo rezultatai prisideda prie tvarumo atskaitomybės standartų raidos tyrimų ir suteikia empirinį pagrindą tolesnei bankų ir finansų sektoriaus analizei tvarumo atskaitomybės kontekste.

Darbo praktinė reikšmė:

1. Pateikiamas potencialus žaliojo turto rodiklio įvertis Lietuvos bankų sektoriuje, kuris gali būti naudojamas atliekant lyginamąją bankų analizę ir vertinant sektoriaus pasirengimą ES taksonomijos reikalavimams.
2. Darbo rezultatai leidžia bankų ir kitų finansų sektoriaus dalyvių specialistams geriau suprasti, kaip ES taksonomijos reikalavimai ir žaliojo turto rodiklis praktiškai atsispindi Lietuvos bankų balansų struktūroje ir paskolų portfeliuose.
3. Tyrimo išvados gali būti naudingos Lietuvos bankui, vertinant praktinius ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkius Lietuvos bankų sektoriuje ir formuojant gaires dėl tvarumo atskaitomybės reikalavimų taikymo.

Darbo apribojimai ir sunkumai. Atliekant tyrimą susidurta su keliais metodologinio ir informacinio pobūdžio apribojimais. Visų pirma, tyrimas vykdytas dinamiškame ES tvarumo reguliavimo kontekste, kuriame reglamentų nuostatos ir įvairių reikalavimų įgyvendinimo gairės yra nuolat tikslinamos, todėl tyrimo rezultatai vertintini kaip momentinės sektoriaus raidos atspindys. Antra, dėl temos naujumo trūksta standartizuotų rodiklių ir vieningos metodikos, leidžiančios nuosekliai įvertinti ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą bankuose. Svarbu ir tai, jog dalis pateikiamos informacijos, ypač vietinių bankų, yra fragmentiška ir interpretuojama nevienareikšmiškai, o tai riboja galimybes išsamiai bei objektyviai palyginti ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą nagrinėjamuose bankuose. Be to, atkreiptinas dėmesys, jog dalis santrumpų darbe pateikiamos sulietuvintos, o dalis paliekamos originalo kalba, atsižvelgiant į nusistovėjusią jų vartoseną. Šis neatitikimas gali riboti terminologinį nuoseklumą, tačiau pasirinkta laikytis formų, kurios nekelia interpretavimo sunkumų.

Darbo apimtis. Darbą sudaro įvadas, trys dalys (teorinė, analitinė ir tyrimo), išvados ir pasiūlymai. Darbo medžiaga pateikiama 63 puslapiuose, įskaitant 11 lentelių ir 11 paveikslų. Darbe remiamasi 60 mokslinių šaltinių ir 22 informaciniais šaltiniais. Darbo pabaigoje pateikiami 7 priedai.

1. ES TAKSONOMIJOS TEORINIAI PAGRINDAI IR ĮGYVENDINIMO ASPEKTAI

Šiame skyriuje ES taksonomija nagrinėjama darnaus vystymosi kontekste, išryškinant jos sąsajas su ES tvarumo tikslais ir ankstesnėmis tvarumo koncepcijomis. Be to, analizuojami ES taksonomijos taikymo iššūkiai ir reglamentinis pagrindas. Toliau sistemiškai nagrinėjamas ES taksonomijos įgyvendinimas bankininkystės sektoriuje, aptariami įgyvendinimo vertinimo rodikliai ir formuojamas teorinis šio proceso modelis.

1.1. ES taksonomijos atsiradimo prielaidos ir konceptualus pagrindas

Klimato kaita vyksta daug greičiau ir intensyviau, nei buvo prognozuota. Pastarasis dešimtmetis jau laikomas šilčiausiu per visą stebėjimų istoriją, o gamtiniai kataklizmai, tokie kaip potvyniai, uraganai ar miškų gaisrai, vis dažnėja ir yra stipresni. Mokslininkai prognozuoja, jog pasaulinė vidutinė temperatūra gali pakilti bent 3 °C iki šio amžiaus pabaigos – tai yra dvigubai daugiau, nei siekia Paryžiaus susitarime įvardytas kritinis 1,5 °C slenkstis, kurio viršijimas, kaip prognozuota, sukeltų itin skaudžias ekonomines, socialines ir aplinkosaugines pasekmes (Gortsos ir Kyriazis, 2024; Tettamanzi ir kt., 2024). Klimato kaitos padariniai jau formuoja visapusišką globalinę krizę, kuri ne tik kelia tiesioginę grėsmę žmonių sveikatai ir gyvybėms, bet ir stiprina socialinę įtampą, gilina geopolitinius konfliktus bei kelia pavojų ekonominiam ir instituciniam stabilumui tiek regioniniu, tiek tarptautiniu lygmeniu (World Economic Forum, 2020).

Pastaraisiais dešimtmečiais spartėjantys klimato kaitos procesai išryškino būtinybę imtis kompleksinių veiksmų įvairiuose veiklos sektoriuose. Reaguodama į vis labiau spartėjančius klimato kaitos procesus bei siekdama tapti pirmuoju klimatui neutraliu žemynu iki 2050 metų, ES inicijuoja nemažai strateginių priemonių, tarp kurių ypač svarbus vaidmuo tenka Europos žaliajam kursui (angl. *European Green Deal*) (Schütze ir kt., 2020; Fiestas, 2023). Ši strategija, priimta 2019 m., numato esminius pokyčius įvairiose srityse, siekiant užtikrinti tvarią, efektyviai išteklius naudojančią ir konkurencingą ekonomiką (Malecki, 2021; Kirschenmann, 2023; Schütze ir Sandbaek, 2025). Žaliojo kurso tikslai apima struktūrinius pokyčius, nukreiptus į šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų mažinimą, perėjimą prie žiedinės ekonomikos, biologinės įvairovės apsaugą, socialinio teisingumo stiprinimą ir energetinės transformacijos spartinimą (Brühl, 2023; Brabec ir Macháč, 2025). Siekiama, kad iki 2030 m. gryniosios šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos būtų sumažintos bent 55 %, palyginti su 1990 m. lygiu (European Commission, n.d.-b; Marcos ir Castrillo, 2022; Merler,

2025). Šį tikslą pasiekti tikimasi technologinėmis inovacijomis, tvaraus transporto sprendimais ir griežtesniais aplinkosauginiais standartais. Svarbu ir tai, jog Europos žaliasis kursas remiasi principu, kad pokyčiai turi būti įtraukiantys ir teisingi visiems regionams ir gyventojams, o sėkmingam jo įgyvendinimui būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp valstybių narių, verslo sektoriaus, pilietinės visuomenės bei ES institucijų (Fetting, 2020). Nors Europos žaliasis kursas buvo priimtas dar iki COVID-19 pandemijos, pandemijos kontekste jis įgijo papildomą strateginę reikšmę ir tapo neatsiejama ekonomikos gaivinimo priemonių dalimi (European Commission, n.d.; Marcos ir Castrillo, 2022).

Žaliojo kurso principai atspindi platesnę tvarumo sampratą, kurios genezė siejama su darnaus vystymosi koncepcijos formavimu. Nors šiuolaikinės tvarumo iniciatyvos reikšmingai prisidėjo prie šios sampratos plėtros, konceptualiai darnus vystymasis dar 1987 m. Jungtinių Tautų Pasaulio aplinkos ir plėtros komisijos (dar vadinamos Brundtland komisija) ataskaitoje apibrėžtas kaip „toks vystymasis, kuris tenkina dabartinių kartų poreikius, nesumažinant būsimų kartų galimybių tenkinti savuosius“ (Brundtland, 1987, p. 291). Šiuolaikiniame kontekste darnaus vystymosi samprata reiškia daugiau nei tik siekį suderinti ekonomikos augimą su išteklių tausojimu. Tettamanzi ir kt. (2024) teigia, jog darnų vystymąsi galima laikyti ir strategine vizija, orientuota į ilgalaikį žmonijos klestėjimą, kurioje ekonominiai sprendimai turi būti vertinami atsižvelgiant į jų poveikį aplinkai bei visuomenei. Kitaip tariant, darnaus vystymosi principai reikalauja atsisakyti siauro trumpalaikės naudos siekimo modelio ir pereiti prie ilgalaikės, subalansuotos ekonominės raidos, kuri užtikrina ne tik ekonominį stabilumą, bet ir socialinį teisingumą, gyvenimo kokybės gerėjimą bei gamtinės aplinkos išsaugojimą ilgalaikėje perspektyvoje (Tettamanzi ir kt., 2024). Tai lemia būtinybę sukurti naujas priemones ir mechanizmus, skatinančius tvaresnes gamybos ir vartojimo praktikas – vienas iš tokių įrankių yra ES taksonomija (Kuzmin ir kt., 2024).

Siekdama įgyvendinti klimato ir energetikos tikslus iki 2030 m. bei užtikrinti Europos žaliojo kurso strateginių siekių įgyvendinimą, ES iškėlė būtinybę aiškiai apibrėžti, kas laikytina tvaria ekonomine veikla (Kuzmin ir kt., 2024; de Arriba-Sellier, 2025; Brabec ir Macháč, 2025). Toks poreikis atsirado dėl ilgą laiką egzistavusios darnaus vystymosi sąvokos interpretacijų įvairovės, tvarumo apibrėžties miglotumo ir aiškių praktinių gairių trūkumo mokslinėje literatūroje (Jabareen, 2008; Pesqueux, 2009; Alessi ir Battiston, 2022). Atsakydama į šiuos iššūkius, ES sukūrė ES taksonomiją – bendrą klasifikavimo sistemą, skirtą nustatyti kriterijus, pagal kuriuos ekonominė veikla gali būti laikoma suderinta su ilgalaikiais klimato neutralumo tikslais iki 2050 m. ir kitais ES aplinkos apsaugos prioritetais (Schütze ir kt., 2020). Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad ES taksonomija yra viena kertinių ES tvaraus finansavimo sistemos sudedamųjų dalių ir svarbi priemonė, didinanti finansų rinkos informacijos skaidrumą (Schütze ir kt., 2020; Schrems ir Bär, 2021; Lucarelli ir kt., 2023; Brożek, Kożuch, Wieruszewski, Jaszczak ir Adamowicz, 2024).

Siekiant iliustruoti tvarumo sampratos raidą, sudaryta 1 lentelė, kurioje chronologine tvarka pateikiami įvairūs tvarumo apibrėžimai, jų pagrindiniai skirtumai bei sąsajos su ES taksonomija.

1 lentelė

Tvarumo sampratos raida ir sąsajos su ES taksonomija

Autorius, metai	Tvarumo apibrėžimas / koncepcija	Pagrindinė idėja	Panašumai / skirtumai, lyginant su kitais apibrėžimais	Sąsaja su ES taksonomija
Gro Harlem Brundtland (Brundtland ataskaita), 1987	Darnus vystymasis	Dabarties kartų poreikių tenkinimas nesumažinant būsimų kartų galimybės patenkinti savo poreikius. Pabrėžiamas kartų lygybės principas, t.y. akcentuojama ilgalaikė perspektyva ir pusiausvyros tarp įvairių sričių užtikrinimas	Apibrėžimas iš esmės sutampa su kitais tvarumo apibrėžimais pagal pabrėžiamą tvaraus ir ilgalaikio vystymosi principą	ES taksonomija remiasi šiuo pamatiniu principu, siekdama nukreipti investicijas į ilgalaikį ir tvarų ekonominį vystymąsi. Tačiau pati darnaus vystymosi samprata nesuteikia konkrečių veiklos gairių ar kiekybinių rodiklių, nes dėmesys joje sutelkiamas ne į apibrėžtas ekonominės veiklos formas, o į ateities kartų poreikių tenkinimą
Herman Daly, 1990	Stiprus tvarumas	Teigia, jog tam tikros gamtinio kapitalo formos (ekosistemų paslaugos, biologinė įvairovė) yra nepakeičiamos žmogaus sukurtu kapitalu ir privalo būti išsaugotos	Pabrėžia būtinybę užtikrinti ateities kartų gerovę per gamtos išsaugojimą, kaip ir darnus vystymasis	ES taksonomija, ypač per „nedaryti reikšmingos žalos“ (DNSH) principą, yra arti stipraus tvarumo idėjos

Autorius, metai	Tvarumo apibrėžimas / koncepcija	Pagrindinė idėja	Panašumai / skirtumai, lyginant su kitais apibrėžimais	Sąsaja su ES taksonomija
Robert Solow, 1993	Silpnas tvarumas	Technologinės inovacijos gali kompensuoti gamtos išteklių išsekimą	Apibrėžimas akcentuoja išteklių paskirstymą tarp kartų, grindžiamą socialinio teisingumo principu, ir skiriasi nuo stipraus tvarumo koncepcijos tuo, kad pripažįsta galimybę tam tikru mastu pakeisti gamtinį kapitalą technologiniais sprendimais	ES taksonomijoje „silpnojo tvarumo“ samprata ribojama taikant „nedaryti reikšmingos žalos“ (DNSH) principą
John Elkington, 1997	Trigubo tvarumo koncepcija (angl. <i>Triple Bottom Line</i> , TBL)	Tvarumas matuojamas per tris tarpusavyje susijusias dimensijas: žmones (socialinė lygybė ir gerovė), planetą (aplinkosauginė atsakomybė) ir pelną (ekonominė dimensija). Ši koncepcija skirta verslo veiklos vertinimui ir sudaro prielaidas tvarumo kriterijų integracijai į organizacijų strateginius sprendimus	Apima socialinius ir aplinkosauginius aspektus, panašiai kaip darnaus vystymosi koncepcija	ES taksonomija išplečia šį principą, detalizavusi, koks ekonominės veiklos indėlis laikomas reikšmingu aplinkos (planetos) gerovei, nustatant šešis aplinkosaugos tikslus. Ekonominė grąža ES taksonomijos kontekste suprantama kaip tvaraus, o ne trumpalaikio, ekonominio vystymosi rezultatas
Marcel van Marrewijk ir Marco Werre, 2003	Organizacinis tvarumas	Įmonių tvarumas ir socialinė atsakomybė siejami su savanoriška įmonių veikla. Tokiu požiūriu pabrėžiama, kad organizacijos savarankiškai pasirenka joms aktualius tvarumo tikslus ir jų įgyvendinimo metodus, atsižvelgdamos į individualią verslo strategiją	Ši koncepcija tvarumą apibrėžia kaip procesą, susijusį su ilgalaikę gerovę ir poreikiu subalansuoti socialinius, ekonominius bei aplinkosauginius aspektus. Vis dėlto pabrėžiama, kad tvarumo sąvoka yra lanksti, kintanti ir priklausanti nuo organizacijos vidinės kultūros	Pabrėžiama, kad tvarumo samprata priklauso nuo organizacijos konteksto, veiklos sektoriaus ir brandos lygio, todėl nėra vieno visoms organizacijoms universaliai taikytino apibrėžimo. Tuo tarpu ES taksonomija siekia nustatyti vieningus vertinimo kriterijus, leidžiančius aiškiai apibrėžti, kokia ekonominė veikla laikytina tvaria

Autorius, metai	Tvarumo apibrėžimas / koncepcija	Pagrindinė idėja	Panašumai / skirtumai, lyginant su kitais apibrėžimais	Sąsaja su ES taksonomija
Elinor Ostrom, 2009	Institucinis tvarumas	Pabrėžiama, kad bendruomenės gali kurti vietos lygmens institucijas, kurios efektyviai valdo bendruosius išteklius, o stiprios ir veiksmingos institucijos laikomos esmine ilgalaikio tvarumo prielaida	Papildo darnaus vystymosi socialinį aspektą, akcentuodamas bendruomenių vaidmenį ir institucijų reikšmę	ES taksonomija veikia kaip institucinis reguliacinis įrankis, skatinantis tvarios ekonominės veiklos plėtrą

Šaltinis: sudaryta autorės.

Tvarumo sampratos raida rodo, kad ankstyvieji apibrėžimai daugiausia pabrėžė bendrus principus, tokius kaip ilgalaikė gerovė ir teisingumas tarp kartų, tačiau buvo mažai pritaikomi praktikoje. Vėlesnės koncepcijos labiau orientavosi į organizacijų ir verslo veiklą, suteikdamos daugiau lankstumo tvarumo tikslų pasirinkimui, tačiau kartu palikdamos daug erdvės skirtingoms interpretacijoms. Galima teigti, jog ES taksonomija pažymi esminį lūžį šioje tvarumo sampratų raidoje, nes įkūnija Brundtland ataskaitos holistinę viziją, Elkingtono „Trigubo tvarumo“ koncepcijos aplinkosauginius ir socialinius aspektus bei „stipraus tvarumo“ principą, kurį apibrėžia „nedaryti reikšmingos žalos“ (angl. *Do Not Significant Harm*, toliau darbe – DNSH) kriterijus. Pastebėtina, kad ES taksonomijos reguliaciniai standartai kelia iššūkį „organizacinio tvarumo“ sampratai, grindžiamai kiekvienos įmonės verslo strategija ir savitu požiūriu į tvarumo įgyvendinimą, nes nustato bendrus kriterijus, pagal kuriuos vertinama, ar ekonominė veikla laikytina tvaria. Pasak Kirschenmann (2023) bei Brožek ir kt. (2024), ES taksonomija ne tik apibendrina ankstesnes tvarumo koncepcijas, bet ir lemia, kaip tvarumas vertinamas ir taikomas praktikoje.

Be ankstesnių tvarumo sampratų, ES taksonomijos koncepcinis pagrindas siejamas ir su pagrindiniais bei svarbiausiais tarptautiniais susitarimais – Jungtinių Tautų 2030 darnaus vystymosi darbotvarke, Paryžiaus susitarimu (kurį ES ratifikavo 2016 m. kaip Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos dalį) bei socialinio teisingumo nuostatomis, apimančiomis žmogaus teisių apsaugą, sąžiningo darbo užtikrinimą, socialinės nelygybės mažinimą ir lyčių lygybės skatinimą (Tettamanzi ir kt., 2024). Pagrindinis šių susitarimų tikslas – nukreipti finansinius srautus į tvarią, mažai šiltnamio efektą sukeliančių dujų išskiriančią ir klimatui atsparią ekonomiką. Taip siekiama iki 2050 m. neutralizuoti žmogaus veiklos poveikį klimatui ir aplinkai (Och, 2023; Tonnarello ir kt., 2025). Remiantis ES taksonomijos reglamento preambulės 10 punktu, valstybės ekonomika turi būti palaipsniui pritaikoma prie darnaus vystymosi principų, atsižvelgiant į klimato kaitos keliamus

iššūkius bei išlaidas, kylančias dėl neveiklumo ar pavėluotų veiksmų (Europos Parlamentas ir Taryba, 2020). Tokiu būdu tvarumo principų integravimas į rinkas ir sektorius žymi naujos ekonominio vertinimo paradigmos formavimąsi, kur įmonių bei institucijų vertė matuojama ne tik finansiniais rodikliais, bet ir gebėjimu laikytis visuomenėje pripažintų tvarumo normų bei standartų (Mikalopė ir Lapinskienė, 2024).

Apibendrinant, šiame poskyryje atskleista, kad ES taksonomija formavosi tiek kaip atsakas į ankstesnių tvarumo sampratų praktinio taikymo trūkumus, tiek kaip priemonė įgyvendinti pagrindinius ES tvarumo susitarimus. Skirtingai nei savanoriškomis ir kontekstinėmis tvarumo koncepcijomis grindžiami požiūriai, ES taksonomija nustato vieningą reguliacinį pagrindą, leidžiantį aiškiai apibrėžti, kokia ekonominė veikla laikytina tvaria.

1.2. ES taksonomijos samprata, tikslai ir įgyvendinimo iššūkiai

Augantis aplinkosaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos (angl. *Environment, Social, Governance*, ESG; toliau darbe – ASV) veiksmų aktualumas bei jų didėjanti įtaka finansų rinkoms pasireiškia pokyčiais finansinių produktų klasifikavime ir investavimo praktikoje (Galdikaitė ir Budrionytė, 2023; Tettamanzi ir kt., 2024). Šiame kontekste ES taksonomija tampa reikšmingu instrumentu, skatinančiu sisteminių perėjimą prie tvaresnio ir labiau subalansuoto ekonominės plėtros modelio. Ji ne tik padeda nukreipti investicijas į tvarius projektus, bet ir standartizuoja tvarumo kriterijų taikymą įvairiuose sektoriuose, kartu užtikrindama nuolatinę stebėseną bei atskaitomybę (Brožek ir kt., 2024; Kuzmin ir kt., 2024). ES Taksonomijos reglamente išskirti šeši pagrindiniai aplinkosauginiai tikslai, kuriais siekiama užtikrinti sisteminių ir nuoseklių perėjimą prie klimatui neutralios ir aplinkosauginiu požiūriu atsakingos ekonomikos (Malecki, 2021; Fiestas, 2023; Brabec ir Macháč, 2025). Kiekvienas iš šių tikslų siejamas su konkrečiomis ekonominės veiklos rūšimis, kurių poveikis aplinkai laikomas reikšmingu ir kurios prisideda prie darnaus vystymosi darbotvarkės įgyvendinimo. Šiuo požiūriu ES taksonomijos nuostatos iš esmės atitinka Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi tikslus (toliau darbe – DVT), kurių sąrašas pateikiamas 1 priede. Be to, ES taksonomijos struktūra tiesiogiai atliepia ASV principus – pirmiausia *A* (aplinkosaugos) dimensiją, tačiau įgyvendinant veiklas svarbūs ir socialiniai bei valdysenos (*S* ir *V*) aspektai (Dumrose, Rink ir Eckert, 2022; Gortsos ir Kyriazis, 2024). ES taksonomijos tikslų, juos atitinkančių veiklų, įgyvendinimo priemonių bei jų sąsajų su DVT ir ASV struktūruota apžvalga pateikiama 2 lentelėje.

ES taksonomijos aplinkosauginių tikslų, DVT ir ASV sąsajos

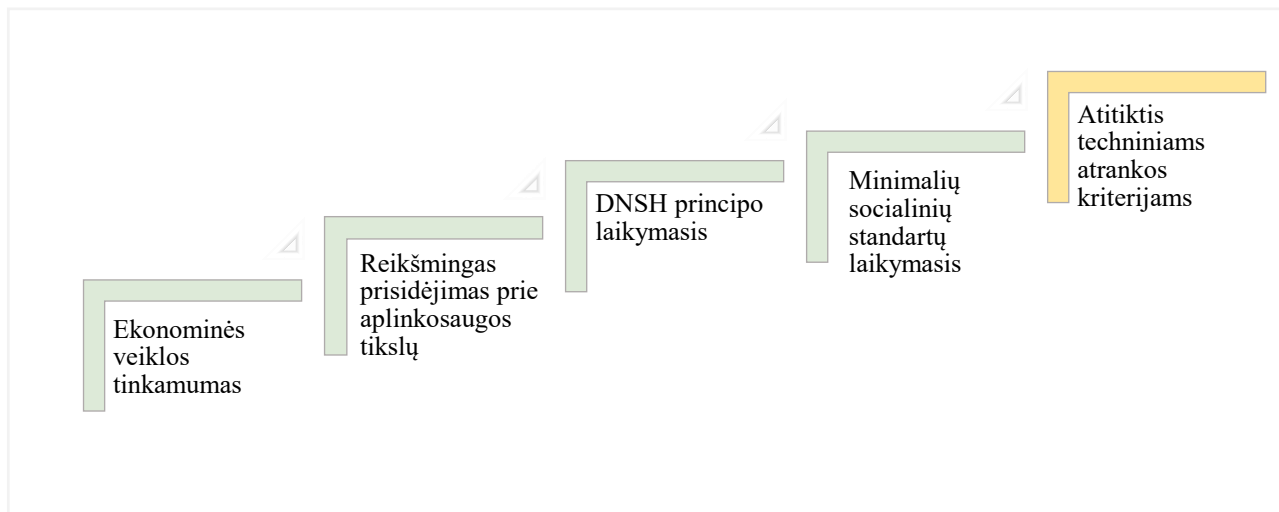
	ES taksonomijos tikslas (ASV kriterijus A)	Veikla, atitinkanti tikslą	Tikslo įgyvendinimo priemonės	Susijęs darnaus vystymosi tikslas (DVT)	Papildomi ASV (S ir V) aspektai
1.	Klimato kaitos švelninimas	Veikla, mažinanti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą arba didinanti jų absorbciją	Investicijos į atsinaujinančią energiją, energijos vartojimo efektyvumo didinimas, mažai anglies dioksido išskiriančios technologijos	13 tikslas: Imtis skubių veiksmų kovai su klimato kaita ir jos poveikiu	S: Energijos prieinamumas bendruomenėms G: Klimato rizikų integravimas į valdymo sprendimus
2.	Prisitaikymas prie klimato kaitos	Veikla, didinanti atsparumą klimato kaitos poveikiui ar mažinanti jo žalą	Klimato rizikai atsparios infrastruktūros kūrimas, klimato rizikų vertinimas, civilinės saugos sprendimai	9 tikslas: Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra 11 tikslas: Tvarūs miestai ir bendruomenės 13 tikslas: Kova su klimato kaita	S: Atsparumas klimato poveikiui bendruomenėse G: Atsakomybės paskirstymas ir skaidrumas valdant rizikas
3.	Tvarus vandens ir jūrų išteklių naudojimas bei apsauga	Veikla, tausojanti vandens išteklius ir apsauganti vandens ekosistemas	Vandens valymo įrenginiai, tvari žemės ūkio praktika, nuotekų tvarkymas ir taupesnis vandens vartojimas	6 tikslas: Užtikrinti visiems prieinamą vandens tiekimą ir sanitariją bei tvarų jų valdymą 14 tikslas: Išsaugoti ir tvariai naudoti vandenynus, jūras ir jūrų išteklius tvariam vystymuisi	S: Švaraus vandens prieinamumas bendruomenėms G: Aplinkos rizikų, susijusių su vandeniu, valdymas
4.	Perėjimas prie žiedinės ekonomikos	Veikla, skatinanti išteklių pakartotinį naudojimą, perdirbimą ir atliekų mažinimą	Atliekų mažinimas, medžiagų perdirbimas, ilgaamžiškesni produktai ir ekologiškas dizainas	9 tikslas: Pramonė, inovacijos ir infrastruktūra 12 tikslas: Užtikrinti tvarius vartojimo ir gamybos modelius	S: Darbo vietų kūrimas žiedinėje ekonomikoje G: Sprendimų dėl žaliavų ir tiekimo tvarumo valdymas
5.	Taršos prevencija ir kontrolė	Veikla, mažinanti oro, vandens ar dirvožemio taršą	Taršių medžiagų naudojimo mažinimas, emisijų filtravimas, taršos stebėseną ir prevencinę kontrolę	3 tikslas: Užtikrinti sveiką gyvenseną ir skatinti gerovę visiems, visose amžiaus grupėse 11 tikslas: Tvarūs miestai 12 tikslas: Užtikrinti tvarius vartojimo ir gamybos modelius	S: Visuomenės sveikatos apsauga G: Aplinkosaugos atitikties kontrolė

	ES taksonomijos tikslas (ASV kriterijus A)	Veikla, atitinkanti tikslą	Tikslo įgyvendinimo priemonės	Susijęs darnaus vystymosi tikslas (DVT)	Papildomi ASV (S ir I) aspektai
6.	Biologinės įvairovės ir ekosistemų apsauga bei atkūrimas	Veikla, sauganti ar atkurianti ekosistemas ir biologinę įvairovę	Apsaugotų teritorijų tvarkymas, buveinių atkūrimas, gamtos išteklių naudojimo mažinimas	15 tikslas: Saugoti, atkurti ir skatinti tvarų sausumos ekosistemų naudojimą, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, stabdyti žemės degradaciją ir atkurti jos būklę, bei stabdyti biologinės įvairovės nykimą	S: Gamtos paslaugų išsaugojimas bendruomenėms G: Įmonių įsipareigojimai biologinės įvairovės apsaugai

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis *Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2020/852, 2020 m. birželio 18 d., dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo*, Kuzmin ir kt. (2024) bei Gortsos ir Kyriazis (2024).

Gortsos ir Kyriazis (2024) pažymi, jog pradiniam ES taksonomijos kūrimo etape daugiausia dėmesio skirta klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos poveikio. 2 lentelėje matyti, jog dabar ES taksonomija grindžiama visapusišku požiūriu į tvarumą, apimančiu ne tik klimato kaitos aspektus, bet ir platesnius aplinkos apsaugos klausimus – tvarų vandens ir gamtos išteklių naudojimą, perėjimą prie žiedinės ekonomikos, taršos prevenciją bei biologinės įvairovės išsaugojimą. Lentelėje pateikti aplinkosaugos tikslai ir jų taikymo pavyzdžiai atskleidžia, kad kiekvienas tikslas siejamas su skirtingomis, tačiau tarpusavyje susijusiomis ekonominės veiklos sritimis. Klimato kaitos švelninimo tikslas apima veiklas, susijusias su atsinaujinančios energijos plėtra, energijos vartojimo efektyvumo didinimu ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų mažinimu, taip pat anglies absorbcijos pajėgumų stiprinimu per ekosistemų atkūrimą (Alessi ir Battiston, 2022; Kuzmin ir kt., 2024; Gortsos ir Kyriazis, 2024). Prisitaikymo prie klimato kaitos tikslas orientuotas į infrastruktūros atsparumo stiprinimą, o vandens ir jūrų išteklių apsaugos tikslas – į taršos mažinimą ir tvarų vandens naudojimą (Ostojic ir kt., 2024). Tuo tarpu perėjimo prie žiedinės ekonomikos tikslas siejamas su išteklių naudojimo efektyvinimu ir produktų ilgaamžiškumo didinimu, taršos prevencijos tikslas – su oro, vandens ir dirvožemio taršos mažinimu, o biologinės įvairovės išsaugojimo tikslas apima gamtinių buveinių atkūrimą bei tvarų žemės ir miškų naudojimą (Gortsos ir Kyriazis, 2024). Tokia tikslų įvairovė atspindi ES siekį taikyti sisteminių požiūrį į aplinkosaugą, kai skirtingos ekonominės veiklos vertinamos ne izoliuotai, o kaip tarpusavyje susijusios tvaros ekonomikos dalys (Gortsos ir Kyriazis, 2024; Och, 2024). Atsižvelgiant į tai, ES taksonomija tampa ne tik veiklų tvarumo klasifikavimo sistema, bet ir praktiniu orientyru, padedančiu kryptingai siekti tvaresnės, klimatui neutralios ekonomikos.

Kaip pažymi Malecki (2021), Conea (2022) bei Lucarelli ir kt. (2023), pagal ES Taksonomijos reglamento 3 straipsnį ekonominė veikla gali būti laikoma tvaria tik tuomet, kai pagrįstai įvertinama jos atitiktis reglamente nustatytiems kriterijams. Veiklos taksonominės atitikties vertinimo procesas pateikiamas 1 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Conea (2022) ir Lucarelli ir kt. (2023).

1 pav. Veiklos taksonominės atitikties vertinimo procesas

Kaip matyti pateiktoje scheme, ekonominės veiklos taksonominės atitikties vertinimo procesas sudarytas iš keturių nuoseklių etapų. Kaip aptaria Malecki (2021) ir Conea (2022), pirmiausia nustatomas veiklos tinkamumas – vertinama, ar veikla patenka į ES Taksonomijos reglamento taikymo sritį, t. y. ar ji yra viena iš reglamente apibrėžtų reguliuojamų ekonominių veiklų. Tik tokios veiklos gali būti toliau vertinamos pagal aplinkosauginius ir socialinius kriterijus. Antrajame etape tikrinama, ar veikla reikšmingai prisideda prie bent vieno iš šešių reglamente numatytų aplinkosauginių tikslų (Conea, 2022; Marcos ir Castrillo, 2022). Trečiajame, viename esminių etapų, vertinama, ar ekonominė veikla atitinka principą DNSH. Šis principas reikalauja užtikrinti, kad veikla, nors ir daranti reikšmingą teigiamą poveikį vienam aplinkosauginiam tikslui, kartu nesukeltų reikšmingos žalos nė vienam iš likusių tikslų (Conea, 2022; Lucarelli ir kt., 2023; Brabec ir Macháč, 2025; Schütze ir Sandbaek, 2025). Pavyzdžiui, veikla, skirta klimato kaitos švelninimui, tačiau sukelianti biologinės įvairovės nykimą, neatitinka tvarumo kriterijų ir negali būti klasifikuojama kaip tvary (Schrems ir Bär, 2021). Ketvirtasis kriterijus reikalauja užtikrinti, kad veikla būtų vykdoma laikantis tarptautiniu mastu pripažintų socialinės atsakomybės ir žmogaus teisių standartų. Tai reiškia, kad veikla turi būti vykdoma užtikrinant tinkamas darbo sąlygas, sąžiningą elgesį su darbuotojais, žmogaus teisių apsaugą ir atsakingą verslo praktiką, įskaitant korupcijos prevenciją (Och, 2024; Dobija, Zarzycka, Krasodomska, Kozłowski ir Kravchenko, 2025; Schütze ir Sandbaek, 2025). Visiška atitiktis ES taksonomijai gali būti pripažinta tik tada, kai veikla atitinka

visus keturis kriterijus. Jų taikymas užtikrina, kad veikla būtų vertinama ne paviršutiniškai, o sistemiškai, įvertinant veiklos poveikį visai aplinkosauginių tikslų visumai (Conea, 2022).

Visgi, siekiant geriau suprasti ES taksonomijos esmę ir pagrindinius tikslus, svarbu ne tik išnagrinėti jos taikymo sritis, bet ir aiškiai apibrėžti, ko ES taksonomija neapima. Tai leidžia išvengti klaidingų interpretacijų ir geriau suprasti, kaip ES taksonomija veikia praktikoje bei kokie yra jos ribotumai. Kaip teigia Cunha, de Oliveira, Orsato, Klotzle, Cyrino Oliveira ir Caiado (2020), šiuolaikinėje investavimo aplinkoje vis ryškiau atsiskleidžia tendencija rinktis ne tik finansiškai pelningus, bet ir socialiai bei aplinkosauginiu požiūriu atsakingus projektus. Ši tendencija, Mikalopės ir Lapinskienės (2024) teigimu, atsispindi ir bankų kreditavimo praktikoje – pastebimas spartus žaliųjų paskolų paklausos ir pasiūlos augimas, kurį lemia ne tik vertybinės nuostatos, bet ir griežtėjantys ES tvarumo reikalavimai. Vis dėlto susidomėjimas tvarumu finansų sektoriuje grindžiamas ne vien moraliniais ar vertybiniais sumetimais, bet ir racionaliais ekonominiais motyvais – siekiu uždirbti konkurencingą finansinę grąžą, kartu prisidedant prie darnios plėtros tikslų įgyvendinimo (Cunha ir kt., 2020). Vis dėlto svarbu paminėti, kad Europos Komisija (n.d.-a) pabrėžia, jog ES taksonomija nėra privaloma investavimo ar finansavimo kryptis – ji nenurodo, kur ar kaip turi būti nukreipiami kapitalo srautai, ir nenustato privalomo reikalavimo, kad finansavimas ar investicijos būtų skiriamos tik taksonomiškai suderinamoms veikloms. ES taksonomija nenustato privalomų reikalavimų keisti įmonių aplinkosauginę veiklą ar finansinių produktų sudėtį, nevertina nei finansinio pelningumo, nei bendros verslo sėkmės, tačiau įpareigoja finansų rinkos dalyvius ir įmones atskleisti informaciją apie jų veiklos atitiktį taksonomijos kriterijams (European Commission, n.d.-a). Kitaip tariant, tai reiškia, kad finansų rinkos dalyviai, kuriems taikomi ES taksonomijos atskleidimo reikalavimai, išlaiko sprendimų laisvę dėl investicijų ar finansavimo krypties, tačiau privalo užtikrinti didesnę informacijos skaidrumą dėl šių sprendimų tvarumo (European Commission, n.d.-c). Siekiant išvengti interpretacinių klaidų ir tiksliau apibrėžti ES taksonomijos praktinį taikymą, sudaryta 3 lentelė, kurioje atskiriami esminiai ES taksonomijos aspektai ir dažniausiai pasitaikantys netikslūs jos interpretavimai.

ES taksonomijos paskirtis ir klaidingi interpretavimai

ES taksonomija yra	ES taksonomija nėra
Struktūruota klasifikavimo sistema, kuri apibrėžia, kokios ekonominės veiklos laikomos aplinkosauginiu požiūriu tvariomis	Tai nėra privalomas reguliacinis sąrašas – jame pateiktos veiklos žymi aplinkosauginiu požiūriu tvarią veiklą, tačiau neapriboja kitų galimų investavimo ar finansavimo krypčių
Tvarumo politikos sistema, padedanti didinti skaidrumą finansų rinkose ir skatinti investicijas bei finansavimą tų veiklų, kurios daro teigiamą poveikį aplinkai	Tai nėra įmonių reitingavimo mechanizmas – ES taksonomija neapima visos įmonių veiklos ir nesuteikia bendro tvarumo vertinimo
Sistema, padedanti formuoti sprendimus investavimo, skolinimo ir verslo strategijos srityse	ES taksonomija nesuteikia vertinimo dėl finansinio pelningumo ar verslo sėkmės – ji skirta aplinkosauginiams kriterijams, o ne ekonominiams rodikliams įvertinti
Sistema, formuojanti vieningą tvarumo sampratą ES lygmeniu ir skatinanti jos standartizavimą įvairiuose sektoriuose	Neįtrauktų veiklų nereikėtų automatiškai laikyti taršiomis – jos gali būti neutralios ar tiesiog dar nevertintos pagal ES taksonomijos kriterijus
Dinamiška sistema, kuri yra reguliariai peržiūrima ir koreguojama atsižvelgiant į ekonominės veiklos poveikio aplinkai vertinimo pokyčius bei finansų rinkų reguliavimo raidą	Tai nėra automatinis sprendimų priėmimo įrankis – ES taksonomija padeda, bet nepakeičia finansinės analizės, strateginio planavimo ar rizikos vertinimo

Šaltinis: sudaryta autorės pagal European Commission (n.d.-a).

Alessi ir Battiston (2022) bei Och (2024) pabrėžia, kad pagrindinis ES taksonomijos tikslas yra didinti skaidrumą ir sudaryti sąlygas objektyviai palyginti tiek finansinių produktų, tiek finansavimo sprendimų tvarumo lygį. Tuo tarpu Fiestas (2023) atkreipia dėmesį, kad nors pati ES taksonomija neįpareigoja rinkos dalyvių priimti konkrečių finansavimo ar investavimo sprendimų, informacijos atskleidimo pareiga daro reikšmingą netiesioginį poveikį rinkai. Ji formuoja rinkos lūkesčius, skatina kapitalo perskirstymą tvaresnių projektų kryptimi ir stiprina reputacinį spaudimą įmonėms veikti tvariau (Fiestas, 2023).

Išnagrinėjus ES taksonomijos apibrėžtus ekonominės veiklos vertinimo kriterijus ir pagrindinius tikslus, ne mažiau svarbu įvertinti ir ES taksonomijos praktinio įgyvendinimo iššūkius. Kaip pažymi Kuzmin ir kt. (2024), nors ES taksonomija žymi reikšmingą pažangą kuriant vieningą tvarių ekonominių veiklų klasifikavimo sistemą, jos įgyvendinimas praktikoje susiduria su kompleksiniais iššūkiais, galinčiais riboti šio reglamento veiksmingumą. Šie iššūkiai apibendrinti 2 paveiksle.

Standartų nesuderinamumas	• Skirtingos ES taksonomijos taikymo praktikos ES valstybėse narėse ir sektoriuose
Ekomanipuliavimas	• Rizika, kad veikla bus pristatoma kaip tvari be realaus pagrindo
Įgyvendinimo sąnaudos	• ES taksonomijos įgyvendinimui reikalingos didelės finansinės ir laiko sąnaudos
Duomenų trūkumas	• Ribota prieiga prie kokybiškų tvarumo duomenų
Politinių ir ekonominių interesų įtaka	• Suinteresuotų šalių įtaka taksonomijos įgyvendinimo tempui ar išimčių taikymui
Socialinių aspektų ignoravimas	• Socialiniai rodikliai neintegruoti taip išsamiai kaip aplinkosauginiai

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Kuzmin ir kt. (2024).

2 pav. ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkiai

Visų pirma, viena iš esminių kliūčių yra standartų nesuderinamumas, kylantis dėl skirtingų ES taksonomijos taikymo praktikų įvairiose valstybėse narėse ir sektoriuose. Dėl šio neapibrėžtumo investicijų ir finansavimo srautai tampa mažiau prognozuojami ir sudėtingiau koordinuojami tarptautiniu mastu (Kuzmin ir kt., 2024). Be to, kaip pažymi Kooths (2023), svarbi problema yra ekomanipuliavimo (angl. *greenwashing*) rizika. Tradiciškai tvarumo aspektų integravimas į finansinius sprendimus buvo siejamas su ASV kriterijų taikymu, kurie dažniau veikė kaip savanoriško pobūdžio gairės, o ne kaip privalomi standartai. Kadangi įmonėms nebuvo nustatyta aiški prievolė atskleisti informaciją apie veiklos tvarumą pagal vieningą sistemą, ASV vertinimai buvo nevienareikšmiai ir sunkiai palyginami, ribojant galimybes objektyviai įvertinti tvarumo rezultatus (Marcos ir Castrillo, 2022; Galdikaitė, ir Budrionytė, 2023; Tettamanzi ir kt., 2024). Toks reguliacinis neapibrėžtumas sudarė prielaidas neskaidriai praktikai, lietuviškai įvardijamai kaip ekomanipuliavimas, kuris suprantamas kaip „veikla, siekiant įgyti nesąžiningą konkurencinį pranašumą, kai finansinis produktas rinkai pateikiamas kaip aplinkai palankus, nors iš tikrųjų neatitinka pagrindinių aplinkosaugos standartų“ (Europos Parlamentas ir Taryba, 2020, 11 konstatuojamoji dalis). Nors įsigaliojus ES taksonomijos reikalavimams įmonės privalo taikyti aiškiai apibrėžtus ir standartizuotus vertinimo rodiklius, tam tikros rizikos išlieka – pavyzdžiui, ES taksonomijai gali būti priskiriamos veiklos, kurių realus tvarumo poveikis nėra visiškai aiškus arba kurios neatitinka visų aplinkosauginių kriterijų (Och, 2024). Tai reiškia, jog įmonės gali pristatyti

abejotinus projektus kaip tvarius, nepagrindžiant to objektyviais duomenimis, kas ilgainiui gali sumažinti rinkos dalyvių pasitikėjimą tvarumo klasifikavimo sistema (Kooths, 2023). Schütze ir Sandbaek (2025), aptardami ES taksonomijos įgyvendinimą bankuose, atkreipia dėmesį, jog atitiktis reikalavimams neišvengiamai pareikalauja reikšmingų pradinių investicijų. Tai apima ne tik finansines ir laiko sąnaudas darbuotojų mokymams, duomenų rinkimui, informacinių technologijų sistemų bei ataskaitų ruošimui, bet ir vėliau taikytiną nuolatinę reguliacinių pokyčių stebėseną (Schütze ir Sandbaek, 2025). Be to, finansų institucijoms sudėtinga įgyvendinti ES taksonomijos reikalavimus dar ir dėl ribotos duomenų prieigos ir jų kokybės trūkumo, nes jos neturi pakankamai patikimos informacijos apie finansuojamų veiklų ir sandorio šalių tvarumo rodiklius (Och, 2024; Schütze ir Sandbaek, 2025). Kuzmin ir kt. (2024) pažymi, kad tradiciniai verslo sektoriai gali siekti paveikti ES taksonomijos taikymą, skatindami lankstesnį ar švelnesnį kriterijų interpretavimą. Ši kritika glaudžiai siejasi ir su tuo, kad ES taksonomijos taikymas šiuo metu daugiausia orientuotas į aplinkosauginius aspektus, o socialinių kriterijų integravimas išlieka ribotas (Kuzmin ir kt., 2024). Toks disbalansas gali lemti situacijas, kai ekonominė veikla pripažįstama tvaria aplinkosaugos požiūriu, tačiau kartu kelia rizikų darbuotojų gerovei ar atsakingam įmonių valdymui. Atitinkamai gali susidaryti prielaidos, jog bankai finansuoja projektus, formaliai atitinkančius aplinkosauginius taksonomijos kriterijus, tačiau neatitinkančius jos reikalaujamo kompleksinio tvarumo vertinimo. Vis dėlto ne visi autoriai sutinka su prielaida, kad ES taksonomija automatiškai lemia reikšmingą aplinkosauginį poveikį. Fuest ir Meier (2022) kritiškai vertina ES taksonomiją kaip žaliojo finansavimo priemonę, teigdami, kad kapitalo nukreipimas į „žalias“ veiklas pats savaime neužtikrina didesnio šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijų sumažėjimo.

Apibendrinant, ES taksonomija veikia kaip reglamentinė klasifikavimo sistema, skirta identifikuoti aplinkosauginiu požiūriu tvarią ekonominę veiklą ir sukurti bendrą atskaitos pagrindą tvarumo vertinimui finansų rinkose. Ji prisideda prie darnaus vystymosi ir aplinkosaugos tikslų įgyvendinimo pirmiausia per didesnę skaidrumą, informacijos palyginamumą ir aiškesnę ekonominės veiklos tvarumo apibrėžimą, tačiau pati savaime nenustato privalomų investavimo ar finansavimo sprendimų. Kartu literatūroje pabrėžiama, kad praktinis ES taksonomijos taikymas išlieka sudėtingas ir nevienareikšmis. Neapibrėžtumas dėl veiklų vertinimo metodikų, ribotas duomenų prieinamumas ir jų kokybės problemos, taip pat reikšmingos įgyvendinimo sąnaudos riboja taksonomijos veiksmingumą ir kelia iššūkių jos nuosekliam taikymui praktikoje, ypač bankininkystės sektoriuje, kuriame taksonomijos reikalavimai tiesiogiai susiję su duomenų rinkimu, vertinimu ir atskleidimu.

1.3. ES taksonomijos reglamentinis pagrindas ir įgyvendinimas bankininkystės sektoriuje

Kaip teigia Roy ir Shaw (2022) bei Kosztowniak (2023), finansų sektorius, ypač bankininkystė, daro reikšmingą įtaką kapitalo srautų paskirstymui tvarumo kontekste. Dėl šios priežasties bankai buvo tarp pirmųjų finansų sektoriaus institucijų, kurioms pradėti taikyti ASV ir ES taksonomijos reikalavimai (Roy ir Shaw, 2022; Kosztowniak, 2023). Ankstyvas šių reikalavimų taikymas bankams sietinas su jų svarba finansų sistemoje ir praktiniu vaidmeniu priimant finansavimo sprendimus (Kosztowniak, 2023). Siekiant sistemingai išnaudoti finansų sektoriaus vaidmenį žaliajoje pertvarkoje, Europos Komisija 2018 m. pristatė „Tvaraus finansavimo veiksmų planą“ (angl. *Action Plan: Financing Sustainable Growth*), kuriuo siekiama sustiprinti ryšį tarp finansų sektoriaus ir tvarumo principų bei užtikrinti, kad kapitalo srautai būtų nukreipiami į klimato kaitą mažinančias ir aplinkosaugą skatinančias veiklas. Plane numatyti dešimt pagrindinių veiksmų, suskirstytų į tris strategines kryptis: 1) kapitalo srautų nukreipimas į tvarią ekonomiką (šiai kryptčiai priskiriama ir ES taksonomijos sukūrimo iniciatyva), 2) tvarumo integravimas į rizikos valdymą bei 3) rinkos skaidrumas bei ilgalaikės, atsakingos veiklos skatinimas (European Commission, 2020). Siekdamas kryptingai transformuoti finansų sektorių į tvaresnį, įvairios institucijos – tarp jų Europos Komisija, Europos Centrinis Bankas, Europos bankininkystės institucija (angl. *European Banking Authority*, EBA, toliau darbe - EBI), Europos finansinės atskaitomybės patariamoji grupė ir Tvarumo atskaitomybės valdyba – bendradarbiaudamos sukūrė išsamų reguliacinį pagrindą (Kosztowniak, 2023; Och, 2024).

Numatyta, jog ataskaitų teikimo prievolė taikoma trimis pagrindinėms grupėms: (1) finansų rinkos dalyviams, siūlantiesiems finansinius produktus ES; (2) didelėms įmonėms, kurioms jau taikomi Nefinansinės atskaitomybės direktyvos reikalavimai (angl. *Non-Financial Reporting Directive*, toliau darbe – NFRD), t. y. didelėms viešojo intereso įmonėms, turinčioms daugiau nei 500 darbuotojų – įskaitant bankus, draudimo bendroves ir valstybės / savivaldybių įmones; bei (3) pačiai ES ir valstybėms narėms, kai jos nustato viešąsias priemones, standartus ar ženklumą, susijusį su žaliaisiais finansiniais produktais arba žaliaja (korporatyvine) obligacijų rinka (Conea, 2022; Kirschenmann, 2023). Privaloma tvarumo informacijos atskleidimo prievolė reikšmingai padidina tokios informacijos prieinamumą rinkos dalyviams. Tokiu būdu sudaromos prielaidos rinkos dalyvių vertinimo praktikos pokyčiams, kai organizacijos, atitinkančios ES taksonomijos nuostatas, gali būti vertinamos palankiau nei tos, kurių veikla neatitinka naujai apibrėžtų tvarumo kriterijų (Tripathy, Mok ir House, 2020; Schrems ir Bär, 2021; Tonnarello ir kt., 2025). Tai reiškia, kad tvarumo

informacija tampa svarbiu konkurenciniu veiksnio finansų rinkose, o finansavimo sprendimai vis dažniau siejami su įmonių gebėjimu atitikti tvarumo kriterijus.

Kaip teigia Kosztowniak (2023), NFRD, priimta 2014 m., suformavo pradinį teisinį pagrindą tvarumo atskaitomybei ES ir įpareigojo dideles viešojo intereso įmones teikti informaciją apie ASV principų integravimą savo veikloje. Ši direktyva yra orientuota į skaidrumo didinimą ir padeda investuotojams bei kitiems suinteresuotiems asmenims suprasti įmonių nefinansinę veiklą (Paccès, 2021). Informacija turi būti pateikiama nefinansinėse ataskaitose, pavyzdžiui, įmonių metiniuose arba specialiuose tvarumo ataskaitų dokumentuose. Vis dėlto NFRD neapibrėžė aiškios struktūros ar vienodo informacijos teikimo formato, todėl skirtingų įmonių nefinansiniai pranešimai dažnai buvo sunkiai palyginami ir nevienodos kokybės. Atitinkamai, šio reguliavimo trūkumai atskleidė poreikį išplėsti atskaitomybės subjektų ratą ir suvienodinti informacijos pateikimo principus (Kosztowniak, 2023). Nuo 2024 m. šią direktyvą palaipsniui pakeitė Įmonių tvarumo atskaitomybės direktyva (angl. *Corporate Sustainability Reporting Directive*, toliau darbe – CSRD), kuri iš esmės perėmė ir modernizavo NFRD nuostatas bei gerokai išplėtė atskaitomybės apimtį (Marcos ir Castrillo, 2022). CSRD reikalauja, kad visos į jos taikymo sritį patenkančios įmonės ne tik teiktų išsamesnę informaciją apie savo veiklos poveikį aplinkai ir visuomenei, bet ir taikytų vienodus ataskaitų teikimo standartus (Kirschenmann, 2023). Be to, įmonių veikla turi būti vertinama pagal ES taksonomijoje nustatytus kriterijus, kurie sudaro pagrindą vieningai tvarumo sampratai (Fiestas, 2023). Vienas svarbiausių CSRD aspektų yra tai, kad įmonės privalo kasmet atskleisti, kokia jų veiklos dalis laikoma tvaria pagal šiuos kriterijus. Fiestas (2023) bei Sautner, Yu, Zhong ir Zhou, (2025) pabrėžia, jog tai apima ne tik veiklų tinkamumą (angl. *Taxonomy-eligibility*), t.y. ar konkreti veikla patenka į ES taksonomijos taikymo sritį, bet ir faktinį atitikimą techniniams kriterijams (angl. *Taxonomy-alignment*), kuriuo vertinama, ar ta veikla iš tikrųjų prisideda prie ES taksonomijoje nustatytų aplinkosauginių tikslų ir nepadaro reikšmingos žalos kitiems tvarumo aspektams. Kitas svarbus CSRD principas – dvigubo reikšmingumo analizė, apimanti dvejopą vertinimą: kaip aplinkosaugos, socialiniai ir valdysenos veiksniai veikia įmonės finansinius rezultatus ir kokią poveikį įmonės veikla daro aplinkai bei visuomenei. Toks požiūris leidžia visapusiškai integruoti tvarumo aspektus į organizacijos strateginį planavimą, rizikų vertinimą ir verslo modelio plėtrą (Fiestas, 2023). Bankų sektoriuje dvigubo reikšmingumo principas yra ypač aktualus, nes ASV veiksniai tampa neatsiejama rizikų valdymo dalimi, o reguliacinio atitikimo užtikrinimas – svarbiu veiksnio siekiant išlaikyti finansinį stabilumą ir palankias finansavimosi sąlygas (Kirschenmann, 2022; Kosztowniak, 2023).

Be to, nuo 2021 m. ES finansų rinkos dalyviams, įskaitant bankus, taikomi Tvaraus finansavimo informacijos atskleidimo reglamento (angl. *Sustainable Finance Disclosure Regulation*, toliau darbe – SFDR) reikalavimai (Och, 2024; Tettamanzi ir kt., 2024). Reglamentas įpareigoja finansų rinkos dalyvius atskleisti, kaip tvarumo rizikos integruojamos į investavimo sprendimus ir

kaip jos gali paveikti investicijų grąžą (Paccès, 2021). Tokiu būdu siekiama užtikrinti, kad investuotojai turėtų pakankamai duomenų finansinių produktų tvarumo charakteristikoms įvertinti, skirtingiems pasiūlymams palyginti ir informuotiems sprendimams priimti (European Commission, n.d.-c; Merler, 2025). Fiestas (2023) atkreipia dėmesį, kad SFDR taikomas tiek įmonės, tiek finansinių produktų lygmeniu. Įmonės lygmeniu turto valdytojai, investicinės įmonės ir kiti finansų rinkos dalyviai privalo skaidriai atskleisti savo požiūrį į tvarumo rizikų integravimą, o produktų lygmeniu nustatoma finansinių produktų klasifikacija, pagal kurią jie skirstomi į tris kategorijas: produktus be tvarumo tikslų (6 straipsnis), produktus, skatinančius aplinkosaugines ar socialines savybes (8 straipsnis), ir produktus, turinčius aiškų tvarumo tikslą (9 straipsnis) (Fiestas, 2023; Och, 2024). Finansiniams produktams, patenkantiems į SFDR 8 arba 9 straipsnių kategorijas, taikomi papildomi atskleidimo reikalavimai pagal SFDR 5 ir 6 straipsnius – įmonės turi nurodyti, kaip ir koku mastu jų investicijos atitinka ES taksonomijos kriterijus (angl. *Taxonomy-alignment*). Jei ES taksonomija netaikoma, tai turi būti aiškiai pažymėta pagal 7 straipsnį. Svarbu pasakyti, jog nors ši klasifikacija padeda struktūrizuoti informaciją apie finansinių produktų tvarumo lygį, ji nėra laikoma formaliu tvarumo sertifikatu – galutinę atsakomybę už vertinimą tenka prisiimti investuotojui (Fiestas, 2023). SFDR poveikis pasireiškia ne tik tiesiogiai – tvarumo informacijos atskleidimo pareiga keičia finansinių institucijų elgseną ir netiesiogiai skatina įmones, į kurias investuojama, peržiūrėti savo verslo modelius bei didinti veiklos tvarumą (Kirschenmann, 2022; Kosztowniak, 2023).

ES Taksonomijos reglamento 8 straipsnis atlieka svarbų vaidmenį tvarumo atskaitomybės sistemoje, nes įpareigoja įmones ir finansų rinkos dalyvius atskleisti, kokia jų veiklos ar investicijų dalis atitinka ES taksonomijoje nustatytus tvarumo kriterijus (Schütze ir Sandbaek, 2025). Šie atskleidimo reikalavimai taikomi finansų rinkos dalyviams pagal SFDR reglamentą (8 ir 9 straipsniai), o įmonėms – pagal NFRD, kurią nuo 2024 m. pakeitė CSRD (Hummel ir Bauernhofer, 2024). Apibendrinant, pagrindiniai reglamentai, susiję su ES taksonomijos įgyvendinimu, pateikiami 4 lentelėje.

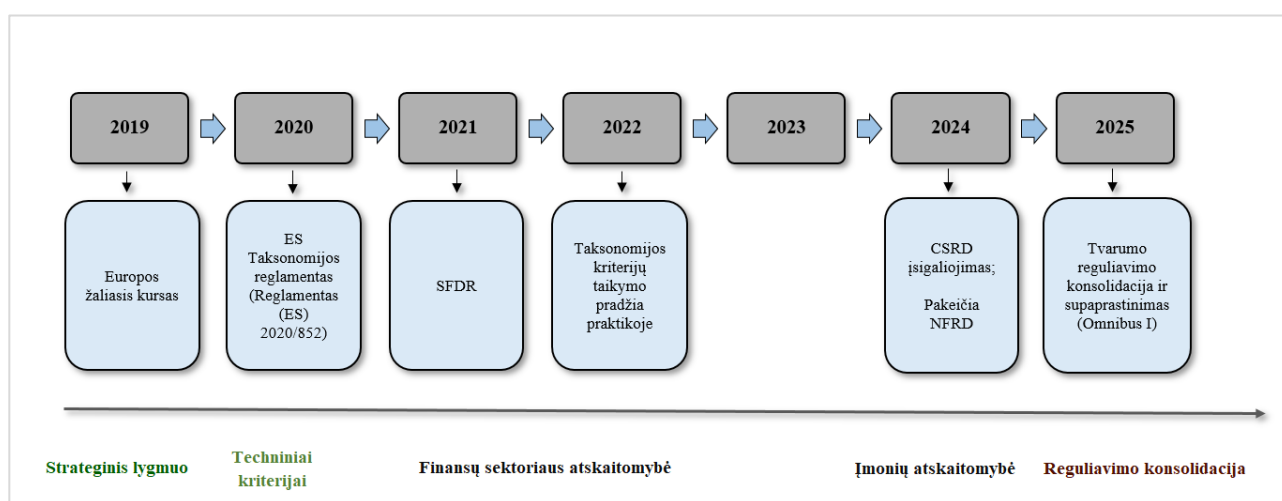
Pagrindiniai su ES taksonomija susiję reglamentai ir jų poveikis bankams

Reglamentas / Direktyva	Tikslas	Kam taikoma	Ryšys su ES taksonomija	Ryšys su ASV	Poveikis bankams	Pastabos
NFRD	Suteikti pradines gaires ASV atskaitomybei	Didelėms įmonėms (iki CSRD įsigaliojimo)	+	+	Kai kurie bankai taikė šį reglamentą iki 2023 m.	Nors pakeistas CSRD, NFRD reikšmingai prisidėjo prie ASV informacijos standartizavimo pradžios
CSRD	Išplėsti nefinansinės informacijos reikalavimus, užtikrinti didesnę skaidrumą įmonių metinėse ataskaitose	Visoms didelėms įmonėms, įskaitant bankus (nuo 2024 m.)	+	+	Bankams taikomas dvigubo reikšmingumo principas, jie privalo rengti išsamias tvarumo ataskaitas ir užtikrinti jų audito patikimumą	CSRD transformuoja ASV atskaitomybę iš formalaus reikalavimo į duomenimis ir ES taksonomijos kriterijais grįstą analizę, galinčią daryti įtaką investavimo ir finansavimo sprendimams
SFDR	Informuoti investuotojus apie tai, kaip finansų rinkos dalyviai integruoja tvarumo rizikas ir galimybes į sprendimų priėmimo procesus	Finansų rinkos dalyviams: turto valdytojams, investicinėms įmonėms, bankams	+	+	Bankai turi klasifikuoti finansinius produktus pagal tvarumo lygį (6, 8, 9 straipsniai) ir atskleisti informaciją apie jų poveikį aplinkai ir visuomenei	Veikia kaip antrasis ES taksonomijos įgyvendinimo lygmuo, padedantis vertinti finansinių produktų tvarumo pagrindumą ir mažinti ekomanipuliacijos riziką

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Kirschenmann (2022) ir Kosztowniak (2023).

Kaip matyti 4 lentelėje, ES įgyvendinami pagrindiniai teisiniai aktai papildo vienas kitą ir sudaro vientisą reguliacinį pagrindą, kuriuo siekiama užtikrinti skaidrumą, nuoseklų tvarumo kriterijų taikymą bei finansinių srautų nukreipimą į tvarią ekonomiką. Svarbu tai, jog reglamentų priėmimas nėra statiškas – 2025 m. ES tvarumo ir taksonomijos reguliavimo sistema buvo toliau plėtojama, siekiant supaprastinti reikalavimus ir užtikrinti nuoseklesnį jų taikymą. Šiais metais Europos Komisija paskelbė Omnibus I dokumentą, kuriuo siekiama tarpusavyje geriau suderinti pagrindinius

tvarumo reglamentus, įskaitant ES Taksonomijos reglamentą, SFDR ir CSRD (European Commission, 2025; Schütze ir Sandbaek, 2025). Taip pat priimti deleguotieji aktai, įmonėms suteikiantys platesnes pereinamojo laikotarpio galimybes prisitaikyti prie tvarumo atskaitomybės reikalavimų, ypač duomenų rinkimo ir atskleidimo srityse (Finansų ministerija, 2025). Pabrėžtina, jog buvo peržiūrėtas CSRD taikymo spektras, o tai padidino tvarumo informacijos prieinamumą ir pagerino finansų įstaigoms reikalingų duomenų kokybę. Taigi, 2025 m. pokyčiai žymi reguliavimo konsolidavimo etapą, siekiant didesnio aiškumo ir nuosekliai suderintos tvarumo reguliavimo sistemos ES (European Commission, 2025). Siekiant aiškiai pavaizduoti pagrindinių ES tvarumo politikos teisės aktų taikymo chronologiją ir jų tarpusavio ryšį, 3 paveiksle pateikiama šių reglamentų paskelbimo ir įgyvendinimo eiga.

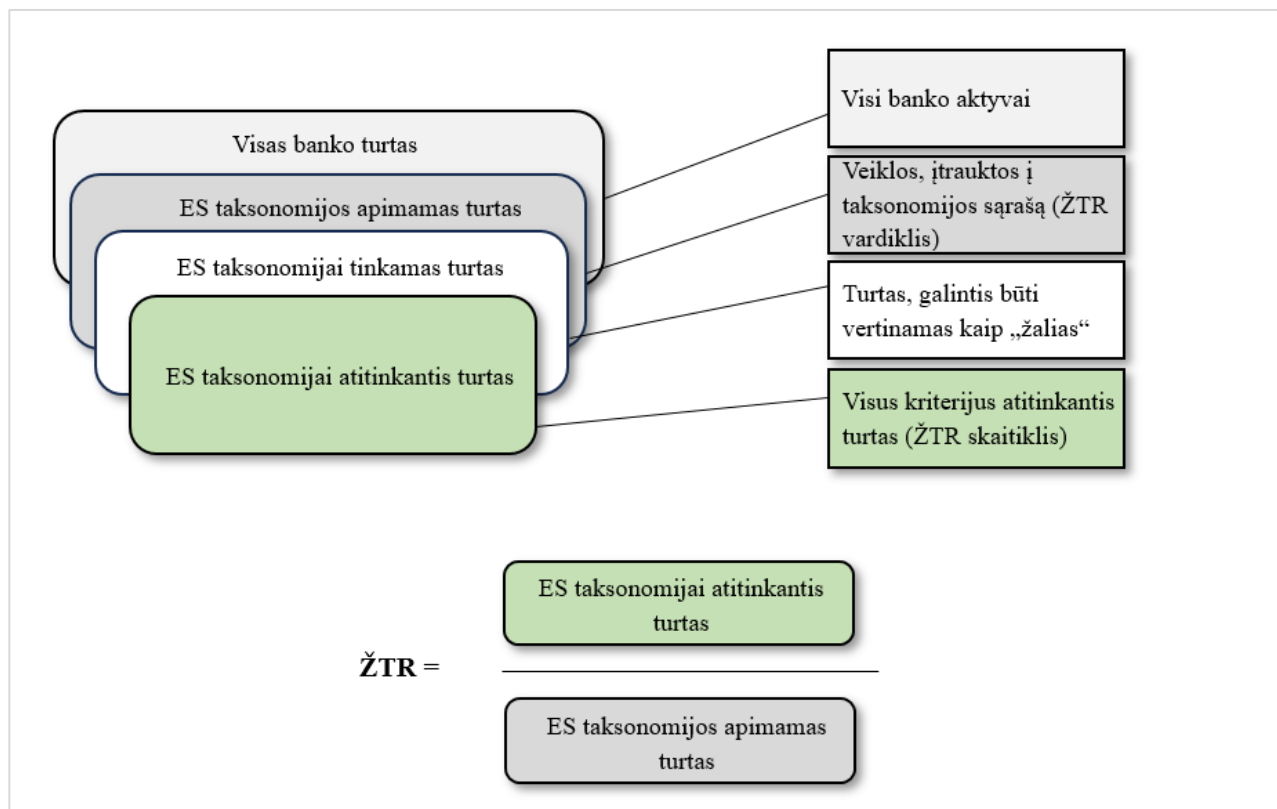

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Moradi, Fatima, Groner, ir Souto (2024).

3 pav. ES tvarumo politikos ir reguliavimo raida

Svarbu tai, jog tvarumo reguliavimas, pasak Kosztowniak (2023), daro reikšmingą įtaką bankų strateginiam planavimui, vidaus valdymo struktūrai bei finansinių produktų pasiūlai. Kaip teigia Roy ir Shaw (2022) bei Vanishvili ir Katsadze (2022), bankų kreditavimo praktikoje vis daugiau dėmesio skiriama tvarumo aspektų įtraukimui. Tai reiškia, jog paskolų teikimo procese, šalia tradicinių finansinių kriterijų, tokių kaip skolininko mokumas ir finansiniai rodikliai, vis dažniau integruojami tvarumo veiksniai, o vienu pagrindinių jų taikymo būdų tampa žaliojo skolinimo praktikos (Roy ir Shaw, 2022; Vanishvili ir Katsadze, 2022). Atsižvelgiant į tai bei į ES tvarumo reglamentų raidą, pateiktą 3 paveiksle, tikslinga analizuoti tvarumo reikalavimų praktinį įgyvendinimą, pasitelkiant kiekybinius rodiklius. Kaip jau minėta, pagal ES Taksonomijos reglamento 8 straipsnį, visos įmonės, kurioms taikomi NFRD reikalavimai, privalo nurodyti, kokia jų veiklos dalis atitinka tvarios ekonominės veiklos kriterijus. Vienas pagrindinių rodiklių, leidžiančių kiekybiškai vertinti ES taksonomijos įgyvendinimo pažangą bankininkystės sektoriuje bei užtikrinti duomenų palyginamumą tarp finansų institucijų, yra žaliojo turto rodiklis (angl. *Green Asset Ratio*,

GAR; toliau darbe – ŽTR) (Brühl, 2023). 4 paveiksle pavaizduotas ŽTR sudarymo procesas, kuriame banko turtas klasifikuojamas pagal ES taksonomijos kriterijus, išskiriant taksonomijos apimamą turtą (ŽTR vardiklis) ir galiausiai – visus kriterijus atitinkančius aktyvus (ŽTR skaitiklis) (Brühl, 2023; Schütze ir Sandbaek, 2025).

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Schütze, ir Sandbaek (2025).

4 pav. ŽTR struktūra pagal ES taksonomiją

Nepaisant ŽTR svarbos vertinant bankų pažangą įgyvendinant ES taksonomijos reikalavimus, praktinis jo taikymas susiduria su reikšmingais, jau minėtais, metodologiniais ir duomenų prieinamumo iššūkiais (Schütze ir Sandbaek, 2025). Svarbu pažymėti, kad ES taksonomijos kontekste bankai atlieka dvigubą funkciją – jie yra tiek informacijos rengėjai, tiek jos naudotojai (Alessi ir Battiston, 2022). Norėdami tinkamai apskaičiuoti ŽTR, bankai turi ne tik vertinti savo klientų veiklos atitikimą ES taksonomijos kriterijams, bet ir pasikliauti pačių klientų pateikiama tvarumo informacija. ŽTR leidžia įvertinti, kokia banko turto dalis finansuoja aplinkosaugos požiūriu tvarią ekonominę veiklą pagal ES taksonomijos reikalavimus (Brühl, 2023; Alessi, Cojoianu, Hoepner ir Michelon, 2024; Garcia-Torea ir kt., 2024). ŽTR apskaičiuojamas kaip ES taksonomijai atitinkančio turto dalis taksonomijos apimamame banko portfelyje, tačiau didžiausias metodinis sudėtingumas kyla formuojant skaitiklį, į kurį įtraukiami tik tie aktyvai, kurie ne tik patenka į taksonomijos taikymo sritį, bet ir atitinka techninius atrankos kriterijus, DNSH principą bei

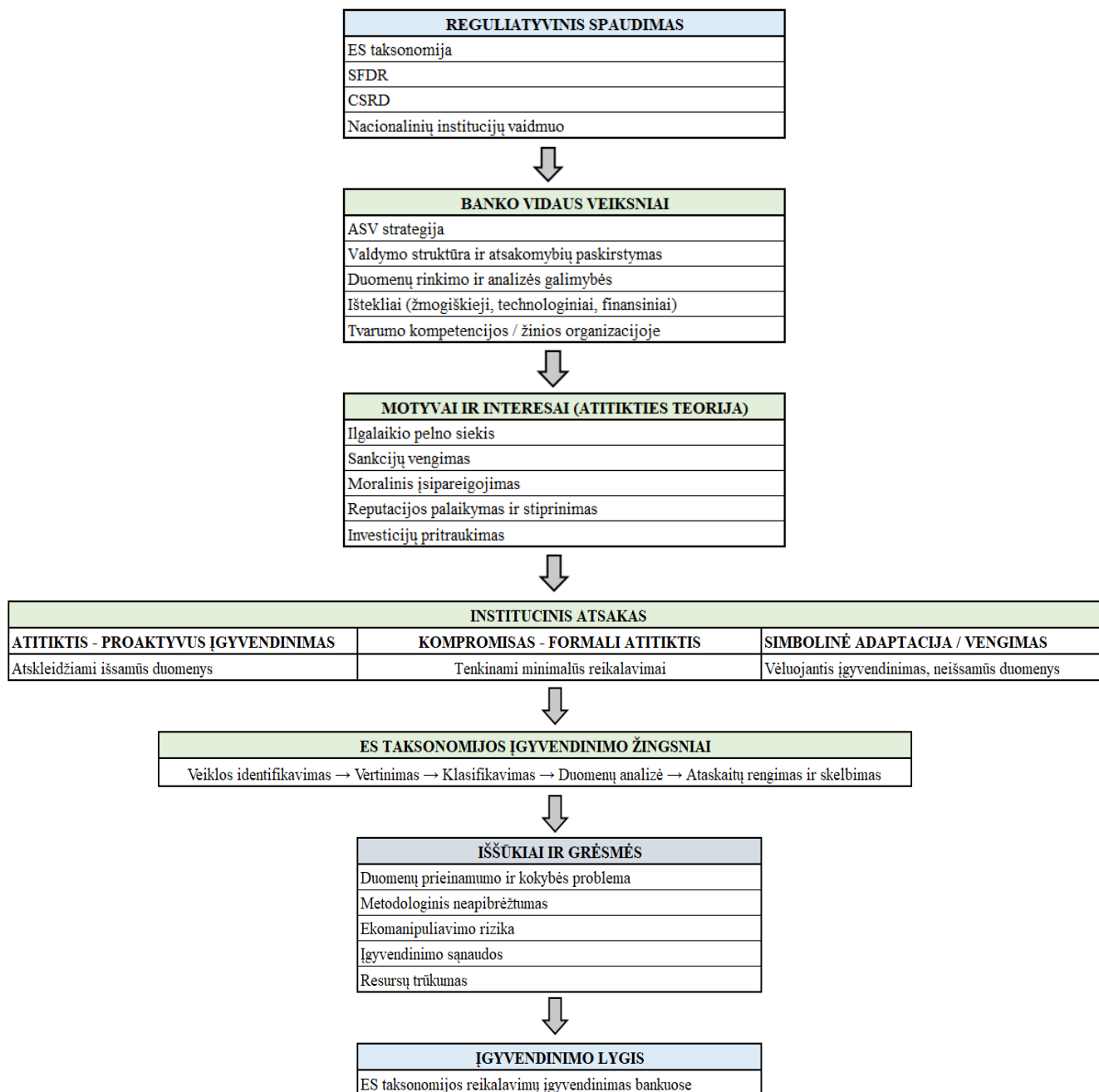
minimalius socialinius reikalavimus (Schütze ir Sandbaek, 2025). Praktikoje tokios atitikties įrodymas dažniausiai įmanomas tuomet, kai sandorio šalys (įmonės) atskleidžia tvarumo / nefinansinę informaciją pagal NFRD ar CSRD reikalavimus, t. y. daugiausia viešojo intereso įmonės, kuriose dirba daugiau nei 500 darbuotojų. Taip pat pažymėtina, jog į vardiklį įtraukiamas visas ES taksonomijos apimamas turtas, įskaitant ir ekspozicijas į įmones, kurios neprivalo teikti tvarumo informacijos (Brühl, 2023; Kirschenmann, 2023; Garcia-Torea ir kt., 2024). Dėl to šių įmonių veikla iškart laikoma netaksonomine, net jei faktiškai ji atitiktų tvarios ekonominės veiklos kriterijus (Alessi ir Battiston, 2022). Be to, ES taksonomijos įgyvendinimas bankuose yra apribotas ir aktyvų struktūros požiūriu. Dalis bankų aktyvų, pavyzdžiui, paskolos mažoms ir vidutinėms įmonėms, prekybiniai vertybiniai popieriai ar išvestinės finansinės priemonės, apskritai neįtraukiami į tvariai veiklai priskiriamo turto apibrėžtį, todėl ŽTR dažnai apima tik dalį banko veiklos (Alessi ir Battiston, 2022; Garcia-Torea ir kt., 2024). Kaip pažymi Brühl (2023), toks metodologinis apribojimas lemia sistemingą ŽTR reikšmių nuvertinimą ir gali iškreipti tikrąjį banko tvarumo profilį. Tuo tarpu Kirschenmann (2023) atkreipia dėmesį, kad pernelyg siauras ŽTR taikymas gali paskatinti bankus teikti pirmenybę finansuoti tik tas įmones, kurios patenka į NFRD ar CSRD taikymo sritį, leidžiančią bankams patikimiau įvertinti atitiktį ES taksonomijos kriterijams ir formuoti ŽTR skaitiklį. Tokiu atveju įmonės, kurios dar neteikia tvarumo ataskaitų, tačiau siekia pereiti prie klimatui neutralios veiklos, gali susidurti su mažesnėmis finansavimo paskatomis. Autorės teigimu, tai prieštarauja pagrindiniam ES taksonomijos tikslui – skatinti viso verslo sektoriaus perėjimą prie tvarios ekonomikos (Kirschenmann, 2023).

Atsižvelgiant į iššūkius, su kuriais bankai vis dar susiduria apskaičiuodami ŽTR, praktinė šio rodiklio išraiška gali būti laikomos žaliosios paskolos (angl. *green loans*). Žaliosios paskolos yra vienas iš tvaraus finansavimo būdų, tačiau kartu jos gali būti vertinamos kaip pereinamojo laikotarpio sprendimas, iš dalies kompensuojantis ŽTR taikymo ribotumus bankų kredito portfeliuose (Roy ir Shaw, 2022). Kaip pažymi Lapinskienė, Gudaitis ir Martišienė (2025), žaliosios paskolos yra kredito forma, tiesiogiai nukreipta į konkrečius aplinkosauginius tikslus, pavyzdžiui, atsinaujinančios energetikos plėtrą, energijos vartojimo efektyvumo didinimą, tvarios žemdirbystės ar žiedinės ekonomikos projektų finansavimą. Tokiu būdu bankai užtikrina, kad finansuojamos veiklos būtų siejamos su konkrečiais aplinkosauginiais rezultatais, kartu skatindami ekonomikos perėjimą prie mažesnio poveikio klimatui (Lapinskienė ir kt., 2025). Vertinant žaliajo finansavimo mastą, gali būti taikomas ir žaliosios veiklos rodiklis (angl. *Green Share* arba *Green Loan Ratio*), parodantis, kokią bendro paskolų portfelio dalį sudaro aplinkosauginiu požiūriu tvarūs kreditai. Nors šis rodiklis nėra tiesiogiai reglamentuotas pagal ES taksonomijos reikalavimus, jis gali būti pasitelkiamas žaliajo finansavimo apimties ir jos kaitos vertinimui (Sautner ir kt., 2025). Vis dėlto būtina pažymėti, kad ŽTR apima tik tuos aktyvus, kurie visiškai atitinka ES taksonomijos techninius kriterijus, o žaliosios

veiklos dalies rodiklis – platesnį spektrą žaliųjų finansinių priemonių, įskaitant projektus, kurie dar neatitinka visų kriterijų, pavyzdžiui, neturi DNSH vertinimo ar yra pereinamojo tipo. Dėl šios priežasties žaliosios veiklos rodiklio reikšmės dažniausiai būna didesnės už ŽTR, tačiau šis rodiklis išlieka svarbus kaip praktinis bankų tvarumo pažangos vertinimo instrumentas pereinamuoju laikotarpiu iki visiško ES taksonomijos įgyvendinimo (Casalini, 2025).

Lapinskienė ir kt. (2025) pateikia įžvalgą, kad nors ES tvarumo reguliavimas taikomas visiems bankams, praktinis jo įgyvendinimas skiriasi priklausomai nuo bankų struktūros ir priklausymo tarptautinėms bankų grupėms. Autorių teigimu, tarptautinių grupių bankai dažniausiai greičiau įgyvendina ES tvarumo direktyvas ir kitas iniciatyvas nei vietiniai bankai. Tai siejama su didžiųjų bankų siekiu išlaikyti lyderystę rinkoje ir stiprinti reputaciją kaip socialiai atsakingų finansinių institucijų. Tuo tarpu vietiniai bankai dažniau remiasi nacionalinių priežiūros institucijų, pavyzdžiui, centrinio banko (Lietuvos atveju – Lietuvos banko), gairėmis ir tvarumo praktikas perima palaipsniui (Lapinskienė ir kt., 2025). Tokie bankų elgsenos skirtumai gali būti analizuojami pasitelkiant institucines ir atitikties teorijas, kurios leidžia paaiškinti organizacijų reakcijas į išorinius reguliacinius, reputacinius ir institucinės aplinkos spaudimus. Institucinė teorija (Oliver, 1991) padeda suprasti organizacijų atsaką į reguliatyvinį spaudimą, išskiriant keturias galimas strategijas: atitiktį, kompromisą, vengimą ir simbolinę adaptaciją. Šios strategijos sudaro teorinį pagrindą vertinti, kaip bankai praktiškai įgyvendina ES taksonomijos reikalavimus. Atitikties teorija (Burnard ir Bhamra, 2011) šį požiūrį papildo atskleidžiant sprendimų motyvacijos logiką, grindžiamą ne tik reguliacinių sankcijų vengimu, bet ir reputaciniais bei strateginiais motyvais. Remiantis šiomis teorijomis, galima daryti prielaidą, jog tarptautinių bankų grupėms priklausantys bankai, veikiami stipresnio institucinio ir reputacinio spaudimo bei turėdami didesnius organizacinius išteklius, yra labiau linkę taikyti planuotą strateginę atitiktį, nuosekliai integruodami ES taksonomijos principus į finansavimo praktiką. Tuo tarpu vietiniai, mažesnio dydžio bankai dėl ribotų išteklių ir silpnesnio išorinio spaudimo dažnai apsiriboja minimaliu atitikties lygiu ir ribotos apimties informacijos atskleidimu.

Įvertinus tai, jog ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimas bankų veikloje yra sudėtingas, daugiasluoksnis procesas, kurį lemia tiek išoriniai, tiek vidiniai veiksniai, bei siekiant nuosekliai išanalizuoti šį procesą, sudarytas teorinis šio proceso modelis (5 paveikslas). siekiama teoriškai pagrįsti šio darbo tyrimo kryptį ir sudaryti prielaidas analizuoti ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą bankininkystės sektoriuje. Pasirinktas teorinis pagrindas leidžia analizuoti bankų praktikos skirtumus, atsižvelgiant į institucinį spaudimą, organizacinius gebėjimus ir strateginius interesus, taip pat į ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimo keliamus iššūkius, ir sudaro pagrindą empirinei Lietuvos bankų sektoriaus analizei.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Oliver (1991); Burnard, ir Bhamra (2011); Câmara, ir Morais (2022).

5 pav. ES taksonomijos įgyvendinimo bankuose teorinis modelis

Kaip rodo 5 paveiksle pateiktas integruotas teorinis modelis, taikomas šiame darbe, ES taksonomijos, SFDR ir CSRD reikalavimai, nustatomi ES lygmeniu ir prižiūrimi nacionalinių institucijų, daro reguliacinį spaudimą, skatinantį bankus priimti atitinkamus vidaus sprendimus. Šie procesai, išsamiai aptarti teorinėje darbo dalyje, modelyje apibendrinami siekiant sistemiškai atskleisti ES tvaraus finansavimo reguliavimo poveikį bankų elgsenai ir apibrėžti teorinę šio tyrimo kryptį. Dėl to finansų institucijos formuoja tvarumo (ASV) strategijas, paskirsto atsakomybes

valdymo grandyse, diegia duomenų rinkimo ir analizės sistemas bei taiko ES taksonomijos kriterijus veiklos vertinimui, produktų klasifikavimui ir ataskaitų teikimui. Nors toks sisteminis tvarumo principų integravimas gali prisidėti prie reputacijos stiprinimo ir naujų rinkos galimybių, praktikoje taip pat kyla duomenų prieinamumo, metodologinio neapibrėžtumo, papildomos finansinės naštos ir galimo ekomanipuliavimo rizikų (Câmara ir Morais, 2022).

Apibendrinant galima teigti, kad ES taksonomija, SFDR ir CSRD sudaro tarpusavyje susietą reguliacinį pagrindą, kuris nustato, kaip bankai turi vertinti, klasifikuoti ir atskleisti su tvarumu susijusią informaciją. Šių reglamentų įgyvendinimas bankų praktikoje priklauso ne vien nuo formalių reguliacinių nuostatų, bet ir nuo bankų vidinių organizacinių veiksnių, apimančių valdymo struktūrą, duomenų prieinamumą, turimus išteklius ir strateginius prioritetus. Nagrinėti rodikliai, įskaitant ŽTR, žaliosios veiklos dalies rodiklį bei žaliąsias paskolas, leidžia kiekybiškai įvertinti ES taksonomijos taikymą bankų veikloje, tačiau kartu atskleidžia metodologinius ir duomenų prieinamumo iššūkius. Atsižvelgiant į tai, poskyryje suformuotas integruotas teorinis modelis leidžia sistemingai analizuoti, kaip skirtingi instituciniai ir organizaciniai veiksniai lemia ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą bankininkystės sektoriuje, sudarydamas pagrindą tolimesnei empirinei analizei.

2. ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMO EMPIRINIS IŠTYRIMO LYGIS

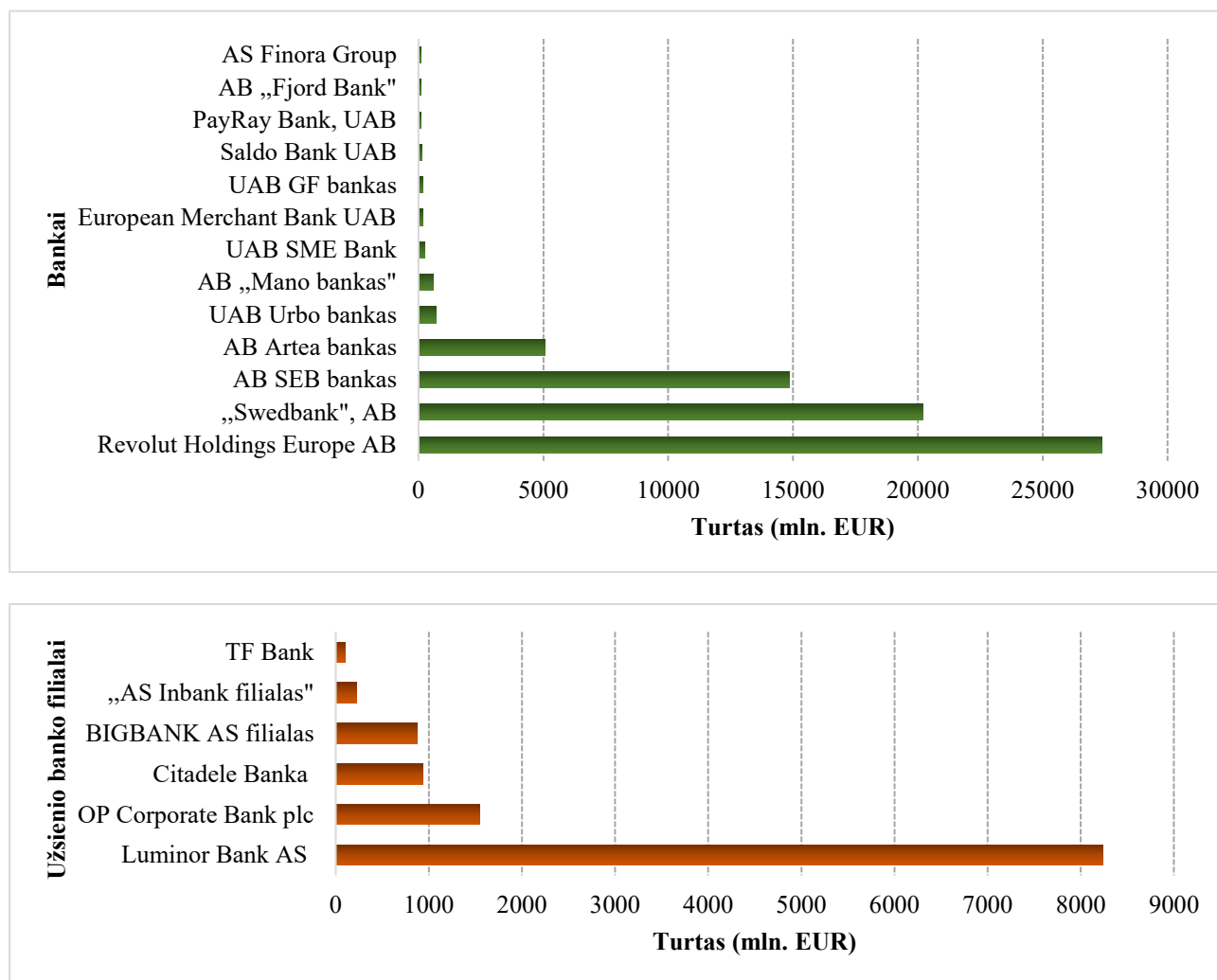
Atsižvelgiant į teorinėje dalyje aptartus ES taksonomijos įgyvendinimo veiksnius ir iššūkius, šiame skyriuje analizuojamas Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūrinis kontekstas, kuriame ES taksonomijos reikalavimai taikomi praktikoje, bei aptariami aktualūs moksliniai tyrimai, nagrinėjantys šio reglamento įgyvendinimą. Šio skyriaus pabaigoje formuluojamos tyrimo hipotezės ir pateikiamas tyrimo modelis.

2.1. Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūriniai bruožai

Lietuvos Respublikos bankų įstatyme (2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085) apibrėžiama, kad bankas yra „kredito įstaiga, kuri turi licenciją verstis ir verčiasi indėlių ir kitų grąžintinų lėšų priėmimu iš neprofesionalių rinkos dalyvių ir jų skolinimu, taip pat turi teisę verstis kitų finansinių paslaugų teikimu ir prisiima su tuo susijusią riziką bei atsakomybę.“ Banko funkcija apima ne tik tradicinį paskolų teikimą, bet ir platesnį finansinių paslaugų spektrą, įskaitant finansinio tarpininkavimo veiklą. Tai reiškia, kad bankas, veikdamas vieno ar kelių finansų rinkos dalyvių vardu, gali teikti finansines paslaugas – skolinti, priimti indėlius, vykdyti mokėjimus, tarpininkauti draudimo srityje (išskyrus žalų administravimą) (Park ir Kim, 2020). Kaip minėta teorinėje dalyje, bankai išsiskiria iš kitų finansų institucijų ne tik galimybe priimti indėlius, bet ir sisteminiu ryšiu su ekonomika, kuris lemia jų strateginį vaidmenį pereinant prie tvarios ekonomikos (Roy ir Shaw, 2022; Kosztowniak, 2023). Finansuodami verslą ir viešąjį sektorių, bankai atlieka svarbų vaidmenį formuojant tvarų ekonomikos vystymosi modelį, nukreipdami kapitalą į aplinkai palankią ir socialiai atsakingą veiklą (Park ir Kim, 2020).

Remiantis Lietuvos banko – šalies centrinio banko ir pagrindinės finansų priežiūros institucijos – duomenimis (n.d.), Lietuvos bankininkystės sektorių sudaro skirtingų tipų kredito įstaigos: Lietuvoje įsteigti bankai, užsienio bankų filialai bei specializuoti bankai. Kaip nurodo Lietuvos bankas (n.d.), tradiciniai bankai – tai kredito įstaigos, turinčios teisę priimti indėlius, išduoti paskolas, vykdyti lėšų pervedimus ir teikti kitas įprastas finansines paslaugas. Užsienio bankų filialai veikia kaip kitose šalyse registruotų bankų padaliniai Lietuvoje – jie taip pat gali vykdyti pagrindines bankines funkcijas, tačiau indėliai yra apdrausti užsienio valstybėje. Tuo tarpu specializuoti bankai, nors ir turi teisę teikti bazines paslaugas, tokias kaip paskolų suteikimas ar indėlių priėmimas, negali vykdyti investicinės bankininkystės ar teikti kitų su vertybiniais popieriais susijusių paslaugų. 2025 m. Lietuvos banko duomenimis, Lietuvoje veikia 13 bankų, turinčių banko arba specializuoto banko

licencijas. Didžiausią Lietuvoje rinkos dalį pagal turtą užima Revolut Holdings Europe UAB (33,5 %), Swedbank, AB (24,7 %) ir AB SEB bankas (18,2 %), o vietiniai bankai, tokie kaip AB Artea (pažymėtina, 2025 m. gegužę banko pavadinimas pakeistas iš AB Šiaulių bankas), UAB Urbo bankas (banko pavadinimas 2024 m. vasarį pakeistas iš UAB Medicinos bankas) ir kt. sudaro reikšmingai mažesnę sektoriaus dalį (Lietuvos bankas, 2025a).

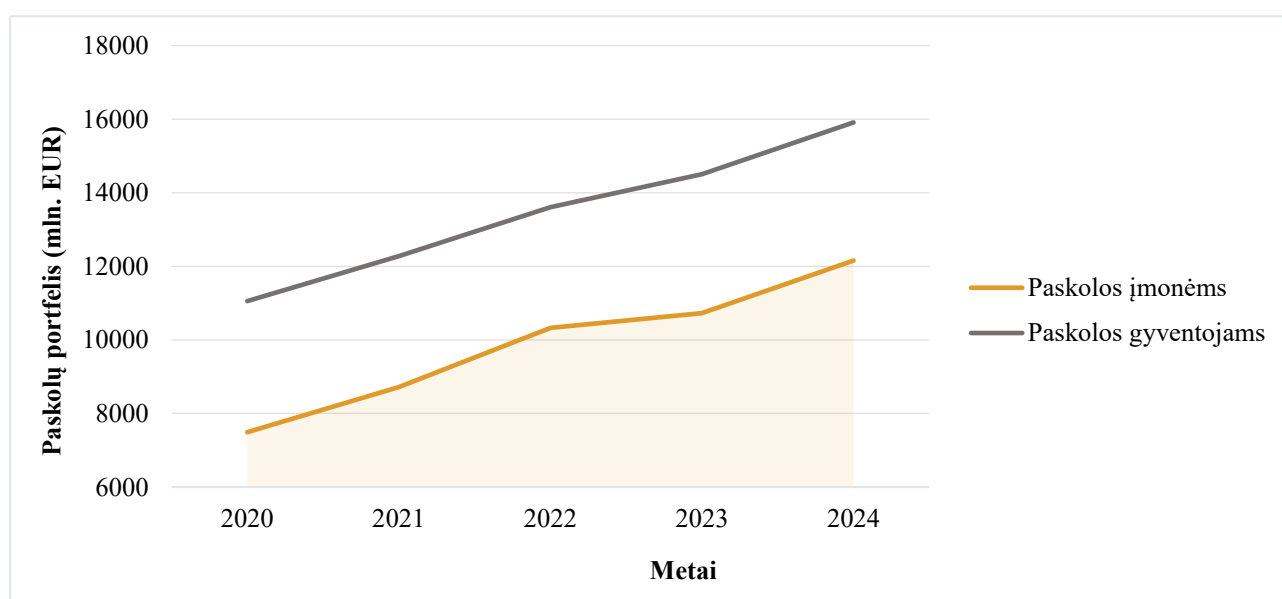
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos banko duomenimis (2025).

6 pav. Lietuvoje veikiančių bankų turtas 2025 m. II ketvirtyje

6 paveiksle pateikta diagrama vaizdžiai atspindi Lietuvoje veikiančių bankų turto pasiskirstymą 2025 m. II ketvirtyje. Papildomi duomenys apie kiekvieno banko ir filialo valdomą turtą bei užimamą rinkos dalį, leidžiantys tiksliau įvertinti Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūrą, pateikiami 2 priede. Kaip matyti 6 paveiksle, Lietuvos bankininkystės sektorius išsiskiria itin didele koncentracija – trys didžiausi bankai valdo daugiau nei 76 % viso sektoriaus turto. Vieni didžiausių rinkos dalyvių yra Skandinavijos kapitalo bankai, priklausantys tarptautinėms bankų grupėms, kuriose tvarumo valdymo, rizikos vertinimo ir atskaitomybės procesai yra standartizuoti

grupės mastu. Taigi, teorinėje dalyje iškelta prielaida apie skirtingas bankų atitikties strategijas įgauna praktinį pagrindą analizuojant Lietuvos bankininkystės sektoriaus struktūrą, pasižyminčią ryškia rinkos centralizacija ir santykinai homogeniška konkurencine aplinka.

Toks sektoriaus kontekstas sudaro prielaidas empiriškai įvertinti, kaip reguliacinės ir institucinės aplinkos veiksniai, aptarti teorinėje darbo dalyje, veikia ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą Lietuvos bankų praktikoje. Pažymėtina, kad Lietuvos reguliaciniame ir instituciniame kontekste ES taksonomijos įgyvendinimas laikomas reikšmingu veiksnium, darančiu įtaką tvarumo reikalavimų integravimui finansų sektoriuje. Lietuvos bankas akcentuoja, kad patikimas ir išsamus su tvarumu susijusios informacijos atskleidimas yra būtina sąlyga veiksmingai tvarios finansų sistemos plėtrai (Lietuvos bankas, 2025b). Tačiau reali šalies bankų paskolų portfelio sudėtis parodo, kad ES taksonomijos įgyvendinimo galimybės Lietuvoje yra iš esmės ribotos ne tik dėl institucinių iššūkių ar duomenų trūkumo, bet ir dėl rinkos sudėties. Remiantis Eurostat (2025) duomenimis, 2020-2024 m. Lietuvos ekonomikos struktūroje dominavo paslaugų sektorius, vidutiniškai sudaręs apie 69 % BVP. Pramonės sektorius, kuriam priskiriamos didžioji dalis ES taksonomijos kriterijus atitinkančių veiklų (gamybos modernizavimas, energijos naudojimo efektyvumo didinimas, taršos mažinimas), sudaro apie 20 % ekonomikos. Nors statybų sektorius (sudarantis apie 7 % Lietuvos ekonomikos) taip pat gali prisidėti prie ES taksonomijos tikslų, jo indėlį riboja griežti energinio efektyvumo, renovacijos ir DNSH principo reikalavimai bei ribotas atitinkamų duomenų prieinamumas. Tokia Lietuvos ekonomikos sudėtis neišvengiamai formuoja ir bankų kreditavimo kryptis. 2020-2024 m. paskolų portfelio duomenys rodo, kad Lietuvos bankai iš esmės orientuoti į mažmeninį kreditavimą, t. y. būsto ir vartojimo paskolas, o ne į pramonės, energetikos ar kitų kapitalui imlių sektorių finansavimą.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko duomenis (2025c; 2025d).

7 pav. Bankų paskolų portfelio sudėtis Lietuvoje 2020-2024 m.

Kaip matyti 7 paveiksle, paskolos gyventojams sudaro didesnę portfelio dalį, o įmonių paskolos – apie 42,1 % visų paskolų. Tuo tarpu ES taksonomijai tinkamų ekonominių veiklų, kaip jau minėta, daugiausia yra pramonės ir statybų sektoriuose, kurie kartu sudaro maždaug 27 % šalies ekonomikos. Todėl, net darant itin optimistinę prielaidą, kad visos įmonėms suteiktos paskolos šiuose sektoriuose visiškai atitiktų ES taksonomijos techninius kriterijus ir visos įmonės pateiktų išsamius duomenis apie veiklos tvarumą, potenciali maksimali ŽTR reikšmė Lietuvos bankų sektoriuje siektų tik apie 11,3 %. Šis rezultatas rodo, kad ES taksonomijai tinkamų veiklų finansavimo paklausa Lietuvos ekonomikoje yra struktūriškai ribota, o tai lemia ir objektyvias bankų ŽTR augimo ribas. Kitaip tariant, net esant idealiam ES taksonomijos įgyvendinimui įmonių segmente, bendras ŽTR lygis Lietuvoje negali priartėti prie ŽTR reikšmių, pastebimų šalyse, kuriose pramonės sektorius sudaro žymiai didesnę ekonomikos dalį. Svarbu pabrėžti, jog ši teorinė maksimali ŽTR reikšmė atspindi viso bankų sektoriaus potencialą, o ne atskirų bankų faktinius rezultatus. Vis dėlto ES taksonomijos kriterijams tinkama portfelio dalis Lietuvoje išlieka santykinai maža, o tai struktūriškai riboja bankų galimybes pasiekti aukštą ES taksonomijos atitikties lygį net ir esant gerai išvystytoms atskaitomybės praktikoms.

Atsižvelgiant į aptartą makroekonominį ir kreditavimo kontekstą, sudaryta 5 lentelė, kurioje susisteminti pagrindiniai struktūriniai veiksniai, galintys riboti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje.

5 lentelė

ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankuose ribojantys struktūriniai veiksniai

Veiksny	Paaškinimas	Sąsaja su ES taksonomijos įgyvendinimu
Bankų paskolų portfelio sudėtis	Bankų paskolų portfeliuose dominuoja būsto ir vartojimo kreditai, o ES taksonomijai tinkamų veiklų finansavimo dalis yra nedidelė	Tikėtinas žemas ŽTR lygis bankuose, todėl bankų ataskaitas tikslinga vertinti ir kokybiniu požiūriu
Rinkos koncentracija	3 bankai valdo > 76 % turto; sektorius homogeniškas	Tikėtina, kad ES taksonomijos rodiklių reikšmės tarp didžiųjų rinkos dalyvių reikšmingai nesiskirs
Banko kapitalo kilmė	Užsienio (ypač skandinaviško) kapitalo bankų grupės turi labiau išvystytas tvarumo praktikas; vietiniai bankai dar tik kuria procesus	Tikėtina didesnė pažanga užsienio kapitalo bankuose
Mažas pramonės sektorius	Paslaugų sektorius sudaro apie 70 % ekonomikos, o pramonės sektoriaus dalis yra santykinai nedidelė	Ribotas ES taksonomijos kriterijus atitinkančių projektų spektras riboja ŽTR didėjimo potencialą

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos banko (2025) ir Eurostat (2025) duomenimis.

5 lentelėje apibendrinti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankuose ribojantys struktūriniai veiksniai sudaro pagrindą rezultatų interpretacijai ir tyrimo hipotezių formulavimui. Šie veiksniai padeda struktūruotai paaiškinti ES taksonomijos rodiklių skirtumus bankų sektoriuje bei pagrindžia pasirinkto tyrimo metodo taikymą.

Apibendrinant, Lietuvos bankininkystės sektoriui būdinga didelė rinkos koncentracija ir užsienio kapitalo dominavimas. Bankų paskolų portfelio sudėtis rodo ryškų mažmeninio kreditavimo vyravimą, todėl tik gerokai mažesnė finansavimo dalis patenka į ES taksonomijos taikymo ribas. Galima manyti, jog šios struktūrinės sektoriaus ypatybės riboja ŽTR augimo potencialą bankuose.

2.2. Ankstesnių tyrimų apie ES taksonomijos įgyvendinimą apibendrinimas

Nepaisant vis plačiau įsigalinčių ES tvarumo reguliavimo reikalavimų, akademinėje literatūroje vis dar trūksta išsamių tyrimų, nagrinėjančių ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje. Nors galima rasti tyrimų, analizuojančių ES taksonomijos taikymą užsienio versluose ir finansinėse institucijose, Lietuvoje ši tema išlieka menkai nagrinėta tiek empiriškai, tiek konceptualiai. Bankų internetiniuose puslapiuose skelbiami normatyvinio pobūdžio dokumentai bei metinės ir tvarumo ataskaitos suteikia informacijos apie formalią atitiktį reguliaciniams reikalavimams, tačiau sistemingų mokslinių analizės darbų, vertinančių, kaip bankai Lietuvoje praktiškai diegia ES taksonomijos kriterijus, su kokiais iššūkiais susiduria ir kokias strategines kryptis pasirenka, kol kas trūksta. Be to, stokojama ir lyginamosios analizės, leidžiančios įvertinti, ar Lietuvoje veikiantys bankai – ypač skandinavų kapitalo ir vietiniai bankai – skiriasi savo požiūriu į tvarumo integravimą veiklos strategijoje bei praktiniu ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimu.

Siekiant sistemingai įvertinti mokslinių tyrimų įžvalgas apie ES taksonomijos įgyvendinimą ir jos poveikį, žemiau pateikiamos apibendrintos empirinių darbų įžvalgos (6 lentelė). Šioje lentelėje pateikiamas kiekvieno tyrimo objektas, analizuojamas sektorius, taikyta metodika bei pagrindinės išvados. Toliau šiame poskyryje kiekvienas tyrimas analizuojamas detaliau.

ES taksonomijos įgyvendinimo praktikoje tyrimai

	Autorius ir metai	Tyrimo objektas	Analizuojamas sektorius	Metodika	Pagrindinės išvados
1.	Lucarelli ir kt. (2023)	ES taksonomijos poveikis įmonių investiciniams sprendimams	Daugiau nei 130 tūkst. įmonių iš 27 ES valstybių narių	Skirtumų analizė (DiD), regresiniai modeliai, kiekybiniai duomenys	Vien ekonominės veiklos įtraukimas į ES taksonomijai tinkamų veiklų sąrašą savaime nelemia investicijų srauto padidėjimo
2.	Hummel ir Bauernhofer (2024)	ES taksonomijos įgyvendinimo praktiniai iššūkiai ir poveikis įmonių elgsenai	45 Austrijos nefinansinės įmonės; taip pat bankai, audito įmonės ir NVO	Kiekybinė ir kokybinė analizės – metinės ir tvarumo ataskaitos, interviu	Daugelis įmonių susidūrė su ribotu duomenų prieinamumu bei neaiškiais ataskaitų rengimo principais. Kokybinė analizė atskleidė, kad ES taksonomija skatina bankus nuosekliau ir išsamiau vertinti klientų ekonominės veiklos tvarumą
3.	Garcia-Torea ir kt. (2024)	ES taksonomijos įtaka bankų sektoriaus veiklai	Bankininkystės sektorius Ispanijoje	Kokybinė analizė – pusiau struktūruoti interviu su 24 finansų institucijų atstovais	Reguliacinį neapibrėžtumą bankuose daugiausia lemia nepakankamai aiškiai apibrėžti ES taksonomijos taikymo kriterijai, įgyvendinimo laikotarpio ir priežiūros tvarkos neapibrėžtumas. Be to, svarbūs ir nereguliaciniai veiksniai, tokie kaip reputacijos rizika, rinkos konkurencijos pokyčiai bei poreikis keisti vidines bankų struktūras ir procesus
4.	Tonnarello ir kt. (2025)	Europos komunalinių paslaugų įmonių atitiktis ES taksonomijai ir jos ryšys su įmonių veiklos rezultatais	Europos komunalinių paslaugų įmonės (listinguotos bendrovės)	DiD analizė	ES taksonomijai atitinkančios įmonės pasižymi didesne įmonės rinkos verte (rinkos kapitalizacija), pelningumu ir veiklos efektyvumu nei neatitinkančios
5.	Norang ir kt. (2023)	Suinteresuotųjų šalių požiūris į ES taksonomijos taikymą Norvegijoje	Statybos, nekilnojamojo turto ir finansų sektoriai (įskaitant bankus)	Kokybinė analizė: dokumentų analizė ir 21 pusiau struktūruotas interviu	ES taksonomija vertinama kaip naudinga tvarumo skatinimo priemonė, tačiau jos įgyvendinimą riboja reikalavimų neaiškumas ir didelis atskaitomybės krūvis

	Autorius ir metai	Tyrimo objektas	Analizuojamas sektorius	Metodika	Pagrindinės išvados
6.	Ostojic ir kt. (2024)	ES taksonomijos techninių kriterijų taikymo praktika	Elektros energijos sektorius (įmonės pagal Klimato deleguotajame akte apibrėžtas veiklas)	Kokybinis atvejo tyrimas, taikant specialų penkių žingsnių vertinimo metodą	ES taksonomijos kriterijų taikymą įmonėse apsunkina nepakankamai aiškios reikalavimų formuluotės ir ribotas duomenų prieinamumas
7.	Jokubauskas ir Janušauskaitė (2023)	Lietuvos įstatymų, reguliuojančių investuotojų veiklą ir aplinkosauginius mokesčius, suderinamumas su ES taksonomija	Lietuvoje taikomi aplinkosauginiai mokesčiai	Sisteminis ir lingvistinis metodas	ES taksonomijos kriterijai galėtų tapti pagrindu kuriant funkcionalią žaliųjų mokesčių sistemą

Šaltinis: sudaryta autorės.

Vienas aktualiausių šiuolaikinės tvarios finansų politikos iššūkių yra įvertinti, kaip reguliacinės priemonės, tokios kaip ES taksonomija, veikia finansų rinkos dalyvių investicinius sprendimus. Lucarelli ir kt. (2023) atliko kiekybinį tyrimą, siekdami nustatyti, ar ES taksonomijos paskelbimas skatino įmones investuoti į veiklos pritaikymą tvarumo reikalavimams. Tyrimui autoriai naudojo didelės apimties duomenų rinkinį, apimantį daugiau nei 130 tūkst. įmonių iš 27 ES valstybių narių. Autoriai pabrėžia, kad COVID-19 pandemija ir vėlesnės vyriausybės reakcijos reikšmingai paveikė įmonių finansinius rezultatus, kurie atsispindėjo 2020-2021 m. finansinėse ataskaitose. Vėlesnės karo grėsmės ir energetikos krizė dar labiau apsunkino ES taksonomijos poveikio įmonių investicijų augimui vertinimą, nes investicijų pokyčius tapo sunku atskirti nuo makroekonominių veiksnių įtakos. Iš tyrimo buvo pašalintos įmonės, kurių finansinės ataskaitos buvo neišsamios. Tyrimo rezultatai rodo, kad nors ES taikoma konsultacinė ir aiškinamoji reguliavimo prieiga, paremta dialogu su rinkos dalyviais ir gairių teikimu, prisideda prie tvarių investicijų skatinimo, poveikis pasireiškia tik tuomet, kai tvarumo reglamento reikalavimai yra aiškiai apibrėžti. Vien veiklos priskyrimas tvarių veiklų kategorijai savaime nėra pakankamas veiksnys investicijoms skatinti, o didesnę reikšmę šiuo atveju turi veiklos apibrėžtumo lygis ir įmonės dydis. Taigi, tyrimas patvirtina, kad tvarumo kriterijų aiškumas ir įmonių gebėjimas juos suprasti yra esminiai veiksniai sėkmingam ES taksonomijos įgyvendinimui. Be to, atitikties vertinimas turi būti grindžiamas realios veiklos analize ir integruotas į sprendimų priėmimo procesus, o ne apsiriboti vien formaliu atskaitomybės

reikalavimų vykdymu (Lucarelli ir kt., 2023). Šios įžvalgos patvirtina poreikį vertinti ES taksonomijos įgyvendinimą ne tik formaliu atitikties požiūriu, bet ir per praktinio taikymo prizmę.

Hummel ir Bauernhofer (2024) tyrimas pateikia itin išsamią empirinę analizę, atskleidžiančią praktinius ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkius ir poveikį verslo subjektams. Atlikta analizė, kurioje tiriama 45 Austrijos nefinansinių įmonių atskaitomybės praktika pirmaisiais ES taksonomijos įgyvendinimo metais (2021 m.). Tyrimas išsiskiria tuo, kad apjungia kiekybinę turinio analizę, atliktą remiantis įmonių metinėmis ir tvarumo ataskaitomis, ir kokybinį vertinimą, paremtą 19 interviu su keturių pagrindinių suinteresuotųjų grupių – nefinansinių įmonių, finansų įstaigų (įskaitant bankus), audito įmonių ir nevyriausybinių organizacijų – atstovais. Interviu apibendrinti rezultatai dera su šio darbo teorinėje dalyje aptartomis ES taksonomijos nuostatomis, jog standartizuotas veiklos rodiklių taikymas prisideda prie didesnio ataskaitų palyginamumo ir skaidrumo. Kartu šie rezultatai patvirtina literatūroje išryškinamas ES taksonomijos įgyvendinimo problemas, susijusias su duomenų trūkumu ir metodologiniu neapibrėžtumu. Kokybinė Hummel ir Bauernhofer tyrimo analizė atliepia šio darbo teorinėje dalyje aptartas nuostatas, jog ES taksonomija gali daryti įtaką organizacijų veiklos ir sprendimų kryptims, tačiau praktikoje šie pokyčiai įgyvendinami palaipsniui ir priklauso nuo organizacinių bei institucinės aplinkos veiksnių. Interviu su finansų įstaigų atstovais patvirtino, jog bankai jau pradėjo taikyti ES taksonomijos rodiklius vertindami paskolų paraiškas ir klientų veiklos tvarumą. Šių rodiklių taikymas prisideda prie žaliųjų paskolų vertinimo kriterijų standartizavimo ir skatina nuodugnesnį klientų ekonominės veiklos atitikties tvarumo reikalavimams vertinimą (Hummel ir Bauernhofer, 2024). Taigi, šis tyrimas leidžia atskleisti didėjančią ES taksonomijos poveikį bankų sprendimų priėmimui, susijusiam su paskolų suteikimu ir klientų ekonominės veiklos tvarumo vertinimu.

Garcia-Torea ir kt. (2024) tyrimas analizuoja, kokią įtaką ES taksonomijos reikalavimai daro bankų sektoriaus veiklai, ypatingą dėmesį skiriant reguliaciniam neapibrėžtumui. Empirinio tyrimo objektu pasirinktas Ispanijos bankininkystės sektorius. Analizei atlikti pasitelkti 24 pusiau struktūruoti interviu, kuriuose dalyvavo 26 respondentai: bankų tvarumo, rizikos valdymo ir atskaitomybės vadovai, taip pat auditoriai ir kiti suinteresuotieji dalyviai. Empirinė analizė atskleidžia, kad reguliacinį neapibrėžtumą bankuose daugiausia lemia ES taksonomijos reikalavimų aiškumo stoka ir priežiūros mechanizmų neapibrėžtumas. Bankų atstovai pabrėžia, kad nors jie iš esmės palaiko ES taksonomijos tikslus, trūksta aiškių nurodymų, kaip praktiškai įgyvendinti reikalavimus, ypač vertinant tvariai finansuojamo turto dalį. Bankams kyla reputacijos rizika dėl galimo neigiamo viešai atskleidžiamų rodiklių vertinimo ir visuomenės lūkesčių neatitikimo. Taip pat nustatytas konkurencinis neapibrėžtumas, susijęs su skirtingu ES taksonomijos interpretavimu ir taikymu finansų institucijose ES valstybėse narėse. Galiausiai, ES taksonomijos įgyvendinimas reikalauja reikšmingų vidinių pokyčių bankuose: nuo duomenų valdymo ir informacinių technologijų

sistemų pritaikymo iki bendradarbiavimo stiprinimo bei darbuotojų kompetencijų ugdymo (Garcia-Torea ir kt., 2024). Taigi, tyrimo rezultatai išplečia teorinėje šio darbo dalyje aptartą reguliacinio neapibrėžtumo sampratą, atskleisdami, kad ES taksonomijos poveikis bankams pasireiškia ne tik per formalius reikalavimus, bet ir per reputacinius, konkurencinius bei vidinius organizacinius veiksnius.

Tonnarello ir kt. (2025) analizuoja ES taksonomijos poveikį Europos komunalinių paslaugų sektoriaus įmonių veiklos rezultatams, siekiant įvertinti, įmonių veiklos atitiktis reglamentiniams tvarumo reikalavimams gali būti susijusi su jų finansiniu efektyvumu. Komunalinių paslaugų sektorius pasirinktas tikslingai, nes jis yra vienas iš labiausiai ES taksonomijoje apibrėžtų ir aplinkosaugos požiūriu reikšmingiausių sektorių, kuriame ypač aktualūs klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos tikslai. Tyrimo metu analizuota, ar didesnė įmonių pajamų dalis, atitinkanti ES taksonomijos tvarios veiklos kriterijus, yra susijusi su jų veiklos rodikliais, tokiais kaip pelningumas, rinkos kapitalizacija ir reputacinė vertė. Rezultatai parodė, kad įmonės, kurios labiau laikosi ES taksonomijos reikalavimų, pasižymi aukštesniu pelningumo lygiu bei sulaukia teigiamų investuotojų vertinimų. Tyrėjai pažymi, kad ES taksonomijos reikalavimų laikymasis gali veikti kaip konkurencinis pranašumas, nes investuotojai vis dažniau vertina įmones pagal ASV kriterijus ir atskleidžiamos informacijos skaidrumą (Tonnarello ir kt., 2025). Tai atitinka teorinėje darbo dalyje aptartą teiginį, kad tvarumo informacijos skaidrumas tampa svarbiu veiksnium investuotojų sprendimuose.

Norint įvertinti realius ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkius šiuolaikiniame verslo kontekste, svarbus yra Norang ir kt. (2023) atliktas tyrimas. Tyrime analizuojamas Norvegijos statybos, nekilnojamojo turto ir finansų sektorių dalyvių požiūris į ES taksonomijos taikymą ir galimus jos poveikius sektorių veiklos standartams. Tyrimas atliktas taikant kokybinę metodologiją, derinant dokumentinę analizę (viešas diskusijas ir žiniasklaidos pranešimus) su pusiau struktūruotais interviu su 21 suinteresuotuoju subjektu. Respondentai atstovavo penkias pagrindines grupes: finansų institucijas, teisininkus, viešojo sektoriaus institucijas, nekilnojamojo turto įmones ir kitas susijusias organizacijas. Analizės tikslas buvo įvertinti subjektų žinias apie ES taksonomiją, jų lūkesčius bei praktinius įgyvendinimo iššūkius. Empiriniai rezultatai atspindi teorinėje darbo dalyje aptartą ES taksonomijos dvejopą vaidmenį – viena vertus, ji veikia kaip priemonė, padedanti suvienodinti tvarumo apibrėžimą ir mažinti ekomanipuliavimo riziką, kita vertus, dėl nepakankamai aiškių reikalavimų, sudėtingų techninių kriterijų ir galimos rinkos segmentacijos jos įgyvendinimas gali lemti nevienodą rinkos dalyvių prisitaikymą (Norang ir kt., 2023).

Ostojic ir kt. (2024) atliktu tyrimu siekiama įvertinti ES taksonomijos kriterijų taikymo galimybes elektros sektoriaus įmonėse. Taikant atvejo analizę ir penkių žingsnių metodologinį vertinimo modelį, vertinamas ES taksonomijos reikalavimų aiškumas, įgyvendinamumas ir su tuo susiję duomenų bei metodologiniai iššūkiai. Identifikuoti ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkiai

išlieka tie patys – ribotas duomenų prieinamumas, nepakankamas kriterijų aiškumas bei sudėtingi reikalavimai vertinti įmonės veiklos poveikį aplinkai per visą jos gyvavimo ciklą. Autoriai pažymi, kad net ir tais atvejais, kai veikla iš esmės atitinka ES taksonomijos tikslus, praktinis atitikties pagrindimas išlieka sudėtingas (Ostojic ir kt., 2024). Šios išvados yra reikšmingos bankams, vertinantiems klientų ekonominės veiklos tvarumą, nes parodo, kad vien formali atitiktis ES taksonomijos reikalavimams ne visada užtikrina pakankamą rinkos skaidrumą ar patikimą rizikos vertinimą. Atsižvelgiant į tai, išryškėja poreikis gilesniam veiklos sektorių supratimui ir pažangesnių analizės metodų taikymui, vertinant tvarumo aspektus kreditavimo procese.

Vienas iš nedaugelio tyrimų, tiesiogiai analizuojančių ES Taksonomijos reglamento sąsajas su fiskaline politika Lietuvoje, yra Jokubausko, ir Janušauskaitės (2023) darbas, kuriame nagrinėjama, kaip šis reglamentas veikia aplinkosauginių mokesčių struktūrą ir jų taikymą. Tyrimas parodė, kad Lietuvoje taikomi aplinkosauginiai mokesčiai šiuo metu nėra sistemiškai susieti su ES taksonomijoje apibrėžtais aplinkosauginiais tikslais, o jų taikymas nėra integruotas į ekonominės veiklos tvarumo vertinimo sistemą. Autoriai siūlo, kad ES taksonomijos kriterijai galėtų tapti pagrindu kuriant funkcionalią žaliųjų mokesčių sistemą, taikant mokesčių lengvatas įmonėms, investuojančioms į tvarius sprendimus, mažinančioms taršą, pereinančioms prie atsinaujinančių energijos šaltinių ar gerinančioms energinį efektyvumą. Toks požiūris atliepia ES Žaliojo kurso strateginius tikslus ir sudaro prielaidas Lietuvai pereiti prie labiau integruoto, elgsenos pokyčius skatinančio fiskalinio modelio, kuriame mokesčių sistema veiktų ne tik kaip valstybės biudžeto pajamų šaltinis, bet ir kaip tvarumo politikos įgyvendinimo priemonė (Jokubauskas, ir Janušauskaitė, 2023).

Atliktų mokslinių tyrimų analizė patvirtina literatūroje išskiriamas įžvalgas, kad ES taksonomijos įgyvendinimas skirtingose šalyse ir sektoriuose susiduria su reikšmingais praktiniais iššūkiais, daugiausia susijusiais su duomenų prieinamumu, techninių kriterijų aiškumo stoka ir jų taikymo sudėtingumu. Nors ES taksonomija prisideda prie informacijos skaidrumo didinimo ir tvarumo standartų vienodinimo, jos praktinis poveikis išlieka nevienodas ir priklauso nuo sektoriaus specifikos, organizacijos dydžio bei pasirengimo lygio. Bankų sektoriuje ES taksonomijos taikymas suvokiamas kaip strateginė galimybė, tačiau jos sėkmė priklauso nuo aiškių metodinių gairių. Taigi, efektyviam ES taksonomijos įgyvendinimui būtina didesnė reguliacinio aiškumo užtikrinimo ir institucinių gebėjimų stiprinimo sąveika.

2.3. ES taksonomijos įgyvendinimo Lietuvos bankininkystės sektoriuje tyrimo modelis

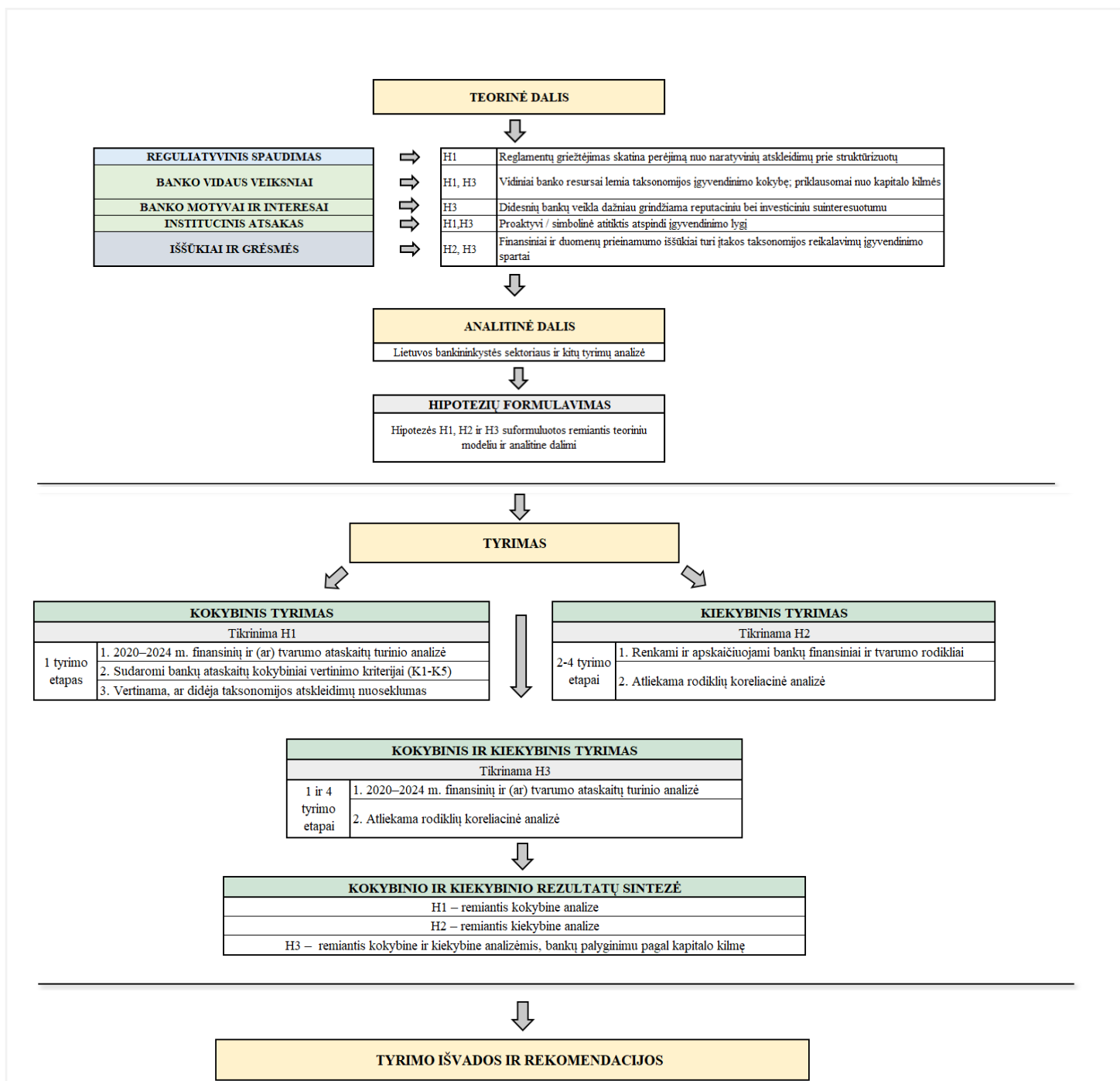
Atsižvelgiant į mokslinės literatūros, informacinių šaltinių ir ankstesnių tyrimų analizę, šiame poskyryje suformuotas ES taksonomijos įgyvendinimo Lietuvos bankininkystės sektoriuje tyrimo modelis. Teorinė analizė parodė, kad ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą bankuose lemia ne tik reguliacinis spaudimas, bet ir bankų vidiniai veiksniai.

ES taksonomijos įgyvendinimo Lietuvos bankininkystės sektoriuje tyrimas atliekamas analizuojant bankų teikiamas finansines ir (ar) tvarumo ataskaitas. Atsižvelgiant analitinėje darbo dalyje analizuotą šalies bankininkystės sektoriaus struktūrą, bankų kapitalo kilmės skirtumus ir rinkos koncentraciją, viešai skelbiamos bankų finansinės ir tvarumo ataskaitos pasirinktos kaip nuosekliausias ir praktiškai prieinamiausias informacijos šaltinis ES taksonomijos įgyvendinimui vertinti. Šios ataskaitos leidžia analizuoti ES taksonomijos įgyvendinimą remiantis standartizuotais atskleidimo reikalavimais, o ne bendro pobūdžio komunikaciniais teiginiais, užtikrina duomenų palyginamumą tarp bankų ir atitinka ES taksonomijos reglamento 8 straipsnio nustatytą atskaitomybės struktūrą.

Remiantis sudarytu ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimo teoriniu modeliu ir ankstesnių mokslinių tyrimų įžvalgomis, suformuluotos trys tyrimo hipotezės. Pirmoji hipotezė H1 grindžiama reguliavimo griežtėjimo ir ES taksonomijos atskleidimų standartizavimo logika, numatant, kad 2020-2024 m. Lietuvos bankuose turėtų būti matomas nuoseklus perėjimas nuo fragmentiškų, naratyvinių atskleidimų prie struktūruotų ir reglamentuotų ES taksonomijos duomenų teikimo praktikų. Antroji hipotezė H2 teigia, kad bankai, kurių žaliųjų paskolų dalis yra didesnė, pasižymi geresniais finansiniais rezultatais, vertinamais pagal turto ir nuosavo kapitalo grąžos rodiklius. Ši hipotezė remiasi teorinėje dalyje aptarta įžvalga, kad didesnis išitraukimas į tvarių sprendimų finansavimą gali stiprinti bankų reputaciją ir investuotojų pasitikėjimą, o tai ilgainiui gali atsispindėti geresniuose finansiniuose rezultatuose. Trečiąją hipotezę H3 numanoma, kad Skandinavijos kapitalo bankai, veikdami tarptautinėje atskaitomybės ir reputacinės atsakomybės aplinkoje, aktyviau įgyvendina ES taksonomijos reikalavimus ir sparčiau didina tvarių paskolų apimtį nei vietinio kapitalo bankai. Suformuluotoms hipotezėms patikrinti pasitelkiama kombinuota – kokybinė ir kiekybinė – analizės metodika, taikoma ir ankstesniuose moksliniuose darbuose, nagrinėjusiuose ES taksonomiją. Tokia metodika leidžia įvertinti, kiek detalios bankai atskleidžia informaciją apie ES taksonomijos įgyvendinimą, įskaitant pateikiamų rodiklių apimtį ir išsamumą.

Siekiant nuosekliai atskleisti tyrimo logiką ir hipotezių tikrinimo eigą, sudarytas tyrimo modelis, pateiktas 8 paveiksle. Jis grafiškai pavaizduoja suformuluotų hipotezių empirinio tikrinimo

etapų sąveiką su teoriniais veiksniais, darančiais įtaką ES taksonomijos įgyvendinimui bankuose, bei tyrimo eigą nuo teorinių prielaidų iki rezultatų sintezės. Tyrime remiamasi kelių tipų informacijos šaltiniais – teorine medžiaga, tvarumo reglamentais, statistiniais bankininkystės sektoriaus duomenimis ir bankų ataskaitomis. Nors šie šaltiniai naudojami skirtingais tyrimo etapais, jų derinimas leidžia susiformuoti patikimesnes ir empiriškai pagrįstas išvadas.

Šaltinis: sudaryta autorės.

8 pav. Tyrimo modelis

Šiame poskyryje suformuluotos hipotezės ir tyrimo modelis užbaigia teorinį-analitinį pasirengimą ir sudaro pagrindą pereiti prie empirinio ES taksonomijos įgyvendinimo vertinimo Lietuvos bankuose.

3. ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMO LIETUVOS BANKININKYSTĖS SEKTORIJE TYRIMAS

Remiantis analitinėje dalyje analizuotais Lietuvos bankininkystės sektoriaus ypatumais, toliau atliekamas empirinis tyrimas, kuriuo siekiama įvertinti, kaip ES taksonomijos reikalavimai įgyvendinami Lietuvos bankuose. Šiame skyriuje pristatoma tyrimo metodika, duomenų rinkimo ir analizės eiga, taip pat aprašomi sukurto vertinimo modelio principai ir pateikiami empirinės analizės rezultatai.

3.1. Tyrimo metodika

Tyrimo tikslas – ištirti, ar ES taksonomijos įgyvendinimas Lietuvos bankininkystės sektoriuje paskatino bankus didinti tvarių veiklų finansavimą ir ar šis pokytis siejasi su bankų finansiniais rezultatais.

Šiam tikslui pasiekti keliama tokie **uždaviniai**:

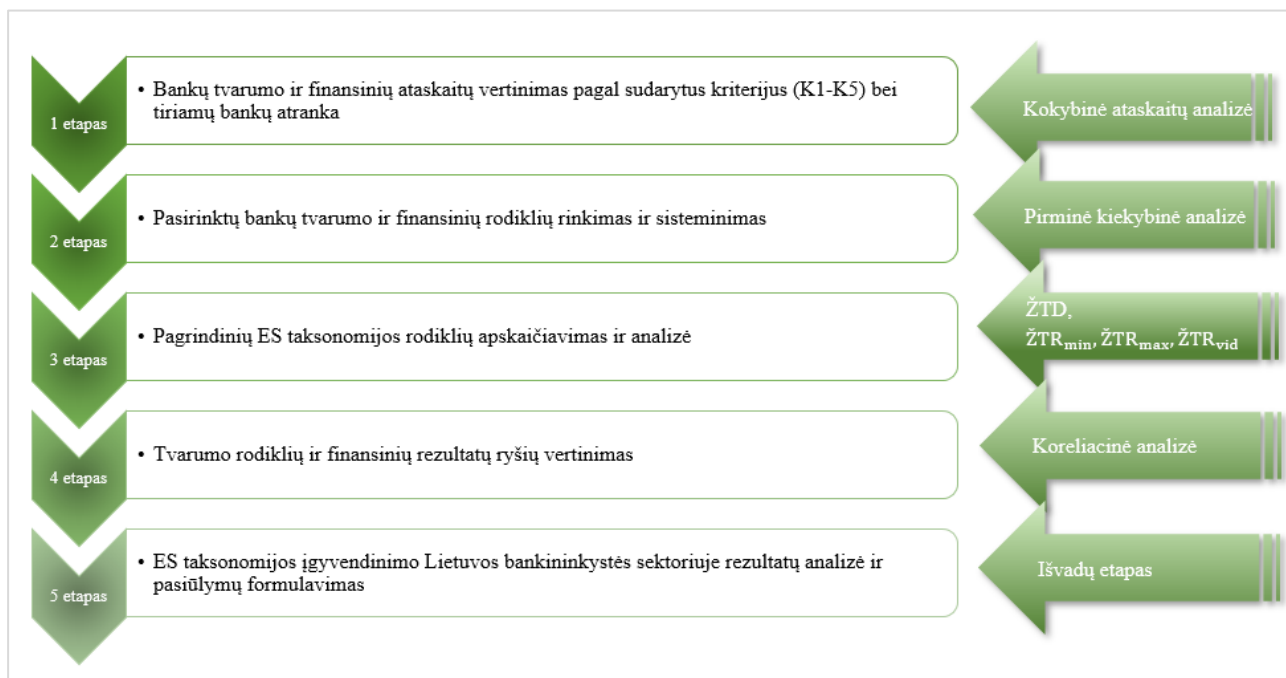
1. Išanalizuoti Lietuvos bankų tvarumo ir (ar) finansines ataskaitas;
2. Surinkti ir susisteminti pasirinktų bankų tvarumo bei finansinius rodiklius, reikalingus ES taksonomijos įgyvendinimo vertinimui;
3. Apskaičiuoti pagrindinius ES taksonomijos rodiklius bei atlikti jų pokyčių analizę;
4. Įvertinti ryšį tarp bankų tvarumo rodiklių ir finansinių rezultatų;
5. Atlikti ES taksonomijos įgyvendinimo rezultatų analizę Lietuvos bankininkystės sektoriuje ir suformuluoti išvadas bei praktines rekomendacijas.

Darbe suformuluotos trys tyrimo **hipotezės**:

- H1 – 2020-2024 m. Lietuvos bankuose pastebimas nuoseklus perėjimas nuo fragmentiškų, naratyviniu pagrindu teiktų ES taksonomijos atskleidimų prie labiau struktūruotų, standartizuotų ir su ES taksonomijos reikalavimais suderintų duomenų teikimo praktikų.
- H2 – Bankai, kurių žaliųjų paskolų dalis yra didesnė, pasižymi geresniais finansiniais rezultatais, didesne turto ir nuosavo kapitalo grąža.
- H3 – Skandinavijos kapitalo bankai Lietuvoje aktyviau įgyvendino ES taksonomijos reikalavimus ir sparčiau didino tvarių paskolų dalį nei vietinio kapitalo bankai.

Tyrimo eiga ir metodai. Empirinėje tyrimo dalyje siekiama įvertinti, kaip Lietuvoje veikiantys komerciniai bankai įgyvendino ES taksonomijos reikalavimus 2020-2024 m. Šis laikotarpis pasirinktas siekiant įvertinti pokyčius prieš ir po ES Taksonomijos reglamento taikymo

pradžios. 2020 m. laikomi atskaitos tašku, kai reglamentas dar nebuvo taikomas praktikoje, todėl bankų veikla ir atskaitomybė dar nepatyrė jo poveikio. Nuo 2022 m., įsigaliojus pirmiesiems deleguotiesiems aktams, prasidėjo faktinis reglamento įgyvendinimas bankų veikloje ir tvarumo ataskaitose. Toks laikotarpio pasirinkimas leidžia analizuoti bankų perėjimą nuo reguliacinio pasirengimo prie faktinio tvarumo reikalavimų įgyvendinimo. Tyrimas atliekamas penkiais etapais, kurie pavaizduoti 9 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės.

9 pav. Tyrimo eiga

Pirmojo etapo metu buvo įvertintos Lietuvoje veikiančių bankų viešai skelbiamos metinės finansinės ir (ar) tvarumo ataskaitos, siekiant nustatyti, kaip jose atskleidžiama informacija, susijusi su ES taksonomijos įgyvendinimu. Į tyrimo imtį nebuvo įtraukti Lietuvoje veikiantys užsienio bankų filialai bei Revolut bankas, kadangi jų atskaitomybė rengiama konsoliduotu pagrindu. Tai reiškia, kad šiose ataskaitose nėra atskirai identifikuojamų duomenų, susijusių su veikla Lietuvoje. Be to, kadangi jose pateikiama informacija apima visos grupės, o ne nacionalinio lygmens veiklą, jų įtraukimas sumažintų duomenų palyginamumą bei patikimumą. Dėl šių priežasčių konsoliduotos ataskaitos nėra tinkamos vertinimui pagal tyrimo tikslą.

Ataskaitos vertintos sudarytais penkiais kriterijais, kurie apima pagrindinius kokybinius informacijos atskleidimo aspektus: ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimo deklaravimą, reglamento reikalavimų integraciją į banko veiklos strategiją, išskiriamus ES taksonomijos įgyvendinimo veiksnius, o taip pat pagal atskleidžiamą ES taksonomijos taikymą rizikos valdymo ir finansavimo veikloje. Sudaryti vertinimo kriterijai (K1-K5) nurodyti 7 lentelėje.

Bankų ataskaitų kokybiniai vertinimo kriterijai (K1-K5)

Vertinimo kriterijus	Aprašymas	Kodas	Vertinimo skalė (0-3 balai)* su paaiškinimais
ES taksonomijos įgyvendinimo deklaravimas	Ar per 2020-2024 m. laikotarpį bankas viešai skelbiamose ataskaitose (finansinėse ir (ar) tvarumo) aiškiai įvardija ES taksonomiją kaip reguliacinį ar strateginį aspektą?	K1	0 balų: ES taksonomija ataskaitoje neminima. 1 balas: Trumpas ES taksonomijos paminėjimas be platesnio konteksto (pvz., „mes laikomės ES taksonomijos principų“). 2 balai: ES taksonomija aptariama, tačiau atskiras skyrius jai neišskirtas (pvz., ES taksonomija minima skyriuje apie ASV). 3 balai: Aiški, atskira ataskaitos dalis, pavadinta, pavyzdžiui, „ES taksonomija“ ir pan. su detaliais paaiškinimais ir iliustracijomis.
ES taksonomijos integracija į veiklos strategiją	Ar ES taksonomija integruota į banko tvarumo strategiją?	K2	0 balų: ES taksonomija banko veiklos strategijoje ar tvarumo vizijoje neminima. 1 balas: ES taksonomija paminima tik kontekste, be aiškaus ryšio su banko strateginiais tikslais ar prioritetais. 2 balai: ES taksonomijos principai integruoti į tvarumo ar ASV strategiją – nurodomi konkretūs strateginiai tikslai, susiję su ES taksonomijos įgyvendinimu. 3 balai: ES taksonomija tapusi sudėtinė banko strategijos dalimi – integruota į ilgalaikę veiklos kryptį, ataskaitoje randami suformuluoti rodikliai ar planai, siejami su ES taksonomijos įgyvendinimu.
ES taksonomijos įgyvendinimo procesų detalumas	Ar pateikiamos konkrečios ES taksonomijos įgyvendinimo priemonės (duomenų rinkimas, veiklų klasifikacija ir pan.)?	K3	0 balų: Nėra jokių duomenų apie praktines ES taksonomijos įgyvendinimo priemones. 1 balas: Pateikiami tik bendro pobūdžio teiginiai apie pasiruošimą, be nurodytų veiksmų ar metodų. 2 balai: Aprašomi konkretūs veiksmai – pvz., pradedamas duomenų rinkimas, veiklų klasifikavimas, darbuotojų mokymai, metodologijų kūrimas. 3 balai: Aiškiai suformuluotas įgyvendinimo planas su etapais, terminais ir stebėsenos priemonėmis.

Vertinimo kriterijus	Aprašymas	Kodas	Vertinimo skalė (0-3 balai)* su paaiškinimais
ES taksonomijos taikymas rizikos valdyme	Ar aprašoma, kaip ES taksonomijos kriterijai taikomi paskolų portfelių ar ASV rizikos vertinimui?	K4	0 balų: Neminimas ES taksonomijos reikalavimų taikymas kredito, tvarumo ar investicijų rizikos vertinime. 1 balas: Randamas tik paviršutiniškas paminėjimas apie „tvarumo“ ar „ES taksonomijos atitikties“ vertinimą, tačiau be aiškių nuorodų į rizikos valdymo mechanizmus. 2 balai: ES taksonomijos aspektai iš dalies integruoti į rizikos vertinimo procesus (pvz., paminima, kad vertinami ES taksonomijos kriterijai kredito ar tvarumo rizikos kontekste). 3 balai: ES taksonomijos kriterijai įtraukti į rizikos valdymo sistemas, atliekamas atitikties vertinimas, pateikiami metodiniai ar kiekybiniai vertinimo pavyzdžiai.
ES taksonomijos taikymas finansavimo veikloje	Ar nurodoma, kad ES taksonomija daro įtaką banko produktų (pvz., žaliųjų paskolų) portfeliui ar pasiūlai?	K5	0 balų: Nėra jokių nuorodų, kad banko produktai būtų susiję su ES taksonomijos kriterijais. 1 balas: ES taksonomija paminima tik bendrame ASV ar tvarumo kontekste, pavyzdžiui, kalbant apie žaliuosius ar tvarius produktus, tačiau be aiškos sąsajos su ES taksonomijos reikalavimais. 2 balai: Aiškiai nurodoma, kad tam tikri produktai (pvz., žaliosios paskolos, investiciniai fondai) atitinka arba yra vertinami pagal ES taksonomijos kriterijus, tačiau informacija fragmentiška arba be duomenų. 3 balai: Pateikiama išsami informacija apie paskolų portfelio sudėtį, rodiklius ar produktus, atitinkančius ES taksonomiją.

* 0 – neminama, 1 – pateikiamas tik bendras ar netiesioginis paminėjimas, 2 – kriterijus aptariamas dalinai, pateikiant ribotą informaciją, 3 – kriterijus integruotas išsamiai, pateikiant detalius paaiškinimus bei duomenis.
Šaltinis: sudaryta autorės.

Sudarant bankų ES taksonomijos atskleidimų vertinimo kriterijus siekta užtikrinti, kad analizė atspindėtų tiek ES Taksonomijos reglamento reikalavimus, tiek praktinius bankų atskaitomybės aspektus. Tokie kriterijai leidžia visapusiškai įvertinti, kiek nuosekliai ir sistemiškai bankai įgyvendina ES taksonomijos principus, ir atskleisti jų padarytą pažangą. Svarbu ir tai, jog šie kriterijai dera su naujausių mokslinių tyrimų išvalgomis, pabrėžiančiomis duomenų kokybės, aiškumo ir struktūros svarbą patikimai ir skaidriai tvarumo atskaitomybei. Vertinimui pasirinkta 0-3 balų ordinalinė skalė, kuri leidžia nuosekliai įvertinti, kiek kiekvienas kriterijus K1-K5 yra įgyvendintas: nuo visiško ES taksonomijos neminėjimo (0) iki aiškiai ir išsamiai pateiktų kokybinių duomenų (3). Skaitinė skalė sudaryta siekiant suvienodinti ir objektyviai palyginti kokybinius vertinimus, kaip rekomenduojama daugiakriterio vertinimo tyrimuose (Gonzalez del Pozo, Dias ir García-Lapresta, 2020). Šiame etape kriterijams svoriai nepriskiriami, nes tyrimo tikslas nėra nustatyti kriterijų prioritetus ar svarbą. Visi kriterijai laikomi lygiaverčiais ES taksonomijos atskleidimo aspektais.

Svarbu paminėti, jog kokybinė analizė šiame tyrime atliekama dėl dviejų priežasčių. Pirma, ji leidžia įvertinti ES taksonomijos įgyvendinimo lygį, nustatant, kuriose srityse bankai pateikia daugiau informacijos, o kur pasigendama aiškumo. Antra, tokia vertinimo schema padeda atrinkti bankus tolimesnei kiekybinei analizei. Įvertinus bankų tvarumo ataskaitas kokybinės turinio analizės metodu pagal nustatytus kriterijus, suformuojama galutinė tiriamų bankų imtis.

Antrajame etape atliekamas atrinktų bankų su ES taksonomijos įgyvendinimu susijusių tvarumo ir finansinių rodiklių rinkimas bei sisteminimas. Rodikliai identifikuojami remiantis bankų metinėmis finansinėmis ir (ar) tvarumo ataskaitomis, atrenkant kiekybiškai vertintinus kintamuosius, atspindinčius ES taksonomijos įgyvendinimo pažangą Lietuvos bankininkystės sektoriuje. Papildomai į analizę įtrauktas kontrolinis kintamasis, kad būtų galima įvertinti galimus skirtumus tarp skandinaviško ir vietinio kapitalo bankų. Tyrime taikomi kintamieji pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė

Kiekybiniai tyrimo kintamieji

Kintamasis	Žymėjimas	Matavimo vienetas / tipas	Aprašymas
Finansiniai kintamieji			
Turto grąža	ROA	%	Grynasis pelnas, tenkantis vienam turto vienetui; parodo banko turto panaudojimo efektyvumą
Nuosavo kapitalo grąža	ROE	%	Grynasis pelnas, tenkantis nuosavo kapitalo vienetui; atspindi akcininkų kapitalo pelningumą
Visas turtas	Turtas	mln. Eur	Banko veiklos apimtys rodiklis; analizėje naudojamas faktinis turto dydis
Paskolų portfelis	Paskolų portfelis	mln. Eur	Bendras banko suteiktų paskolų juridiniams klientams (ne finansų įstaigoms) dydis
Su tvarumu ir ES taksonomija susiję kintamieji			
Žaliosios paskolos	ŽP	mln. Eur	Banko ataskaitose nurodomas tvarių (žaliųjų) veiklų finansavimo portfelis
Žaliųjų paskolų dalis portfelyje	ŽPD portfelyje	%	Žaliųjų paskolų dalis bendrame paskolų portfelyje; atspindi tvaraus finansavimo apimtį
Dvejtainis kontrolinis kintamasis			
Banko kapitalo kilmė	Kapitalo kilmė	0/1	Dvejtainis kintamasis: 1 – Skandinavijos kapitalo bankai; 0 – vietinio kapitalo bankai.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Brogi, ir Langone (2016).

Rodikliai atrinkti remiantis aptartais empiriniais tyrimais bei EBI nustatytais tvarios veiklos atskleidimų reikalavimais. Finansiniai kintamieji, tokie kaip turto grąža (angl. *Return on Assets*, toliau darbe – ROA), nuosavo kapitalo grąža (angl. *Return on Equity*, toliau darbe – ROE), viso banko turto ir paskolų portfelio dydžiai atspindi bankų veiklos efektyvumą ir kapitalo struktūrą, todėl naudojami kaip banko veiklos charakteristikos, galinčios daryti įtaką ES taksonomijos įgyvendinimo lygiui, kaip

aparta teorinėje ir analitinėje šio darbo dalyse. Su tvarumu susiję kintamieji – žaliųjų paskolų apimtis ir jų dalis bendrame paskolų portfelyje – leidžia vertinti bankų įsitraukimą į tvarių veiklų finansavimą bei galimą ES taksonomijos principų taikymą kreditavimo praktikoje. Banko kapitalo kilmė įtraukta kaip kontrolinis dvejetainis kintamasis, siekiant atsižvelgti į struktūrinius atskaitomybės skirtumus tarp skandinaviško kapitalo ir vietinių bankų. Tyrime vietoj trūkstamų kiekybinių rodiklių taikoma „neatskleidžiama“ (N/A) kategorija. Tyrimo hipotezių ir kintamųjų sąsajos bei numatomas empirinio vertinimo ryšys pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė

Hipotezių ir tyrimo kintamųjų sąsajos

Hipotezė	Aprašymas	Kintamieji / rodikliai	Tyrimu tikrinama kryptis
H1	2020-2024 m. Lietuvos bankuose pastebimas nuoseklus perėjimas nuo fragmentiškų, naratyvinių pagrindu teiktų ES taksonomijos atskleidimų prie labiau struktūruotų, standartizuotų ir su ES taksonomijos reikalavimais suderintų duomenų teikimo praktikų	Kokybiniai informacijos atskleidimai finansinėse ir (ar) tvarumo ataskaitose	2020-2024 m. ES taksonomijos duomenų atskleidimų kokybė ↑
		ŽP	
		ŽPD portfelyje	
H2	Bankai, kurių žaliųjų paskolų dalis yra didesnė, pasižymi geresniais finansiniais rezultatais, didesne turto ir nuosavo kapitalo grąža	ŽP	ŽP ↑ → ROA / ROE ↑
		ŽPD portfelyje	
		ROA	
		ROE	
		Turtas	
H3	Skandinavijos kapitalo bankai Lietuvoje aktyviau įgyvendino ES taksonomijos reikalavimus ir sparčiau didino tvarių paskolų dalį nei vietinio kapitalo bankai	ŽP	Skandinaviško kapitalo bankai > vietiniai bankai pagal ŽP ir ES taksonomijos įgyvendinimo tempą
		ŽPD portfelyje	
		Kapitalo kilmė	
		Kokybiniai informacijos atskleidimai finansinėse ir (ar) tvarumo ataskaitose	

Šaltinis: sudaryta autorės.

Apibendrintos hipotezių ir kintamųjų sąsajos 9 lentelėje sudaro loginį pagrindą trečiajam tyrimo etapui, kuriame, remiantis surinktais duomenimis, atliekama rodiklių analizė.

Trečiajame etape atliekamas pagrindinių ES taksonomijos įgyvendinimo rodiklių apskaičiavimas ir jų analizė, remiantis antrajame etape surinktais duomenimis. Siekiant įvertinti bankų tvaraus finansavimo pažangą ir jos dinamiką 2020-2024 m. laikotarpiu, empirinėje analizėje

taikomi santykiniai rodikliai, rodantys, kokią dalį banko paskolų portfelio sudaro žaliosios paskolos ir kaip ši dalis kito tiriamu laikotarpiu. Šie rodikliai yra reikšmingi, nes atspindi bankų įsitraukimo į tvarių veiklų finansavimą lygį ir sudaro prielaidas vertinti jų strateginę orientaciją ES taksonomijos tikslų atžvilgiu. Rodiklių skaičiavimai atliekami naudojant bankų ataskaitose pateikiamus duomenis, skaičiavimus vykdant „Microsoft Excel“ programa.

Pirmasis analizės rodiklis – ŽTR, parodantis banko finansinių ekspozicijų dalį, atitinkančią ES taksonomijos techninius kriterijus, nurodytus 1 paveiksle. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma Lietuvos bankų šiuo metu dar nėra pateikę išsamių duomenų pagal ES Taksonomijos reglamento reikalavimus, bankų pateikiamos informacijos nepakanka, kad būtų galima tiksliai identifikuoti ES taksonomijai priskiriamus aktyvus, todėl tikslaus ŽTR apskaičiavimo šiame tyrime atlikti nėra galimybės. Nepaisant to, ŽTR rodiklis įtraukiamas į tyrimą kaip teorinė atskaitos priemonė, siekiant atskleisti jo struktūrą ir apskaičiavimo logiką bei parodyti, koku būdu būtų vertinamas bankų tvarumo lygis, jei reikalingi duomenys būtų visiškai prieinami. ŽTR sandara pateikta 4 paveiksle, o Brühl (2023) pateikia išsamią ŽTR skaičiavimo formulę:

$$\check{ZTR}_t(\%) = \frac{\sum_i GA_i}{\sum_i (LN_i + DS_i + EH_i + RC_i + OA_i)} \times 100 \quad (1)$$

kur:

$\check{ZTR}_t(\%)$ – žaliojo turto rodiklis t-uoju laikotarpiu, išreikštas procentais;

$\sum_i GA_i$ – ES taksonomijai atitinkantis turtas, t.y. paskolos, investicijos ar kiti finansiniai instrumentai, kurie atitinka ES taksonomijos kriterijus ir yra susiję su įmonėmis, turinčiomis atskaitomybės prievolę pagal NFRD arba CSRD;

$\sum_i (LN_i + DS_i + EH_i + RC_i + OA_i)$ – ES taksonomijos apimamas turtas, tai gali būti paskolos (LN_i), skolos vertybiniai popieriai (DS_i), nuosavybės vertybiniai popieriai (EH_i), perimtas užstatas (RC_i) ir kiti aktyvai (OA_i).

Atsižvelgiant į duomenų prieinamumo apribojimus, šiame tyrime taikoma empirinio intervalo metodika, leidžianti apytiksliai įvertinti tikėtiną ŽTR reikšmės diapazoną. Ši metodika paremta viešai prieinamais duomenimis apie bankų žaliųjų paskolų apimtį ir jų santykinę dalį paskolų portfelyje (angl. *Green Share*). Kaip jau minėta, ŽPD atspindi realų tvaraus finansavimo lygį bei leidžia analizuoti, kokia banko viso paskolų portfelio dalis yra nukreipta į aplinkai palankias veiklas, nepriklausomai nuo to, ar jos jau formaliai atitinka ES taksonomijos kriterijus. Dėl šios priežasties remiamasi prielaida, kad žaliųjų paskolų dalis atspindi viršutinę ŽTR reikšmės ribą ($\check{ZTR}_{max}$). Ši reikšmė apskaičiuojama pagal formulę:

$$\check{Z}PD (\%) = \check{Z}TR_{\max} = \frac{\check{Z}P}{\text{Paskolų portfelis}} \times 100 \quad (2)$$

kur:

$\check{Z}PD (\%)$ – žaliųjų paskolų dalis paskolų portfelyje, išreikšta procentais;

$\check{Z}TR_{\max}$ – didžiausia (maksimali) skaičiavimo modelyje taikoma žaliojo turto rodiklio reikšmė, kuri šiame skaičiavimo modelyje prilyginama $\check{Z}PD$ paskolų portfelyje;

$\check{Z}P$ – žaliųjų paskolų (taksonomijai priskiriamų / tvarių paskolų) vertė;

Paskolų portfelis – bendras banko suteiktų paskolų juridiniams klientams (ne finansų įstaigoms) dydis.

Kadangi dalis tvaraus finansavimo veiklų dar nėra oficialiai įvertintos pagal ES taksonomijos techninius kriterijus, šiame tyrime papildomai nustatoma apatinė $\check{Z}TR$ riba ($\check{Z}TR_{\min}$), atspindinti potencialiai ES taksonomijai tinkamų aktyvų apimtį. Dėl duomenų trūkumo Lietuvos bankų ataskaitose, apatinė $\check{Z}TR$ riba nustatoma empiriškai, atsižvelgiant į EBI (2023; 2024) ataskaitose pateiktus vidutinius santykius tarp $\check{Z}TR$ ir žaliojo finansavimo portfelio dydžio. Remiantis EBI 2024 m. duomenimis, vidutinis $\check{Z}TR$ Europos bankų sektoriuje sudaro apie 3 %, o pagal 2023 m. EBI duomenis žaliojo finansavimo paskolos sudaro apie 4,5 % viso paskolų portfelio. Pagal šias reikšmes apskaičiuojamas empirinis proporcinis koeficientas, apibūdinantis vidutinį ryšį tarp žaliojo finansavimo apimties ir ES taksonomijai suderintų aktyvų. Koeficientas apskaičiuojamas pagal formulę:

$$k = \frac{\check{Z}PD \text{ portfelyje}}{\check{Z}TR} \quad (3)$$

kur:

k – normalizavimo koeficientas (santykinis rodiklis), naudojamas $\check{Z}PD$ ir $\check{Z}TR$ ryšiui įvertinti;

$\check{Z}PD$ portfelyje – žaliųjų paskolų dalis paskolų portfelyje (žr. (2) formulę);

$\check{Z}TR$ – žaliojo turto rodiklis (žr. (1) formulę).

Įstatant EBI pateiktus vidutinius duomenis:

$$k = \frac{4,5}{3} = 1,5$$

Tai rodo, kad vidutiniškai žaliojo finansavimo portfelis yra 1,5 karto didesnis už $\check{Z}TR$. Atsižvelgiant į šį empiriniu būdu nustatytą santykį, nustatoma apatinė $\check{Z}TR$ ($\check{Z}TR_{\min}$) intervalo reikšmė:

$$\check{Z}TR_{\min} = \frac{\check{Z}PD \text{ portfelyje}}{1,5} \quad (4)$$

kur:

$\check{Z}TR_{\min}$ – mažiausia (minimali) skaičiavimo modelyje taikoma $\check{Z}TR$ reikšmė;

$\check{Z}PD$ portfelyje – žaliųjų paskolų dalis paskolų portfelyje (žr. (2) formulę).

Remiantis EBI pateiktais duomenimis, tyrime taikoma prielaida, kad $\check{Z}TR_{\min}$ riba (ES taksonomijai visiškai suderinti aktyvai) sudaro maždaug 2/3 žaliojo finansavimo portfelio, o $\check{Z}TR_{\max}$ riba (potencialiai ES taksonomijai tinkami aktyvai, t.y. potencialus $\check{Z}TR$ dydis, jei būtų pateikti išsamūs ES taksonomijos atskleidimai) prilygsta visam žaliojo finansavimo portfeliui. Tokiu būdu sudaromas empirinis $\check{Z}TR$ intervalas, kuris leidžia nustatyti galimas rodiklio reikšmių ribas nepakankamo duomenų atskleidimo atveju ir įvertinti, kokiame diapazone galėtų būti bankų ES taksonomijai suderintų aktyvų dalis:

$$\check{Z}TR_{\min} < \check{Z}TR_T < \check{Z}TR_{\max}$$

Atsižvelgiant į tai, kad gautas $\check{Z}TR$ intervalas apibrėžia tikėtiną ES taksonomijai suderintų aktyvų diapazoną, o ne tikslią reikšmę, tolesnei analizei reikalingas vienas reprezentatyvus rodiklis, leidžiantis analizuoti rodiklio kitimą tiriamuoju laikotarpiu ir taikyti koreliacinį vertinimą. Tam taikomas vidutinės reikšmės metodas, pagal kurį apskaičiuojamas empirinis vidutinis $\check{Z}TR$ rodiklis ($\check{Z}TR_{\text{vid}}$) laikomas apatinės ir viršutinės ribų aritmetiniu vidurkiu:

$$\check{Z}TR_{\text{vid}} = \frac{\check{Z}TR_{\min} + \check{Z}TR_{\max}}{2} \quad (5)$$

kur:

$\check{Z}TR_{\text{vid}}$ – vidutinė žaliojo turto rodiklio reikšmė, taikoma tyrimo modelyje;

$\check{Z}TR_{\min}$ – minimali žaliojo turto rodiklio reikšmė (žr. (4) formulę);

$\check{Z}TR_{\max}$ – maksimali žaliojo turto rodiklio reikšmė (žr. (2) formulę).

Šis rodiklis atspindi tikėtiną ES taksonomijai suderintų aktyvų dalį bankų paskolų portfelyje, įvertinant, kad reali reikšmė svyruoja tarp nustatytų ribų. Tokiu būdu $\check{Z}TR_{vid}$ tampa apibendrintu kiekybiniu įverčiu, leidžiančiu ne tik vertinti tvaraus finansavimo lygį kiekviename laikotarpyje, bet ir atlikti koreliacinę analizę.

Kaip jau minėta, $\check{Z}TR$ rodiklis šiame tyrime pasitelktas tik kaip teorinė atskaitos priemonė, o empiriniu jo pakaitalu tampa $\check{Z}PD$. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo bankas demonstruoja didesnę įsipareigojimą ES taksonomijoje apibrėžtiems aplinkosauginiams tikslams. Maža arba nedaug kintanti $\check{Z}PD$ gali reikšti, kad tvarumo integracija į kreditavimo politiką vyksta vangiai arba labiau komunikaciniu nei praktiniu lygmeniu. Reikšminga tai, jog formuojant tyrimo metodiką buvo svarstyta galimybė vertinti $\check{Z}PD$ augimo tempą, tačiau šios idėjos atsisakyta dėl metodologinių apribojimų. Ankstyvaisiais tiriamo laikotarpio metais mažos $\check{Z}PD$ reikšmės būtų lėmusios neproporcingai didelius procentinius pokyčius, o vėlesniais metais – jų stabilizaciją, todėl augimo tempų palyginimas skirtingais laikotarpiais būtų praradęs analitinį tikslumą. Atsižvelgiant į tai, tyrime sąmoningai apsiribojama santykinio $\check{Z}PD$ rodikliu, kuris tiksliau atspindi, kaip kinta tvaraus finansavimo apimtis bankų portfeliuose 2020-2024 m. laikotarpiu. Tokiu būdu galima nustatyti, ar skandinaviško kapitalo bankai demonstruoja spartesnę ir nuoseklesnę ES taksonomijos įgyvendinimo pažangą bei tvaraus finansavimo apimties augimą, palyginti su vietinio kapitalo bankais, o taip pat įvertinti bendras tvarumo pažangos tendencijas Lietuvos bankininkystės sektoriuje.

Ketvirtame etape, siekiant įvertinti ryšius tarp skirtingų analizės rodiklių, taikoma Pirsono koreliacijos analizė, Excel programoje naudojant funkciją CORREL(). Šis metodas leidžia nustatyti, ar žaliųjų paskolų dalies augimas susijęs su pagrindiniais bankų finansiniais rodikliais, tokiais kaip ROA, ROE ir banko turtu, ir kokie yra šio ryšio kryptis bei stiprumas. Schober, Boer, ir Schwarte (2018) nurodo, jog koreliacijos koeficientas matuoja dviejų kintamųjų priklausomybę, t. y. kiek vieno kintamojo padidėjimas susijęs su kito padidėjimu arba sumažėjimu. Šiam tyrimui svarbu ir tai, jog koreliacijos metodas leidžia nustatyti tris pagrindinius ryšio aspektus: stiprumą, kryptį ir reikšmingumą. Koreliacijos koeficiento reikšmės patenka į intervalą nuo -1 iki $+1$, kur teigiamos reikšmės rodo, kad vieno rodiklio didėjimas susijęs su kito augimu, o neigiamos – kad tarp rodiklių egzistuoja priešingos krypties priklausomybė. Tuo tarpu reikšmės, artimos 0 , rodo, jog tarpusavio ryšys yra silpnas arba nereikšmingas (Schober, Boer ir Schwarte, 2018). Tyrime koreliacinė analizė pasirinkta dėl riboto stebėjimų skaičiaus. Kadangi bankai viešai skelbia duomenis tik už 4-5 metus, regresinių modelių taikymas būtų metodologiškai nepagrįstas, nes imtis yra per maža, kad būtų galima atlikti patikimą priežastinių ryšių vertinimą. Koreliacija, priešingai, leidžia įvertinti rodiklių tarpusavio ryšius ir su mažesniu duomenų kiekiu, todėl ji tinkama preliminariai nustatyti, ar rodiklių pokyčiai yra tarpusavyje susiję (Komaroff, 2020). Gauti koreliacijos koeficientai interpretuojami

remiantis standartine skale, skiriant ryšio kryptį (teigiamas / neigiamas) ir stiprumą (silpnas, vidutinis, stiprus). P reikšmės neskaičiuojamos, nes esant tokiai mažai imčiai jos taip pat būtų statistiškai nepagrįstos.

Penktame tyrimo etape pateikiami, įvertinami ir apibendrinami empirinių skaičiavimų rezultatai, atskleidžiantys ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje, bei formuojamos išvados ir pasiūlymai.

Apibendrinant tyrimo metodiką, mišrios metodologinės prieigos taikymas buvo pasirinktas atsižvelgiant į darbo tikslą ir tyrimo problemos pobūdį. Kokybinė analizė leido identifikuoti ES taksonomijos atskleidimo ir įgyvendinimo lygį Lietuvos bankuose bei sudaryti vertinimo kriterijų sistemą, kuri tapo pagrindu vėlesniems tyrimo etapams. Šią analizę papildžiusi kiekybinė finansinių ir tvarumo rodiklių analizė leido įvertinti tvarumo finansavimo apimtį, jų dinamiką ir preliminariai identifikuoti sąsają su ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimu. Tyrimo metodai taikyti etapų principu, užtikrinant tyrimo rezultatų pagrįstumą ir suteikiant galimybę kompleksiskai išnagrinėti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje.

3.2. Tyrimo duomenų analizė ir rezultatų aptarimas

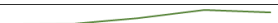
Pirmajame etape, remiantis K1-K5 kriterijais atlikta kokybinė 12 Lietuvoje veikiančių bankų finansinių ir (ar) tvarumo ataskaitų analizė, atsižvelgiant į tai, kad ne visi bankai rengia atskiras tvarumo ataskaitas, o informacija apie ES taksonomijos įgyvendinimą pateikiama skirtinguose ataskaitų tipuose. Išanalizavus bankų teikiamas ataskaitas, paaiškėjo, kad informacijos apie ES taksonomijos įgyvendinimą apimtis ir detalumas skiriasi itin ryškiai. Detalesni atrinktų bankų vertinimo rezultatai pateikiami 3 priede. Pažymėtina, jog priede nepateikiami tų bankų vertinimo rezultatai, kurių ataskaitose nenurodyta jokios informacijos, susijusios su ES taksonomijos įgyvendinimu (t.y. visų kriterijų reikšmės – 0). Informacijos atskleidimo netolygumai tarp bankų siejasi su teorinėje darbo dalyje aptartu vienu pagrindinių ES taksonomijos įgyvendinimo iššūkių – ribotu duomenų prieinamumu, kuris lemia nevienodą atskleidžiamos informacijos lygį. Bendri K1-K5 kriterijų rezultatai rodo, kad bankai dažniausiai apsiriboja ES taksonomijos įgyvendinimo deklaravimu ir bendrais jos integravimo į veiklos procesus teiginiais, tačiau tai ne visada reiškia nuoseklų ir sistemišką taikymą praktikoje. Gauti empiriniai rezultatai taip pat gali būti interpretuojami pasitelkiant minėtą institucinės ir atitikties teorijų perspektyvą. Aukštesni K1 ir K2 kriterijų įverčiai rodo, kad bankai pirmiausia reaguoja į ES taksonomijos reguliacinį spaudimą formaliais ir deklaratyviais teiginiais, siekdami atitikti institucinius lūkesčius. Tuo tarpu gerokai žemesnis K4 kriterijaus įvertinimas leidžia teigti, kad giluminė taksonomijos integracija į rizikos valdymo procesus

vyksta lėčiau, kas atitinka literatūroje minimą laipsnišką organizacijų prisitaikymą prie tvarumo reguliavimų. Be to, palyginus K4 ir K5 rezultatus, galima teigti, kad ES taksonomija kol kas dažniau naudojama kaip finansavimo kryptį apibrėžiantis instrumentas, o ne kaip pilnai integruota rizikos vertinimo ir sprendimų priėmimo priemonė.

Kaip matyti 10 lentelėje, bankai suskirstyti į tris informacijos atskleidimo grupes. Šie skirtumai leidžia daryti prielaidą apie nevienodą bankų pasirengimo taikyti naujus tvarumo reikalavimus lygį bei duomenų atskleidimo brandą.

10 lentelė

Bankų suskirstymas pagal ES taksonomijos įgyvendinimo lygį ir informacijos atskleidimo brandą (2020–2024 m.)

Bankas \ Metai	2020	2021	2022	2023	2024	Sudėtinis ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas (0–75)	Normalizuotas indeksas	Tvarumo indekso dinamika (2020–2024 m.)
I grupė – aukštas informacijos atskleidimo lygis (2 bankai)								
SEB	1	0	1	11	8	21	28,00%	
Swedbank	0	1	6	13	11	31	41,33%	
II grupė – ribotas pateikiamos informacijos lygis (2 bankai)								
Artea	0	5	0	0	6	11	14,67%	
Mano bankas	0	0	0	4	0	4	5,33%	
III grupė – informacija nepateikiama (8 bankai): European Merchant Bank, Fjord Bank, Finora Group, GF bankas, PayRay, Saldo, SME Bank, Urbo bankas.								

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis bankų ataskaitomis.

Atrinktiems bankams atliekami sudėtinio ir normalizuoto ES taksonomijos įgyvendinimo indekso skaičiavimai. Sudėtinis indeksas apjungia visų vertinimo kriterijų rezultatus ir atspindi bendrą ES taksonomijos įgyvendinimo mastą, o normalizuotas indeksas gautus duomenis paverčia į procentinę, tarpusavyje palyginamą išraišką. Tokiu būdu indeksų taikymas leidžia empiriškai atskleisti ES taksonomijos integracijos skirtumus Lietuvos bankininkystės sektoriuje.

I grupei priskiriami SEB ir Swedbank, skandinaviško kapitalo, bankai išsiskiria kur kas labiau išvystyta atskaitomybe pagal ES taksonomijos reikalavimus. Šių bankų ES taksonomijos įgyvendinimo rodikliai yra aukščiausi, t.y. atitinkamai 21 ir 31 balas iš 75, arba 28,0 % ir 41,33 %. Toks rezultatas, manytina, atspindi Skandinavijos finansų sektoriaus ilgalaikę patirtį taikant tvarumo principus, kuri daro įtaką ir SEB bei Swedbank veiklos bei atskaitomybės praktikai Lietuvoje. Be to, galima pastebėti, jog jų normalizuoto tvarumo indekso augimo dinamika po 2022 m. aiškiai siejasi su faktine ES Taksonomijos reglamento taikymo pradžia, kas rodo tvarumo atskaitomybės tiesioginę priklausomybę nuo teisinio reguliavimo etapų.

II grupė, kurią sudaro Artea ir Mano bankas, atskleidžia tik fragmentinę informaciją, orientuotą į bendrąsias tvarumo gaires, tačiau neapimančią ES taksonomijos reikalavimų struktūros ar kiekybinių rodiklių. Jų žemi sudėtiniai indeksai (atitinkamai 11 ir 4 balai; 14,67 % ir 5,33 %) rodo pavienius bandymus įtraukti tvarumo aspektus į ataskaitas, tačiau be nuoseklios sistemos ar aiškiai

apibrėžtų vertinimo kriterijų. Ribotesnė informacijos apie ES taksonomijos įgyvendinimą apimtis Artea banko ir Mano banko atvejais gali būti siejama su jų veiklos masto ir verslo modelio ypatumais ir santykinai nedidele taksonomijai aktualių veiklų dalimi portfeliuose. Be to, svarbu paminėti, jog reikšmingą dalį šių bankų klientų sudaro mažos ir vidutinės įmonės, kurioms CSRD reikalavimai šiuo metu netaikomi, todėl tvarumo duomenų teikimas nėra sistemingas. Šis rezultatas siejasi su teorinėje dalyje aptartu teiginiu, kad bankai veikia kaip tvarumo informacijos naudotojai ir tarpininkai, todėl jų galimybė atitikti ES taksonomijos reikalavimus tiesiogiai priklauso nuo klientų teikiamos informacijos apimtys ir kokybės.

III grupė, apimanti aštuonis mažesnius ar specializuotus bankus (European Merchant Bank, Fjord Bank, Finora Group, GF banką, PayRay, Saldo, SME Bank ir Urbo banką), visiškai nepateikia informacijos apie ES taksonomijos taikymą. Tai parodo, jog Lietuvos bankininkystės sektoriuje susiformavusi dvipolio struktūra: du didieji, užsienio kapitalo bankai veikia kaip ES taksonomijos įgyvendinimo lyderiai, o likusi rinkos dalis kol kas išlieka periferinė. Tokia situacija atskleidžia, kad ES taksonomijos reikalavimai, nors ir formaliai taikomi visiems finansų rinkos dalyviams, iš tiesų įgyvendinami nevienodai.

Taigi, remiantis K1-K5 kriterijų vertinimo bei sudėtinio ir normalizuoto indeksų skaičiavimo rezultatais, tyrimui buvo atrinkti keturi bankai, kurių ataskaitose identifikuota bent dalinė, kiekybiškai vertintina informacija apie ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą. Likę bankai, remiantis empirinių tyrimų praktika (Lucarelli ir kt., 2023), iš tyrimo imties buvo pašalinti dėl trūkstančių kiekybinių duomenų ES taksonomijos įgyvendinimui įvertinti. Tokia dviejų pakopų atrankos metodika leidžia pagrįstai ir nešališkai sudaryti tyrimo imtį bei užtikrinti, kad analizė būtų paremta faktiškai prieinamais ir patikimais šaltiniais.

Antrajame tyrimo etape buvo surinkti ir susisteminti tolimesnei analizei atrinktų bankų – Swedbank, SEB, Artea ir Mano banko – metiniai finansiniai rodikliai. Detalesnė bankų ataskaitų analizė parodė, kad tik didieji Skandinavijos kapitalo bankai – Swedbank ir SEB – nuosekliai atskleidžia kiekybinę informaciją apie finansavimą, susijusį su tvariomis ekonominėmis veiklomis, įskaitant energetinio efektyvumo didinimo, pastatų renovacijos ir kitas ES taksonomijoje apibrėžtas veiklas. Atsižvelgiant į tai, ŽPD bendrame paskolų portfelyje buvo apskaičiuota tik skandinaviškiems bankams, remiantis jų ataskaitose pateikiama informacija apie ŽP apimtis. Bankų finansiniai rodikliai bei ŽDP skaičiavimo rezultatai pateikiami 4 priede. Siekiant įvertinti, ar bankų lygmeniu nustatyta žaliojo finansavimo plėtra atspindi bendras kreditavimo tendencijas rinkoje, atliktas palyginamasis vertinimas su Lietuvos banko (2025e) skelbiamais paskolų ne finansų bendrovėms likučių duomenimis pagal ekonominės veiklos rūšis 2020-2024 m. laikotarpiu. Analizuojamos tik paskolos juridiniams asmenims (ne finansų bendrovėms), kadangi paskolos namų ūkiams ir fiziniams asmenims nepatenka į ES taksonomijos taikymo sritį. Iš Lietuvos banko pateikiamos ekonominių

veiklų klasifikacijos atrinkti sektoriai, kurie pagal savo pobūdį laikytini potencialiai susijusiais su ES taksonomijos aplinkosauginiais tikslais: žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės; elektros, dujų, garo tiekimo ir oro kondicionavimo; vandens tiekimo, nuotekų valymo ir atliekų tvarkymo; statybos; nekilnojamojo turto operacijų sektoriai. Atrinktų sektorių paskolų likučiai kiekvienais metais sumuojami, sudarant bendrą potencialiai su ES taksonomija susijusių sektorių paskolų apimtį kiekvienais tiriamais metais. Rezultatai pateikiami 5 priede. 11 lentelėje pateiktas žaliojo finansavimo struktūros palyginimas leidžia įvertinti ES taksonomijos integracijos skirtumus tarp bankų ir viso Lietuvos bankininkystės sektoriaus.

11 lentelė

Potencialiai ES taksonomijos taikymo sričiai priskirtinų paskolų dalis Lietuvos bankininkystės sektoriaus ir atskirų bankų paskolų portfeliuose, 2020-2024 m. (%)

Metai	Bankininkystės sektorius	Swedbank	SEB	Vietiniai bankai
2020	14,31	2,93	N/A	N/A
2021	14,09	4,63	1,27	N/A
2022	14,33	4,31	5,08	N/A
2023	16,13	5,35	9,56	N/A
2024	16,70	21,36	14,06	N/A

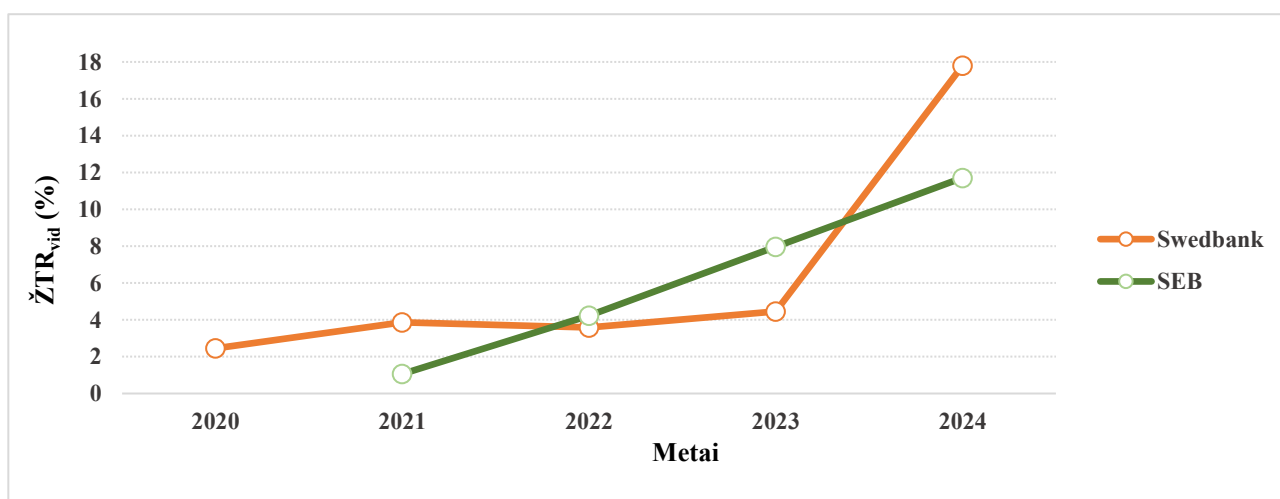
Šaltinis: sudaryta autorės remiantis Lietuvos banko (2025e) duomenimis ir bankų ataskaitomis.

Pažymėtina, kad, remiantis Lietuvos banko duomenimis (2025e), potencialiai su ES taksonomija susijusių ekonomikos sektorių paskolų dalis rinkos lygmeniu yra didesnė nei atskirų bankų (Swedbank ir SEB) deklaruojama ŽPD (išskyrus Swedbank 2024 m.). Šis skirtumas atsiranda todėl, kad rinkos lygmens rodiklis apskaičiuojamas remiantis plačia paskolų baze, apimančia visų bankų paskolas ekonomikos sektoriams, kuriuose egzistuoja ES taksonomijos taikymo potencialas, nevertinant, ar konkrečios paskolos faktiškai atitinka ES taksonomijos techninius atrankos kriterijus. Kitaip tariant, rinkos lygmens rodiklis atspindi potencialią ES taksonomijos taikymo apimtį sektorių lygmeniu, tuo tarpu bankų deklaruojamas žaliojo finansavimo mastas parodo bankų lygmeniu identifikuatą ir įvertintą aplinkosauginių veiklų finansavimą, kuris bankų ataskaitose gali būti pateikiamas apibendrinta forma, neišskiriant finansavimo pagal atskiras veiklas ar klientų segmentus. Kaip nurodoma Swedbank tvarumo ataskaitoje, „2024 m. tvaraus skolinimo portfelio (paskolų, suderintų su Tvaraus finansavimo sistemos žaliaisiais kriterijais) Lietuvoje balansinė vertė siekė 2 057 mln. eurų ir apėmė tiek įmonių, tiek mažmeninius portfelius“ (Swedbank, 2025, p. 5). Taigi, svarbu akcentuoti, kad 2024 m. į Swedbank žaliųjų paskolų apimtį yra įskaiciuotos ir paskolos namų ūkiams, kurios nėra įtraukiamos į rinkos lygmens ES taksonomijos taikymo potencialo vertinimą. Dėl

agreguoto bankų ataskaitų duomenų pateikimo nėra galimybės tiksliai identifikuoti žaliojo finansavimo apimties pagal klientų segmentus.

Lietuvos banko duomenys (2025e) rodo, kad potencialiai su ES taksonomijos aplinkosauginiais tikslais susijusių ekonomikos sektorių paskolų dalis bendrame ne finansų bendrovėms suteiktų paskolų portfelyje 2020-2022 m. išliko apie 14 %, o po 2022 m. nuosaikiai padidėjo iki kiek daugiau nei 16 %. Tuo tarpu Skandinavijos kapitalo bankuose stebimas ženkliai spartesnis žaliojo finansavimo dydžio augimas: Swedbank atveju ŽPD paskolų portfelyje padidėjo nuo 2,93 % 2020 m. iki 21,36 % 2024 m., o SEB banke – nuo 1,27 % iki 14,06 %. Tai leidžia daryti išvadą, kad žaliojo finansavimo plėtra Skandinavijos kapitalo bankuose nėra vien tiesioginė bendro kreditavimo ciklo pasekmė, bet veikiau atspindi kryptingą ir strategiškai pagrįstą kapitalo persikirstymą į aplinkai palankias ekonomines veiklas. Kartu šie rezultatai atskleidžia aukštesnį kokybinį bei kiekybinį šių bankų tvarumo informacijos atskleidimo brandos lygį, leidžiantį aiškiau identifikuoti žaliojo finansavimo apimtis. Svarbu akcentuoti, jog kituose bankuose tvarių veiklų finansavimas taip pat gali sudaryti reikšmingą paskolų portfelio dalį, tačiau dėl riboto ar fragmentiško informacijos atskleidimo jos neatsispindi viešai skelbiamuose rodikliuose. Atsižvelgiant į skirtingą rodiklių apskaičiavimo logiką ir informacijos pobūdį, rinkos ir bankų lygmens rodikliai turėtų būti vertinami kaip papildantys vienas kitą, o ne tiesiogiai tapatinami.

Remiantis bankų paskolų portfelio duomenimis ir viešai atskleidžiama informacija apie žaliąsias paskolas, apskaičiuojami $\check{Z}TR_{min}$, $\check{Z}TR_{max}$ ir $\check{Z}TR_{vid}$. Rezultatai pateikiami 6 priede. Diagramoje (10 paveiksle) matyti nuosekli $\check{Z}TR_{vid}$ augimo tendencija: abiejų bankų ŽPD 2020-2024 m. laikotarpiu ženkliai išaugo, ypač po 2022 m., kai įsigaliojo ES taksonomijos atskleidimo reikalavimai.

Šaltinis: sudaryta autorės remiantis bankų ataskaitomis.

10 pav. $\check{Z}TR_{vid}$ pokytis Swedbank ir SEB bankuose 2020-2024 m.

Swedbank $\check{Z}TR_{vid}$ 2024 m. siekė 17,80 %, t. y. daugiau nei septyniskart viršijo 2020 m. apskaičiuotą 2,45 % reikšmę. 2022 m. nežymus $\check{Z}TR_{vid}$ sumažėjimas nuo 3,86 % iki 3,59 % laikytinas pereinamuoju efektu, susijusiu su tikslesniu paskolų klasifikavimu pagal tvarumo kriterijus. Panašus, nors kiek nuosaikesnis augimas, fiksuojamas ir SEB banke: nuo 1,06 % 2021 m. iki 11,71 % 2024 m. Pažymėtina, kad 2020 m. bankas atitinkamų duomenų nebuvo pateikęs. Kartu pastebėtina, kad 2024 m. Swedbank $\check{Z}TR_{vid}$ viršija analitinėje darbo dalyje apskaičiuotą potencialią maksimalią Lietuvos bankininkystės sektoriaus $\check{Z}TR$ reikšmę 11,34 %, tačiau šis skirtumas paaiškinamas anksčiau aptartu banko deklaruojamų žaliojo finansavimo duomenų agreguotu pobūdžiu ir platesne finansavimo apimtimi, apimančia ir namų ūkių segmentą.

Nors vietiniai bankai savo metinėse ataskaitose pateikia pavienių nuorodų į tvarių projektų finansavimą, ši informacija nėra tinkama kiekybinei analizei, nes išlieka fragmentiška ir sunkiai interpretuojama ES taksonomijos kontekste. Pavyzdžiui, 2023 m. Artea finansinėje ataskaitoje minimas „antrojo SB modernizavimo fondo, kurio vertė 200 mln. eurų, steigimas“ (Artea, 2023, p. 135). Tačiau nei Artea, nei Mano bankas nepateikia tikslų $\check{Z}P$ sumų ar jų santykio su bendru portfeliu, todėl $\check{Z}PD$ apskaičiavimas yra metodologiškai neįmanomas. Dėl šios priežasties vietinių bankų analizė gali būti atliekama tik kokybiniu lygmeniu, vertinant ES taksonomijos integraciją jų finansinėse ataskaitose. Kaip jau minėta, tyrime vietoj trūkstamų kiekybinių rodiklių taikoma „neatskleidžiama“ (N/A) kategorija, kuri laikytina ne duomenų trūkumu, o savarankišku rezultatu, parodančiu, kad vietinių bankų ataskaitose vis dar trūksta informacijos apie ES taksonomijos įgyvendinimą ir kad ši bankų kategorija tebėra ankstyvoje ES taksonomijos įgyvendinimo stadijoje.

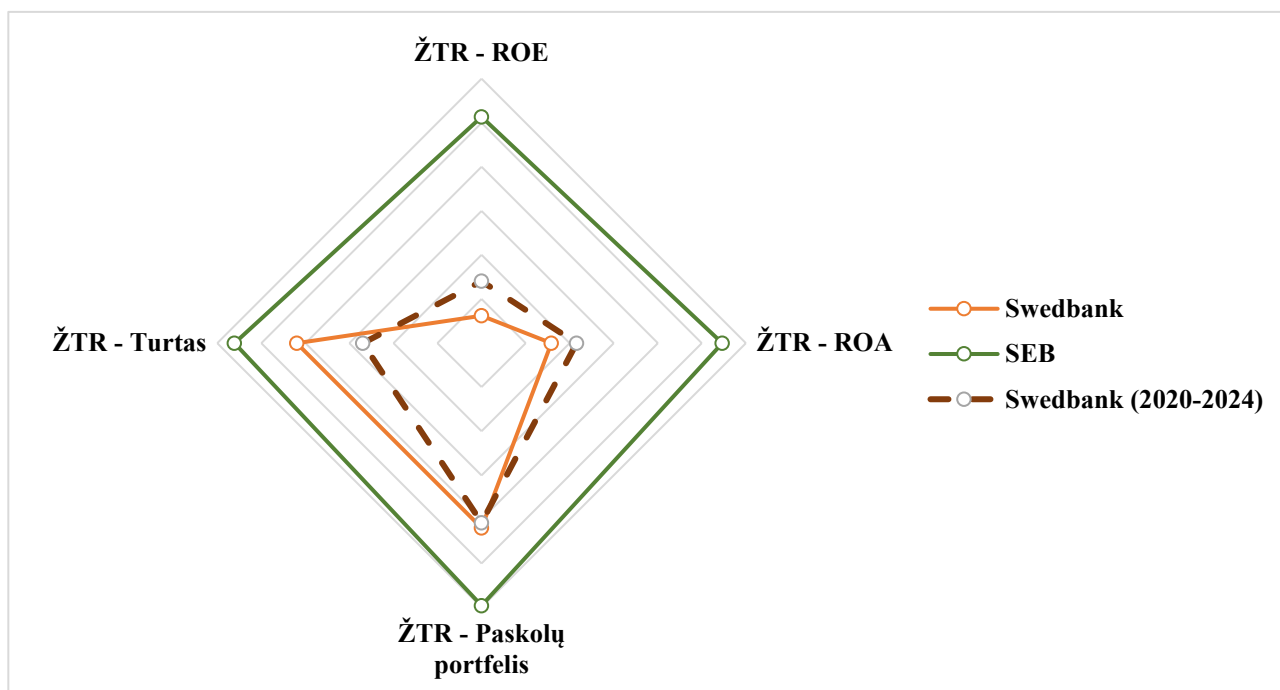
Toliau, siekiant įvertinti, ar bankų $\check{Z}TR_{vid}$ yra susijęs su bankų finansinių rezultatų pokyčiais, atlikta Pirsono koreliacijos analizė. Koreliacijos skaičiuotos atsižvelgiant į duomenų prieinamumą: kadangi trūksta SEB banko 2020 m. $\check{Z}TR$, bankų palyginimui pasirinktas 2021-2024 m. laikotarpis. Visi naudoti duomenys, koreliacijos koeficientų (r) reikšmės bei jų interpretacijos pagal ryšio stiprumo skalę pateikiami 7 priede. Prieduose taip pat pateikti ir pilno 2020-2024 m. laikotarpio Swedbank koreliaciniai rezultatai.

2021-2024 m. laikotarpio Swedbank rezultatai rodo, kad $\check{Z}TR$ ryšys su pelningumu yra ribotas: koreliacija su ROE įvertinta kaip vidutiniškai silpna ($r = 0,462$), o su ROA – vidutinio stiprumo ($r = 0,558$). Tuo tarpu ryšiai tarp $\check{Z}TR$ ir veiklos masto rodiklių yra pastebimai stipresni: $\check{Z}TR$ koreliacija su paskolų portfeliu siekia $r = 0,819$, o su banko turtu – $r = 0,820$. Tai leidžia daryti vertinti, kad Swedbank atveju tvaraus finansavimo dalies augimas labiau atspindi bendrą paskolų portfelio ir balanso plėtrą, o ne statistiškai reikšmingą ryšį su banko pelningumo rodikliais.

SEB atveju nustatyta labai stipri koreliacija tarp $\check{Z}TR$ ir ROE ($r = 0,913$) bei $\check{Z}TR$ ir ROA ($r = 0,946$). Į labai stipraus ryšio kategoriją patenka ir $\check{Z}TR$ ryšys su turtu ($r = 0,961$), o $\check{Z}TR$ ryšys su banko paskolų portfeliu ($r = 0,996$) yra itin stiprus – praktiškai tiesinis. Tokie rezultatai gali reikšti,

kad SEB banke žaliųjų paskolų dalies pokyčiai yra labiau susiję su pagrindiniais finansinės veiklos rodikliais, o tai gali rodyti didesnę ES taksonomijos principų integravimo nuoseklumą banko veikloje.

Norint aiškiai pavaizduoti skirtingų rodiklių tarpusavio ryšio stiprumą, sudarytas radarinis grafikas (11 paveikslas), kuriame vaizduojami 2021-2024 m. laikotarpio koreliacijos koeficientai (r) Swedbank ir SEB bankuose. Atkreiptinas dėmesys, kad vizualizacijoje pateikti ir Swedbank 2020-2024 m. duomenys, leidžiantys palyginti visą analizuojamą laikotarpį su trumpesniu 2021-2024 m. laikotarpiu.

Šaltinis: sudaryta autorės.

11 pav. ŽTR koreliacijos su finansiniais bankų rodikliais

Kaip matyti iš grafiko, Swedbank koreliacijos 2020-2024 m. laikotarpiu yra silpnesnės ir mažiau nuoseklios, tačiau sutrumpinus analizės laikotarpį iki 2021-2024 m. jos sustiprėja, ypač ŽTR ryšys su paskolų portfelio ir turto dydžiu. Tuo tarpu SEB koreliacijos visose rodiklių porose išlieka žymiai stipresnės ir artėja prie „labai stipraus“ arba „itin stipraus“ ryšio. Tai vizualiai pabrėžia ne tik bankų taikomų duomenų atskleidimo ir pateikimo formatų skirtumus, bet ir galimą nevienodą ES taksonomijos įgyvendinimo bei atskleidimo praktikų brandą. Tai atitinka Norang ir kt. (2023) tyrimo rezultatus, kurie rodo galimą nevienodą finansų rinkos dalyvių prisitaikymo lygį įgyvendinant ES taksonomijos reikalavimus.

Apibendrinant empirinio tyrimo rezultatus, galima teigti, kad ES taksonomijos reglamento įgyvendinimo lygis Lietuvos bankuose yra reikšmingai nevienodas. Kokybinės analizės metu nustatyta, jog iš 12 analizuotų bankų tik keturios institucijos pateikė pakankamai informacijos, leidžiančios vertinti ES taksonomijos reikalavimų taikymą, o taikant vertinimo kriterijais grįstą kokybinį indeksavimą bankai buvo suskirstyti į tris įgyvendinimo lygio grupes. Apskaičiavus

pagrindinius finansinius ir su tvarumu susijusius rodiklius paaiškėjo, kad duomenų prieinamumas ir atskleidimo detalumas bankų ataskaitose nėra vienodas – vietinio kapitalo bankuose tvarumo rodikliai dažnai pateikiami fragmentiškai arba visai nepateikiami, todėl kiekybinė analizė galėjo būti taikoma tik daliai tyrimo imties. Atlikta koreliacinė analizė atskleidė tam tikras ryšio tarp ŽPD ir finansinės veiklos rodiklių tendencijas, tačiau šios sąsajos ryškiau pasireiškė tik tuose bankuose, kuriuose užtikrinamas pakankamas tvarumo duomenų atskleidimo ir palyginamumo lygis.

3.3. Tyrimo rezultatų įvertinimas

1 tyrimo etape, vertinant hipotezę H1, buvo taikyta kokybinė bankų teikiamų ataskaitų analizė. Išanalizavus bankų tvarumo ir (ar) metines ataskaitas 2020-2024 m. laikotarpiu, sudaryti kokybiniai vertinimo kriterijai, leidžiantys nustatyti, ar ES taksonomijos atskleidimai tampa nuoseklesni, labiau struktūruoti ir suderinti su ES taksonomijos reikalavimais. Remiantis suformuotais kriterijais, bankai suskirstyti į tris grupes: aukšto atskleidimo lygio (SEB ir Swedbank), riboto atskleidimo lygio (Artea ir Mano bankas) ir į grupę bankų, kurių ataskaitose ES taksonomijos atskleidimų nenustatyta (aštuoni bankai). Kokybinės analizės rezultatai rodo, kad tik dalis bankų pereina prie labiau struktūruotų atskleidimų, kuriuose galima rasti kiekybinių ES taksonomijos įgyvendinimo rodiklių. Lietuvos bankininkystės sektoriuje ES taksonomijos įgyvendinimas išlieka fragmentiškas ir nevienodas, o tokie skirtumai atitinka ankstesnių empirinių tyrimų (Hummel ir Bauernhofer, 2024) išvadas, kad ES taksonomijos įgyvendinimas bankų sektoriuje vyksta palaipsniui ir nėra vienodas. Todėl hipotezė **H1 vertintina kaip iš dalies pasitvirtinusi** – nuoseklus pokytis fiksuojamas tik ribotoje bankų grupėje, o viso sektoriaus lygmeniu ES taksonomijos įgyvendinimas išlieka fragmentiškas ir nevienodas.

2-4 tyrimo etapuose vertinta hipotezė H2, atliekant kiekybinę analizę. Šiuose tyrimo etapuose buvo renkami ir sisteminami bankų finansiniai bei su tvarumo rodikliai, o taip pat vertinta jų dinamika 2020-2024 m. laikotarpiu. Be to, atlikta koreliacinė analizė, siekiant nustatyti ryšį tarp tvarumo rodiklių ir bankų finansinių rezultatų. Analizei buvo pasitelkti SEB ir Swedbank bankai, kadangi jų ataskaitose pateikti pakankami kiekybiniai duomenys. Tuo tarpu vietinio kapitalo bankuose nustatyta reikšmingų duomenų trūkumų – jų tvarumo rodikliai pateikiami fragmentiškai arba visai nepateikiami, todėl taikyti koreliacinės analizės šių bankų atveju nebuvo galimybės. Svarbu atkreipti dėmesį, jog teorinėje literatūroje taip pat pabrėžiama, kad informacijos atskleidimas yra esminė sąlyga užtikrinti žaliajo finansavimo vertinimo galimumą ir patikimumą (Och, 2024; Schütze ir Sandbaek, 2025). Gauti empiriniai rezultatai patvirtina, kad duomenų atskleidimo lygis tiesiogiai lemia žaliajo finansavimo rodiklių vertinimo galimybes Lietuvos bankų sektoriuje. Atlikus kiekybinę analizę nustatyta, kad SEB banke žaliųjų paskolų dalis tiriamu laikotarpiu didėjo nuosekliai, tuo tarpu

Swedbank atveju stebima bendra augimo tendencija, tačiau su tam tikrais tarpinių metų svyravimais. Tuo pačiu laikotarpiu SEB banke fiksuotas ROA augimas ir bendra ROE didėjimo tendencija. Swedbank atveju 2024 m. žaliųjų paskolų apimties augimas sutapo su bendro paskolų portfelio ir turto didėjimu, kai tuo tarpu ankstesniais metais nuoseklios sąsajos su finansiniais rodikliais nebuvo pastebėta. Įvertinus tai, kad ryšiai tarp tvaraus finansavimo rodiklių ir finansinio veikimo nėra nuoseklūs visais analizuojamais laikotarpiais, galima daryti prielaidą, jog tvaraus finansavimo poveikis bankų pelningumui pasireiškia ne iš karto. Šie rezultatai atitinka teorinėje literatūroje (Kooths, 2022) pateiktą argumentą, kad tvaraus finansavimo nauda dažniau pasireiškia per ilgalaikius veiklos rezultatus. Atsižvelgiant į ribotą imties dydį ir duomenų trūkumą vietinių bankų ataskaitose, **hipotezė H2 vertintina kaip iš dalies pasitvirtinusi** – identifikuojama aiški tendencija dėl pozityvaus tvarumo finansavimo ir pelningumo ryšio, tačiau dėl nepakankamos duomenų apimties bei imties ribotumo rezultatai negali būti laikomi universalūs visam sektoriui.

1 ir 4 tyrimo etapuose hipotezė H3 buvo vertinama taikant ir kokybinę, ir kiekybinę analizę. Tyrimo rezultatai patvirtino aiškius skirtumus tarp skirtingos kapitalo kilmės bankų ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinime. 2021 m. nuosekliai didino ES taksonomijai priskirtino tvaraus finansavimo rodiklius, o 2023-2024 m. stebimas šio augimo paspartėjimas. Tai sutapo su nuoseklesniu duomenų atskleidimu. Tuo tarpu vietinio kapitalo bankuose (Artea, Mano bankas ir kituose) nustatyta tik fragmentinė arba visiškai neįgyvendinta ES taksonomijos atskleidimo praktika, o koreliacinei analizei reikalingi rodikliai nebuvo pateikiami. Atsižvelgiant į nustatytą esminį skirtumą tarp bankų grupių, **hipotezė H3 vertintina kaip pasitvirtinusi**.

Vis dėlto interpretuojant empirinius rezultatus būtina pabrėžti šios analizės ribotumą. Atlikus tiriamų bankų analizę nustatyta, kad apskaičiuotas bankų ŽTR yra aukštesnis nei vidutinis ŽTR Europos bankų sektoriuje (apie 3 %), o tai paaiškinama skirtinga skaičiavimo metodika. Šiame tyrime apskaičiuotas ŽTR vertina žaliųjų paskolų dalį bendrame paskolų portfelyje, kai tuo tarpu oficialusis ES ŽTR, kaip jau minėta, apskaičiuojamas pagal griežtesnę metodiką, kuriai būtinas veiklų atitikties techniniams kriterijams, DNSH principo bei minimalių socialinių apsaugų laikymosi įrodymas. Šiame tyrime taikomas platesnis žaliojo finansavimo apibrėžimas, apimantis potencialiai su ES taksonomija susijusias veiklas ir bankų pateikiamas žaliųjų paskolų apimtis, todėl gauti ŽTR rodikliai nėra tiesiogiai palyginami su ES lygmens rodikliu. Tačiau nepaisant riboto palyginamumo su ES statistika, ŽTR skaičiavimai šiame tyrime leidžia įvertinti žaliojo finansavimo dinamiką, skirtumus tarp bankų bei sąsajas su finansinės veiklos rodikliais.

Pastebėtina, jog nors nustatyti ryšiai tarp ŽTR ir pagrindinių bankų finansinių rodiklių leidžia formuluoti preliminaras išvalgas, jie dar nereiškia priežastinio poveikio. Turint ribotą analizuojamų laiko eilučių trukmę, koreliacijos koeficientai yra jautrūs tiek atskirų metų struktūriniams pokyčiams, tiek galimiems vienkartiniais šuoliams, todėl negalima atmesti ir atsitiktinių ryšių. Be to, koreliacija

neatskleidžia, ar ŽTR galėjo veikti pelningumą, ar, priešingai, pelningesni bankai turi daugiau galimybių finansuoti tvarias veiklas. Todėl analizės rezultatai turėtų būti vertinami kaip indikaciniai, atskleidžiantys tam tikras tendencijas ir galimas sąsajas, tačiau ne kaip galutiniai įrodymai apie priežastinius ryšius tarp tvaraus finansavimo ir finansinių rezultatų. Be to, sudėtinga formuluoti tvirtas išvadas apie visą Lietuvos bankininkystės sektorių remiantis vien kiekybine analize, nes vietinių bankų duomenys leidžia atlikti tik kokybinį vertinimą, o koreliacijos analizė įmanoma tik tiems bankams, kurie nuosekliai skelbia reikiamus rodiklius. Gauti rezultatai rodo, kad žaliojo finansavimo rodikliai bankų lygmeniu yra reikšmingai priklausomi nuo informacijos atskleidimo apimties ir struktūros. Dėl to egzistuoja rizika pervertinti bankų, pasižyminčių aukštesne informacijos atskleidimo branda, indėlį į žaliąjį finansavimą ir nepakankamai įvertinti tų bankų veiklą, kuri nėra kiekybiškai išskiriama viešai pateikiamose ataskaitose. Tyrimo ribotumai kartu patvirtina teorinėje ir analitinėje darbo dalyse minėtas struktūrines ES taksonomijos įgyvendinimo problemas, susijusias su duomenų prieinamumu ir nevienoda informacijos atskleidimo praktika. Tai pagrindžia tolesnių empirinių tyrimų poreikį, kurie galėtų apimti platesnę bankų imtį ir ilgesnį stebėjimo laikotarpį, siekiant išsamiau įvertinti ES taksonomijos poveikį bankų kreditavimo struktūrai.

Apibendrinant galima teigti, kad ES Taksonomijos reglamento įgyvendinimas Lietuvos bankininkystės sektoriuje išlieka nevienodas. Nors analizuotu laikotarpiu pastebėti reglamento įgyvendinimo pažangos požymiai, ypač didesnių bankų ataskaitose, ES taksonomijos principų taikymas dar nėra tapęs nuoseklia ir standartizuota sektoriaus praktika. Reglamento įgyvendinimo apimtis ir pažanga reikšmingai skiriasi tarp bankų, daugiausia dėl nevienodo informacijos atskleidimo lygio ir riboto duomenų prieinamumo.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Išanalizavus ES taksonomijos atsiradimo prielaidas ir konceptualų pagrindą, galima teigti, kad ji buvo sukurta kaip atsakas į ankstesnių tvarumo iniciatyvų fragmentiškumą ir siekį suformuoti aiškesnę bei palyginamesnę tvarios ekonominės veiklos vertinimo sistemą. Nors šis reglamentas tapo pagrindiniu ES reguliaciniu instrumentu, skirtu finansinių srautų nukreipimui į aplinkosauginius tikslus atitinkančias veiklas, praktinis jo įgyvendinimas susijęs su įvairiais iššūkiais, tokiais kaip ribotas duomenų prieinamumas ir metodologinis neapibrėžtumas.
2. Ištyrus ES Taksonomijos reglamentą ir jo įgyvendinimo ypatumus bankininkystės sektoriuje, paaiškėjo, kad jis sudaro nuosekliai plėtojamą ir dinamišką reguliacinį lauką, glaudžiai susietą su kitais tvarumo reglamentais. Nors bankams tenka taikyti ES taksonomijos kriterijus įvairiuose procesuose, įgyvendindami ES taksonomijos reikalavimus bankai susiduria ne tik su papildoma atitikties našta, bet ir su reputacijos bei konkurenciniais rizikos veiksniais. Dėl to reikalingas didesnis metodinis aiškumas ir praktinių gairių konkretumas, siekiant užtikrinti nuoseklų ir veiksmingą ES taksonomijos įgyvendinimą bankininkystės sektoriuje.
3. Išnagrinėjus Lietuvos bankininkystės sektoriaus ypatumus, nustatyta, kad jam būdinga didelė rinkos koncentracija, kurioje didžiausią dalį užima Skandinavijos kapitalo bankai, o vietiniai bankai sudaro gerokai mažesnę rinkos dalį. ES taksonomijos įgyvendinimo bankininkystės sektoriuje empirinis vertinimas iki šiol išlieka fragmentiškas, o esama literatūra daugiausia apsiriboja koncepcinėmis įžvalgomis ir bendro pobūdžio vertinimais. Ankstesnių mokslinių tyrimų rezultatai patvirtina literatūroje išskiriamas įžvalgas dėl praktinių ES taksonomijos taikymo iššūkių bei įgyvendinimo nevienodumo.
4. Parengta tyrimo metodika sudarė galimybę empiriškai įvertinti ES taksonomijos įgyvendinimą Lietuvos bankininkystės sektoriuje, derinant kokybinę bankų atskleidžiamos informacijos analizę su kiekybiniu tvaraus finansavimo rodiklių vertinimu. Taikant pasirinktą metodologinį požiūrį nustatyti reikšmingi skirtumai ES taksonomijos įgyvendinime Lietuvos bankuose, kurie atsiskleidė per informacijos atskleidimo praktiką ir tvaraus finansavimo apimtį dinamiką. Tyrimo rezultatai parodė, kad ES taksonomijos įgyvendinimas sektoriuje vyksta nevienodu tempu, o empirinio vertinimo galimybės reikšmingai priklauso nuo bankų pateikiamų duomenų detalumo ir prieinamumo.
5. Palyginus bankų rezultatus, atskleisti ryškūs ES taksonomijos įgyvendinimo skirtumai Lietuvos bankuose. Nors dalis bankų jau pateikia labiau struktūruotą ir ES taksonomijos reikalavimams pritaikytą informaciją, dauguma Lietuvos bankų vis dar nepateikia pakankamų duomenų, kurie leistų visapusiškai įvertinti jų pažangą ES taksonomijos įgyvendinime. Nustatyta, kad Skandinavijos kapitalo bankai yra gerokai labiau pažengę tvarumo atskaitomybės ir duomenų

valdymo srityse. Tuo tarpu vietiniai bankai dažniau veikia pradiname ES taksonomijos diegimo etape, o tai lemia lėtesnį taksonomijos kriterijų integravimo tempą ir mažesnį atskleidžiamų rodiklių detalumą, be kita ko, dėl didesnės orientacijos į smulkias ir vidutines įmones, kurioms netaikomi privalomi išsamūs tvarumo informacijos atskleidimo reikalavimai. Todėl atlikto tyrimo rezultatai turi būti vertinami atsižvelgiant į kelis reikšmingus ribotumus. Visų pirma, tyrimas grindžiamas privalomojo reglamentavimo principais, kuriems būdingas didelis dinamiškumas – ES tvarumo reikalavimai yra nuolat koreguojami ir tobulinami. Todėl tam tikrais metais galiojantys reikalavimai gali skirtis nuo tų, kurie bus taikomi ateityje, o tai riboja galimybę formuoti ilgalaikes ir apibendrinančias išvadas. Antra, tyrimas remiasi ribotos apimties ir prieinamumo duomenimis. Kadangi ES taksonomijos reguliavimas yra palyginti naujas, dalis bankų, ypač vietinio kapitalo, dar nėra pilnai įdiegę nuoseklių atskaitomybės praktikų, todėl informacija dažnai pateikiama fragmentiškai ir skirtingai interpretuojant reglamento reikalavimus. Kadangi ES taksonomijos reguliacinė sistema vis dar vystoma ir nuolat koreguojama atsižvelgiant į realaus sektoriaus praktiką, tai rodo tolesnių empirinių tyrimų reikalingumą. Teorinėje darbo dalyje aptarti 2025 m. vykę CSRD taikymo spektro išplėtimo ir susiję reguliaciniai pokyčiai leidžia manyti, jog artimiausiu laikotarpiu didės tvarumo informacijos prieinamumas ir gerės bankų naudojamų duomenų kokybė. Atliktas tyrimas gali būti vertinamas kaip pilotinė studija, prisidedanti prie šios tyrimų krypties plėtojimo. Be kita ko, besikeičiantis reguliacinis ir institucinės aplinkos kontekstas lemia ilgalaikį tyrimų tęstinumo potencialą, todėl nagrinėjama tema išlieka aktuali tiek akademinio, tiek praktinio įgyvendinimo požiūriu.

Pasiūlymai:

1. Siekiant užtikrinti nuoseklų ES taksonomijos įgyvendinimą, Lietuvos bankui rekomenduojama parengti aiškesnes ir standartizuotas metodines gaires, ypač dėl techninių kriterijų interpretavimo ir rodiklių skaičiavimo. Dabartinis metodologinis neapibrėžtumas lemia skirtingą bankų praktiką, todėl aiškiau apibrėžti reikalavimai ir suderinti priežiūros institucijų lūkesčiai padėtų sumažinti interpretacinius skirtumus bei sustiprintų reguliacinį nuoseklumą.
2. Rekomenduojama, kad bankai nuosekliai stiprintų duomenų valdymo sistemas ir standartizuotų su tvarumo vertinimais susijusius procesus, nes tik pakankamai išsami ir patikima duomenų bazė leidžia užtikrinti skaidrų bei tikslų ES taksonomijos reikalavimų įgyvendinimą. Siūloma, jog bankai investuotų į pažangesnes duomenų rinkimo, analizės ir ataskaitų teikimo technologijas, kurios padėtų ne tik tiksliau apskaičiuoti ES taksonomijos rodiklius, bet ir visapusiškiau vertinti kredito portfelių suderinamumą su ES taksonomijos kriterijais. Atsižvelgiant į ribotą taksonomijos integravimą rizikos vertinimo veikloje, bankams rekomenduojama plėtoti aiškesnes metodikas, leidžiančias taksonomijos kriterijus taikyti kredito rizikos vertinime. Be to, rekomenduojama kryptingai gilinti darbuotojų kompetencijas tvaraus finansavimo srityje, nes metodologinių

nuostatų išmanymas ir gebėjimas jas praktiškai taikyti yra būtini efektyviam ES taksonomijos integravimui į bankų veiklos procesus ir sprendimų priėmimą.

3. Atitinkamai, ES taksonomijos įgyvendinimo kokybė bankuose labai priklauso nuo įmonių, kurios yra bankų klientai, gebėjimo pateikti išsamią, tikslią ir patikimą informaciją apie savo veiklas. Todėl įmonėms reikalinga nuosekliai gerinti tvarumo duomenų kokybę, taikyti aiškiai apibrėžtus atskaitomybės standartus ir užtikrinti atitiktį reguliavimo reikalavimams. Tik turint pakankamai informacijos bankai gali objektyviai vertinti įmonių veiklą suderinamumą su ES taksonomijos kriterijais ir pagrįstai taikyti su tuo susijusius vertinimo procesus.

SUMMARY

The aim of this thesis is to examine the implementation of the EU Taxonomy Regulation in the Lithuanian banking sector, assessing its theoretical foundations, regulatory framework, and practical application.

To achieve this aim, the following objectives are set:

1. To analyze the prerequisites for the emergence of the EU Taxonomy, its conceptual foundations, definition, objectives, and implementation challenges;
2. To investigate the regulatory system governing the EU Taxonomy and its application principles within the banking sector;
3. To examine the structure of the Lithuanian banking sector and review existing empirical studies on the application of the EU Taxonomy across different sectors;
4. To develop the research methodology and empirically evaluate the implementation of the EU Taxonomy in the Lithuanian banking sector;
5. To compare the results across banks and formulate conclusions and recommendations for improving the application of the EU Taxonomy.

A mixed-method research approach was applied, combining qualitative document analysis with quantitative assessment of statistical indicators. During the qualitative stage, evaluation criteria were developed to determine the structure and level of taxonomy-related disclosures. The quantitative analysis focused on examining the dynamics of sustainable financing indicators and financial performance, supported by correlation analysis.

Empirical findings revealed that implementation of the EU Taxonomy Regulation in the Lithuanian banking sector remains at an early stage of development. While positive progress is evident, particularly among larger banks, the process is not yet consistent across the sector and is characterized by methodological uncertainty. The findings may be valuable for regulatory bodies and financial institutions in developing sustainability reporting guidelines and strengthening readiness for the standardized application of the taxonomy framework.

LITERATŪROS IR INFORMACINIŲ ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

MOKSLINĖ LITERATŪRA

1. Alessi, L., & Battiston, S. (2022). Two sides of the same coin: Green Taxonomy alignment versus transition risk in financial portfolios. *International Review of Financial Analysis*, 84, 102319. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102319>
2. Alessi, L., Cojoianu, T., Hoepner, A. G., & Michelon, G. (2024). Accounting for the EU Green Taxonomy: exploring its concept, data and analytics. In *Accounting Forum* (pp. 365–373). Routledge. <https://doi.org/10.1080/01559982.2024.2369343>
3. Brabec, J., & Macháč, J. (2025). Impacts of the EU Taxonomy implementation: a systematic literature review. *Climate Policy*, 1–13. <https://doi.org/10.1080/14693062.2025.2526683>
4. Brogi, M., & Langone, R. (2016). Bank profitability and capital adequacy in the post-crisis context. In *Financial Crisis, Bank Behaviour and Credit Crunch* (pp. 95–109). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-17413-6>
5. Brožek, J., Kožuch, A., Wieruszewski, M., Jaszczak, R., & Adamowicz, K. (2024). Taxonomy regulation as a new instrument for the sustainable management of the forest environment in Europe. *Sustainability*, 16(20), 8799. <https://doi.org/10.3390/su16208799>
6. Brühl, V. (2023). The Green Asset Ratio (GAR): a new key performance indicator for credit institutions. *Eurasian Economic Review*, 13(1), 57–83. <https://doi.org/10.1007/s40822-023-00224-0>
7. Brundtland, G. H. (1987). Our common future – Call for action. *Environmental conservation*, 14(4), 291–294. <https://doi.org/10.1017/S0376892900016805>
8. Burnard, K., & Bhamra, R. (2011). Organisational resilience: development of a conceptual framework for organisational responses. *International Journal of Production Research*, 49(18), 5581–5599. <https://doi.org/10.1080/00207543.2011.563827>
9. Câmara, P., & Morais, F. (Eds.). (2022). *The Palgrave handbook of ESG and corporate governance*. Cham, Switzerland: palgrave macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-99468-6>
10. Casalini, L. (2025). Green loans and mortgages: harmonizing sustainability and real estate in the EU. *Uniform Law Review*, 30(2), 250–262. <https://doi.org/10.1093/ulr/unaf025>
11. Conea, A. M. (2022). EU taxonomy: Qualifying as green. *Lex ET Scientia International Journal*, 29(2), 26–39. Prieiga per <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1083296>

12. Cunha, F. A. F. D. S., de Oliveira, E. M., Orsato, R. J., Klotzle, M. C., Cyrino Oliveira, F. L., & Caiado, R. G. G. (2020). Can sustainable investments outperform traditional benchmarks? Evidence from global stock markets. *Business Strategy and the Environment*, 29(2), 682–697. <https://doi.org/10.1002/bse.2397>
13. Daly, H. E. (1990). Sustainable development: from concept and theory to operational principles. *Population and development review*, 16, 25–43. <https://doi.org/10.2307/2808061>
14. de Arriba-Sellier, N. (2025). Sustainable Finance: Green Taxonomies as Instruments of System Change? In *A Research Agenda for Environmental Law* (pp. 157–170). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781035324408>
15. Dobija, D., Zarzycka, E., Krasodomska, J., Kozłowski, Ł., & Kravchenko, G. (2025). Reporting Under the EU Taxonomy Regulation: The Role of Sustainability Committee and Sustainability-Related Executive Compensation. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 32(6), 7888–7901. <https://doi.org/10.1002/csr.70114>
16. Dumrose, M., Rink, S., & Eckert, J. (2022). Disaggregating confusion? The EU Taxonomy and its relation to ESG rating. *Finance research letters*, 48, 102928. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.102928>
17. Elkington, J. (1997). The triple bottom line. *Environmental management: Readings and cases*, 2, 49–66. Prieiga per https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=hRJGrSgnMXcC&oi=fnd&pg=PA49&dq=The+triple+bottom+line&ots=0gqBHTNufJ&sig=xK_ibrhsNpU6kjkq1I_tY1VeRl8&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20triple%20bottom%20line&f=false
18. Fetting, C. (2020). The European green deal. *ESDN Report, December*, 2(9), 53. Prieiga per https://www.esdn.eu/fileadmin/ESDN_Reports/ESDN_Report_2_2020.pdf
19. Fiestas, H. V. (2023). The EU taxonomy: financing the transition through sustainable investing. *ICE, Revista de Economía*, (932). <https://doi.org/10.32796/ice.2023.932.7658>
20. Fuest, C., & Meier, V. (2023). Green finance and the EU-taxonomy for sustainable activities: Why using more direct environmental policy tools is preferable. *The Economists' Voice*, 19(2), 261–266. <https://doi.org/10.1515/ev-2022-0021>
21. Galdikaitė, A., & Budrionytė, R. (2023). Aplinkosaugos, socialinės atsakomybės ir valdysenos (ESG) atskleidimai įmonės vertės ir finansinių rezultatų kontekste: konceptualusis požiūris. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika.*, (28), 1–15. <https://doi.org/10.15388/batp.2023.56>
22. Garcia-Torea, N., Luque-Vílchez, M., & Rodríguez-Gutiérrez, P. (2024). The EU Taxonomy, sustainability reporting and financial institutions: Understanding the elements driving

- regulatory uncertainty. *Accounting Forum*, 48(3), 427–454.
<https://doi.org/10.1080/01559982.2024.2364953>
23. Gonzalez del Pozo, R., Dias, L. C., & García-Lapresta, J. L. (2020). Using different qualitative scales in a multi-criteria decision-making procedure. *Mathematics*, 8(3), 458.
<https://doi.org/10.3390/math8030458>
 24. Gortsos, C. V., & Kyriazis, D. (2024). The taxonomy regulation and its implementation. In *Sustainable Finance in Europe: Corporate Governance, Financial Stability and Financial Markets* (pp. 505–561). Cham: Springer International Publishing.
https://doi.org/10.1007/978-3-031-53696-0_13
 25. Hummel, K., & Bauernhofer, K. (2024). Consequences of sustainability reporting mandates: evidence from the EU taxonomy regulation. In *Accounting Forum* (pp. 374–400). Routledge. <https://doi.org/10.1080/01559982.2024.2301854>
 26. Jabareen, Y. (2008). A new conceptual framework for sustainable development. *Environment, development and sustainability*, 10, 179–192. <https://doi.org/10.1007/s10668-006-9058-z>
 27. Jokubauskas, A., & Janušauskaitė, K. (2023). Taksonomijos reglamento įtaka aplinkosauginiams mokesčiams Lietuvoje. *Vilnius University Open Series*, 217–231.
<https://doi.org/10.15388/TMP.2023.11>
 28. Kirschenmann, K. (2022). The EU taxonomy's (potential) effects on the banking sector and bank lending to firms. *The Economists' Voice*, 19(2), 275–283. <https://doi.org/10.1515/ev-2022-0027>
 29. Komaroff, E. (2020). Relationships between p-values and Pearson correlation coefficients, type 1 errors and effect size errors, under a true null hypothesis. *Journal of Statistical Theory and Practice*, 14(3), 49. <https://doi.org/10.1007/s42519-020-00115-6>
 30. Kooths, S. (2022). EU taxonomy: Mission impossible. *The Economists' Voice*, 19(2), 243–249. <https://doi.org/10.1515/ev-2022-0028>
 31. Kosztowniak, A. (2023). The Evolution of Banking Business Models in the European Union Considering the Regulation and Sustainability Taxonomy. *Scientific Journal European Policies, Finance & Marketing/Polityki Europejskie, Finanse & Marketing*, 79(30), 31–42.
[doi:10.22630/PeFIM.2023.30.79.13](https://doi.org/10.22630/PeFIM.2023.30.79.13)
 32. Kuzmin, E., Mirzaev, B., & Alimov, U. (2024). Green Taxonomy for Sustainable Development. In *E3S Web of Conferences* (pp. 1–9). EDP Sciences.
<https://doi.org/10.1051/e3sconf/202457400001>

33. Lapinskienė, G., Gudaitis, T., & Martišienė, R. (2025). Green Loans: Expert Perspectives. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(4), 188.
<https://doi.org/10.3390/jrfm18040188>
34. Lucarelli, C., Mazzoli, C., Rancan, M., & Severini, S. (2023). The impact of EU taxonomy on corporate investments. *Journal of Financial Management, Markets and Institutions*, 11(01), 2350004. <https://doi.org/10.1142/S2282717X23500044>
35. Malecki, C. (2021). The EU taxonomy regulation: Giving a good name to sustainable investment. *Malecki C., The EU Taxonomy Regulation: giving a good name to sustainable investment, (2021)*, 26(4), 149–156. Prieiga per https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4235527
36. Marcos, S., & Castrillo, M. J. (2022). Sustainable finance in Europe: The EU taxonomy and green bond standard. *Handbook of research on global aspects of sustainable finance in times of crises*, 114–130. <https://doi.org/10.4018/978-1-7998-8501-6.ch006>
37. Merler, S. (2025). How to improve the European Union's sustainable finance framework. *Policy Brief*, (5), Bruegel. Prieiga per <https://www.jstor.org/stable/resrep67446?seq=1>
38. Mikalopė, R., & Lapinskienė, G. (2024). Bankų žaliosios veiklos kriterijų vertinimo teorinis tyrimas. *Science: Future of Lithuania/Mokslas: Lietuvos Ateitis*, 16, 1–8.
<https://doi.org/10.3846/mla.2024.19919>
39. Moradi, A., Fatima, R., Groner, T., & Souto, H. G. (2024). EU social taxonomy for sustainable economic activities: exploring the known and navigating the current issues as well as future research. *Discover Sustainability*, 5(1), 276. <https://doi.org/10.1007/s43621-024-00501-1>
40. Norang, H., Støre-Valen, M., Kvale, N., & Temeljotov-Salaj, A. (2023). Norwegian stakeholder's attitudes towards EU taxonomy. *Facilities*, 41(5/6), 407–433.
<https://doi.org/10.1108/F-03-2022-0051>
41. Och, M. (2024). The EU Taxonomy Regulation and the prevention of greenwashing. *University of Genoa EUSFiL Law Research Working Paper Series*, (17).
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4881040>
42. Oliver, C. (1991). Strategic responses to institutional processes. *Academy of management review*, 16(1), 145–179. <https://doi.org/10.2307/258610>
43. Ostojic, S., Simone, L., Edler, M., & Traverso, M. (2024). How Practically Applicable Are the EU Taxonomy Criteria for Corporates? - An Analysis for the Electrical Industry. *Sustainability*, 16(4), 1575. <https://doi.org/10.3390/su16041575>
44. Ostrom, E. (2009). A general framework for analyzing sustainability of social-ecological systems. *Science*, 325(5939), 419–422. <https://doi.org/10.1126/science.1172133>

45. Paccès, A. M. (2021). Will the EU taxonomy regulation foster sustainable corporate governance?. *Sustainability*, 13(21), 12316. <https://doi.org/10.3390/su132112316>
46. Park, H., & Kim, J. D. (2020). Transition towards green banking: role of financial regulators and financial institutions. *Asian Journal of Sustainability and Social Responsibility*, 5(1), 1–25. <https://doi.org/10.1186/s41180-020-00034-3>
47. Pesqueux, Y. (2009). Sustainable development: a vague and ambiguous “theory”. *Society and business Review*, 4(3), 231–245. <https://doi.org/10.1108/17465680910994227>
48. Roy, P. K., & Shaw, K. (2022). Developing a multi-criteria sustainable credit score system using fuzzy BWM and fuzzy TOPSIS. *Environment, Development and Sustainability*, 24(4), 5368–5399. <https://doi.org/10.1007/s10668-021-01662-z>
49. Sautner, Z., Yu, J., Zhong, R., & Zhou, X. (2025). The EU taxonomy and the syndicated loan market. *Journal of Financial Services Research*, 1–26. <https://doi.org/10.1007/s10693-024-00441-x>
50. Schober, P., Boer, C., & Schwarte, L. A. (2018). Correlation coefficients: appropriate use and interpretation. *Anesthesia & analgesia*, 126(5), 1763–1768. <https://doi.org/10.1213/ANE.0000000000002864>
51. Schrems, I., & Bär, H. (2021). Introduction to the EU Taxonomy on Biodiversity and Ecosystems. In *Forum Ökologisch-Soziale Marktwirtschaft (FOS)*. Prieiga per https://foes.de/publikationen/2021/2021-04_FOES_Taxonomy_BE.pdf
52. Schütze, F., & Sandbaek, B. (2025). Taxonomy Disclosure in the EU—A Useful Framework, Despite Current Challenges. *The Economists' Voice*, 22(1), 161–172. <https://doi.org/10.1515/ev-2025-0016>
53. Schütze, F., Stede, J., Blauert, M., & Erdmann, K. (2020). EU taxonomy increasing transparency of sustainable investments. *DIW Weekly Report*, 10(51), 485–492. https://doi.org/10.18723/diw_dwr:2020-51-1
54. Solow, R. M. (1993). Sustainability: An economist's perspective. *Economics of the environment: Selected readings*, 3, 179–187. Prieiga per <https://static1.squarespace.com/static/5e582b6d525bce01a6016637/t/6138f5f14a1f435656d70f37/1631122930072/Solow+sustainability+with+intro.pdf>
55. Tettamanzi, P., Gotti Tedeschi, R., & Murgolo, M. (2024). The European Union (EU) green taxonomy: Codifying sustainability to provide certainty to the markets. *Environment, Development and Sustainability*, 26, 27111–27136. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03798-6>

56. Tonnarello, F., Vermiglio, C., Migliardo, C., & Naciti, V. (2025). The Impact of EU Taxonomy for Sustainable Activities on European Utilities' Performance. *Business Strategy and the Environment*, 34(3), 2848–2862. <https://doi.org/10.1002/bse.4128>
57. Tripathy, A., Mok, L. W., & House, K. (2020). Defining climate-aligned investment: An analysis of sustainable finance taxonomy development. *Tripathy, Aneil and Mok, Lionel and House, Katie, Defining Climate-Aligned Investment: An Analysis of Sustainable Finance Taxonomy Development (September 2, 2020). The Journal of Environmental Investing*, 10(1). Prieiga per https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3684926
58. Van Marrewijk, M., & Werre, M. (2003). Multiple levels of corporate sustainability. *Journal of Business ethics*, 44(2), 107–119. <https://doi.org/10.1023/A:1023383229086>
59. Vanishvili, M., & Katsadze, I. (2022). Bank financing of green economy: Review of modern research. *Scientific Collection “InterConf+”*, (18), 120–143. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2022.011>
60. Zeb-Obipi, I., & Okeah, M. I. N. (2023). Sustainable development goals (SDGs): content, importance, implementation challenges and the roles of the management scientist. *Nigerian Academy of Management Journal*, 18(1), 139–148. Prieiga per <https://namj.tamng.org/index.php/home/article/view/353>

INFORMACINIAI ŠALTINIAI

1. Artea. (2020-2024). *AB Artea banko ir banko grupės finansinės ataskaitos*. Prieiga per <https://www.artea.lt/lt/banko-investuotojams/finansiniai-rezultatai/ab-siauliu-banko-ir-banko-grupes-finansines-ataskaitos>
2. European Banking Authority (2023). *Report on green loans and mortgages*. EBA. Prieiga per https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2023-12/e7bcc22e-7fc2-4ca9-b50d-b6e922f99513/EBA%20report%20on%20green%20loans%20and%20mortgages_0.pdf
3. European Banking Authority (2024). *EBA publishes key indicators on climate risk in the EU/EEA banking sector*. Prieiga per <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/press-releases/eba-publishes-key-indicators-climate-risk-eueea-banking-sector>
4. European Commission. (2020). *Renewed sustainable finance strategy and implementation of the action plan on financing sustainable growth*. Prieiga per https://finance.ec.europa.eu/publications/renewed-sustainable-finance-strategy-and-implementation-action-plan-financing-sustainable-growth_en
5. European Commission. (2025). *Omnibus I package - Commission simplifies rules on sustainability and EU investments, delivering over €6 billion in administrative relief*. Prieiga

- per https://finance.ec.europa.eu/publications/omnibus-i-package-commission-simplifies-rules-sustainability-and-eu-investments-delivering-over-eu6_en
6. European Commission. [n.d.-a]. *EU taxonomy for sustainable activities*. Prieiga per <https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/>
 7. European Commission. [n.d.-b]. *European Green Deal*. European Commission. Prieiga per https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
 8. European Commission. [n.d.-c]. *Sustainability-related disclosure in the financial services sector*. Prieiga per https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/disclosures/sustainability-related-disclosure-financial-services-sector_en
 9. Europos Parlamentas ir Taryba. (2020). Reglamentas (ES) 2020/852 dėl sistemos tvariam investavimui palengvinti sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2019/2088. 2020 m. birželio 18 d. Prieiga per <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>
 10. Eurostat Database. (2025). *Gross value added and income by detailed industry (NACE Rev.2)*. Prieiga per <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
 11. Lietuvos bankas. (2025a). *Bankų veiklos apžvalga 2025*. Prieiga per <https://www.lb.lt/lt/apzvalgos-ir-leidiniai/category.39/series.171>.
 12. Lietuvos bankas. (2025b). *Emitentų nefinansinės informacijos atskleidimo pagal Taksonomijos reglamento 8 str. reikalavimus apžvalgos testinis tyrimas*. Teminių straipsnių serija, Nr. 56.
 13. Lietuvos bankas. (2025c). *Paskolos gyventojams*. Prieiga per <https://www.lb.lt/lt/paskolos-gyventojams> [žiūrėta 2025 11 20]
 14. Lietuvos bankas. (2025d). *Paskolos įmonėms*. Prieiga per <https://www.lb.lt/lt/paskolos-imonems> [žiūrėta 2025 11 20]
 15. Lietuvos bankas. (2025e). *Paskolos ne finansų bendrovėms pagal ekonominės veiklos rūšis*. Prieiga per https://www.lb.lt/lt/paskolos-ne-finansu-bendrovems-pagal-ekonomines-veiklos-rusis?ff=1&date_interval%5Bfrom%5D=2020-Q4 [žiūrėta 2025 12 07]
 16. Lietuvos bankas. [n.d.]. *Bankai*. Prieiga per <https://www.lb.lt/lt/bankai> [žiūrėta 2025 05 06]
 17. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas. 2004 m. kovo 30 d. Nr. IX-2085. *Valstybės žinios*, 2004-04-15, Nr. 54–1832. Prieiga per <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.230458/asr>
 18. Lietuvos Respublikos finansų ministerija. (2025). *Europos Komisijos 2025 m. paskelbtas Omnibus I pasiūlymas supaprastinti įmonių tvarumo atskaitomybę*. Prieiga per <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/apskaita-ir-atskaitomybe/verslo-subjektu-apskaita-ir>

finansine-atskaitomybe/europos-komisijos-2025-m-paskelbtas-omnibus-i-pasiulymas-supaprastinti-imoniu-tvarumo-atskaitomybe/

19. Mano bankas. (2020-2024). *Finansinė atskaitomybė*. Prieiga per <https://www.mano.bank/apie-mus/>
20. SEB bankas. (2020-2024). *Finansinės ataskaitos*. Prieiga per <https://www.seb.lt/apie-seb/investuotojams#item-6>
21. Swedbank AB. (2020-2024). *Finansinės ataskaitos*. Prieiga per <https://www.swedbank.lt/about/swedbank/about/financialResults>
22. World Economic Forum. (2020). *The global risks report 2020 (15th ed.)*. Prieiga per <https://www.weforum.org/publications/the-global-risks-report-2020/>

PRIEDŲ SĄRAŠAS

1 PRIEDAS	80
2 PRIEDAS	81
3 PRIEDAS	82-84
4 PRIEDAS	85
5 PRIEDAS	86
6 PRIEDAS	87
7 PRIEDAS	88

DARNAUS VYSTYMOSI TIKSLAI

Nr.	Tikslas
1.	Panaikinti visas skurdo formas visame pasaulyje
2.	Užtikrinti darnią žemės ūkio plėtrą ir kovoti su badu
3.	Užtikrinti gerovę visų amžiaus grupių žmonėms ir sveiką gyvenseną
4.	Sudaryti galimybes visiems gauti kokybišką, įtraukų ir lygiateisį švietimą
5.	Skatinti lyčių lygybę ir užtikrinti moterų bei mergaičių įgalinimą
6.	Užtikrinti universalią prieigą prie švaraus vandens ir tinkamos sanitarijos
7.	Užtikrinti universalią prieigą prie darnios ir modernios energijos
8.	Skatinti darnios ekonomikos augimą, produktyvų užimtumą ir darbą
9.	Plėtoti atsparią infrastruktūrą, skatinti inovacijas ir pramonės darną
10.	Mažinti nelygybę tarp šalių ir jų viduje
11.	Remti darnią urbanistinę plėtrą, kuri užtikrina saugias ir darnias gyvenvietes
12.	Skatinti darnius vartojimo ir gamybos modelius
13.	Imtis veiksmingų priemonių kovai su klimato kaita ir jos poveikiu
14.	Išsaugoti ir darniai naudoti vandenynų ir jūrų išteklius
15.	Saugoti ir atkurti sausumos ekosistemas, skatinti biologinę įvairovę, darniai valdyti miškus, kovoti su dykumėjimu, stabdyti žemės būklės blogėjimą ir pakeisti šį procesą priešinga kryptimi
16.	Užtikrinti taiką, teisingumą ir kurti veiksmingas, atsakingas ir įtraukias institucijas visais lygiais
17.	Stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą ir partnerystę darniam vystymuisi įgyvendinti

Sudaryta autorės, remiantis Zeb-Obipi, ir Okeah (2023)

**LIETUVOJE VEIKIANČIŲ BANKŲ TURTAI IR UŽIMAMA RINKOS DALIS 2025 M. II
KETVIRTYJE**

Bankas	Revolut	Swedbank	SEB	Artea	Urbo	Mano bankas	SME Bank	EM Bank	GF	Saldo	PayRay	Fjord	Finora
Turtas (mln. EUR)	27385	20213	14856	5081	688	577	239	189	175	152	104	95	80
Rinkos dalis (%)	33,5	24,7	18,2	6,2	0,8	0,7	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1

Užsienio bankų filialai	Luminor	Corporate Bank	Citadele	BIGBANK	Inbank	TF Bank
Turtas (mln. EUR)	8234	1548	938	870	224	99
Rinkos dalis (%)	10,1	1,9	1,1	1,1	0,3	0,1

*Lentelėje pateikti sutrumpinti bankų pavadinimai, pilni bankų pavadinimai pateikti 6 paveiksle.

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko duomenis (2025a).

K1-K5 KRITERIJŲ VERTINIMAI BEI SUDĖTINIO IR NORMALIZUOTO ES TAKSONOMIJOS ĮGYVENDINIMO INDEKSO SKAIČIAVIMAI

Šiame priede pateikiami bankų vertinimo rezultatai, gauti taikant kokybinę bankų teikiamų ataskaitų analizę. Kiekvienoje lentelėje pateikti kriterijų (K1-K5) įvertinimai, sudėtinis bei normalizuotas ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas ir tvarumo indekso dinamika 2020-2024 m. laikotarpiu. Lentelės pateikiamos pagal bankų pavadinimus abėcėlės tvarka. Trečio priedo pabaigoje taip pat pateikiami bendri kriterijų įverčiai bankuose, leidžiantys įvertinti, kuriose srityse informacijos atskleidžiama daugiausia, o kur vis dar išlieka aiškumo stygius.

1. Artea

Bankas: Artea								
Kodas	Metai	2020	2021*	2022	2023	2024	Sudėtinis ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas (0–75)	Normalizuotas indeksas (bendras)
K1		0	1	0	0	3	11	14,67%
K2		0	1	0	0	0		
K3		0	1	0	0	0		
K4		0	0	0	0	0		
K5		0	2	0	0	3		
SUMA		0	5	0	0	6		
Normalizuotas indeksas (metinis)		0,00%	33,33%	0,00%	0,00%	20,00%		

Pastaba: 2021 m. ES taksonomija išskirta prie paminėto ŽTR rodiklio, daugiau ataskaitoje ji neminima.

2. Mano bankas

Bankas: Mano bankas								
Kodas \ Metai	2020	2021	2022	2023	2024	Sudėtinis ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas (0–75)	Normalizuotas indeksas (bendras)	Tvarumo indekso dinamika (2020–2024 m.)
K1	0	0	0	1	0	4	5,33%	
K2	0	0	0	2	0			
K3	0	0	0	1	0			
K4	0	0	0	0	0			
K5	0	0	0	0	0			
SUMA	0	0	0	4	0			
Normalizuotas indeksas (metinis)	0,00%	0,00%	0,00%	26,67%	0,00%			

3. SEB

Bankas: SEB								
Kodas \ Metai	2020	2021	2022	2023	2024	Sudėtinis ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas (0–75)	Normalizuotas indeksas (bendras)	Tvarumo indekso dinamika (2020–2024 m.)
K1	1	0	1	3	2	21	28,00%	
K2	0	0	0	2	1			
K3	0	0	0	3	1			
K4	0	0	0	1	1			
K5	0	0	0	2	3			
SUMA	1	0	1	11	8			
Normalizuotas indeksas (metinis)	6,67%	0,00%	6,67%	73,33%	40,00%			

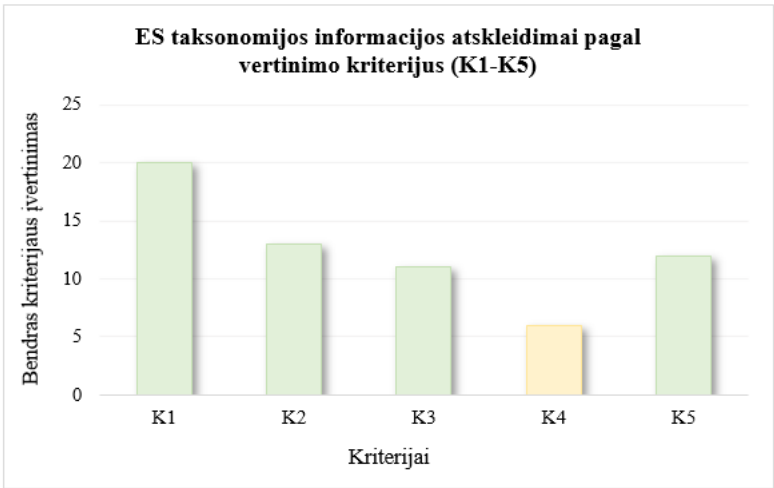
Pastaba: nors SEB banko ataskaitose kai kuriais atvejais pateikiamos nuorodos į konsoliduotas SEB grupės tvarumo ataskaitas, šiame tyrime jos nebuvo analizuojamos. Vertinimas atliktas tik pagal SEB banko Lietuvoje parengtas ataskaitas, laikantis duomenų patikimumo ir palyginamumo principų. Analizei buvo atrenkami tik tie šaltiniai, kurie tiesiogiai atspindi bankų veiklą Lietuvos kontekste ir leidžia užtikrinti vienodus vertinimo kriterijus visiems nagrinėjamiems subjektams.

4. Swedbank

Bankas: Swedbank								
Kodas \ Metai	2020	2021	2022	2023*	2024	Sudėtinis ES taksonomijos įgyvendinimo indeksas (0–75)	Normalizuotas indeksas (bendras)	Tvarumo indekso dinamika (2020–2024 m.)
K1	0	1	2	3	2	31	41,33%	
K2	0	0	1	3	3			
K3	0	0	2	2	2			
K4	0	0	0	2	1			
K5	0	0	1	3	3			
SUMA	0	1	6	13	11			
Normalizuotas indeksas (metinis)	0,00%	6,67%	40,00%	86,67%	73,33%			

Bendri kriterijų balai bankuose

Bankas \ Kodas	Artea	Mano bankas	SEB	Swedbank	Iš viso
K1	4	1	7	8	20
K2	1	2	3	7	13
K3	0	1	4	6	11
K4	1	0	2	3	6
K5	0	0	5	7	12

TYRIMUI ATRINKTŲ BANKŲ 2020-2024 M. FINANSINIAI IR TVARUMO RODIKLIAI

Bankas	Metai	ROA (%)	ROE (%)	Turtas (mln EUR)	Paskolų portfelis (mln EUR)	ŽP (mln EUR)	ŽPD (%)
Skandinavijos kapitalo bankai							
Svebank	2020	0,80	10,60	13 922	6 032	177	2,93
	2021	0,60	8,70	16 795	6 691	310	4,63
	2022	0,90	14,10	17 855	7 710	332	4,31
	2023	2,00	28,50	18 499	8 509	455	5,35
	2024	1,90	24,90	19 611	9 629	2 057	21,36
SEB	2020	0,98	11,29	10 232	5 810	N/A	N/A
	2021	1,09	12,94	11 064	6 295	80	1,27
	2022	1,46	18,50	13 321	6 675	339	5,08
	2023	2,29	27,53	13 887	6 978	667	9,56
	2024	2,31	26,20	15 189	7 477	1 051	14,06
Vietinio kapitalo bankai							
Mano bankas	2020	0,80	6,96	78,520	40,831	N/A	N/A
	2021	1,30	14,50	109,475	50,352	N/A	N/A
	2022	1,01	16,36	201,552	89,128	N/A	N/A
	2023	1,55	28,51	246,449	99,541	N/A	N/A
	2024	1,30	25,40	439,904	131,841	N/A	N/A
Artea	2020	1,50	12,70	2 995	1 605	N/A	N/A
	2021	1,60	14,30	3 923	1 908	N/A	N/A
	2022	1,70	16,10	4 182	2 391	N/A	N/A
	2023	1,70	15,50	4 809	2 645	N/A	N/A
	2024	1,60	14,00	4 922	3 117	N/A	N/A

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų ataskaitomis.

**POTENCIALIAI ES TAKSONOMIJOS TAIKymo SRIČIAI PRISKIRIAMŲ
EKONOMINIŲ SEKTORIŲ PASKOLŲ LIKUČIAI IR JŲ DALIS LIETUVOS BANKŲ
SEKTORIAUS PASKOLŲ PORTFELYJE 2020-2024 M.**

Paskolos ne finansų bendrovėms pagal ekonominės veiklos rūšis

Matavimo vienetai mln. Eur

Laikotarpis	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	Statyba	Nekilnojamojo turto operacijos	Iš viso
2020 - IV ketv.	275,4	352,1	72,5	367,9	2158,7	1067,9
2021 - IV ketv.	281,1	406,4	87,6	453,9	2476,6	1229
2022 - IV ketv.	304,2	534,2	96,1	545,9	2789,4	1480,4
2023 - IV ketv.	323,1	638,2	110,8	658	2864,6	1730,1
2024 - IV ketv.	402,2	690,4	129,1	808,7	3255,1	2030,4

Neįtraukti sektoriai

Švietimas; Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas; Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla; Kita aptarnavimo veikla; Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu.

Metai	Paskolų portfelis (mln EUR)	Potencialiai taksonominės paskolos (mln EUR)	ŽPD portfelyje (%)
2020	7461,5	1067,9	14,31
2021	8721	1229	14,09
2022	10331	1480,4	14,33
2023	10728,7	1730,1	16,13
2024	12157,4	2030,4	16,70

Šaltinis: sudaryta autorės pagal Lietuvos banko duomenis (2025e).

**BANKŲ ŽALIŲJŲ PASKOLŲ DALIES (ŽTR) IR SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ
PALYGINIMAS 2020-2024 M.**

Bankas	Metai	Paskolų portfelis (mln EUR)	ŽP (mln EUR)	ŽTR _{min} (%)	ŽTR _{max} = ŽPD (%)	ŽTR _{vid} (%)
Skandinaviško kapitalo bankai						
Swedbank	2020	6 032	177	1,96	2,93	2,45
	2021	6 691	310	3,09	4,63	3,86
	2022	7 710	332	2,87	4,31	3,59
	2023	8 509	455	3,56	5,35	4,46
	2024	9 629	2 057	14,24	21,36	17,80
SEB	2020	5 810	N/A	N/A	N/A	N/A
	2021	6 295	80	0,85	1,27	1,06
	2022	6 675	339	3,39	5,08	4,23
	2023	6 978	667	6,37	9,56	7,97
	2024	7 477	1 051	9,37	14,06	11,71
Vietinio kapitalo bankai						
Mano bankas	2020	40,831	N/A	N/A	N/A	N/A
	2021	50,352	N/A	N/A	N/A	N/A
	2022	89,128	N/A	N/A	N/A	N/A
	2023	99,541	N/A	N/A	N/A	N/A
	2024	131,841	N/A	N/A	N/A	N/A
Artea	2020	1 605	N/A	N/A	N/A	N/A
	2021	1 908	N/A	N/A	N/A	N/A
	2022	2 391	N/A	N/A	N/A	N/A
	2023	2 645	N/A	N/A	N/A	N/A
	2024	3 117	N/A	N/A	N/A	N/A

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų ataskaitomis.

ŽTR IR FINANSINIŲ RODIKLIŲ KORELIACIJOS SKAIČIAVIMAI

Bankas	Metai	ROA (%)	ROE (%)	Turtas (mln EUR)	Paskolų portfelis (mln EUR)	ŽTR _{vid} (%)
Skandinavijos kapitalo bankai						
Swedbank	2020	0,80	10,60	13 922	6 032	2,45%
	2021	0,60	8,70	16 795	6 691	3,86%
	2022	0,90	14,10	17 855	7 710	3,59%
	2023	2,00	28,50	18 499	8 509	4,46%
	2024	1,90	24,90	19 611	9 629	17,80%
SEB	2020	0,98	11,29	10 232	5 810	N/A
	2021	1,09	12,94	11 064	6 295	1,06%
	2022	1,46	18,50	13 321	6 675	4,23%
	2023	2,29	27,53	13 887	6 978	7,97%
	2024	2,31	26,20	15 189	7 477	11,71%

Bankas	Laikotarpis	Rodiklių pora	Koreliacija (r)	Ryšio stiprumas	Koreliacijos stiprumo vizualizacija
Swedbank	2020-2024	ŽTR - ROE	0,540	Vidutinis	
		ŽTR - ROA	0,616	Vidutiniškai stiprus	
		ŽTR - Paskolų portfelis	0,808	Stiprus	
		ŽTR - Turtas	0,669	Vidutiniškai stiprus	
Swedbank	2021-2024 (palyginamasis)	ŽTR - ROE	0,462	Vidutiniškai silpnas	
		ŽTR - ROA	0,558	Vidutinis	
		ŽTR - Paskolų portfelis	0,819	Stiprus	
		ŽTR - Turtas	0,820	Stiprus	
SEB	2021-2024	ŽTR - ROE	0,913	Labai stiprus	
		ŽTR - ROA	0,946	Labai stiprus	
		ŽTR - Paskolų portfelis	0,996	Itin stiprus	
		ŽTR - Turtas	0,961	Labai stiprus	

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis bankų ataskaitomis.